ವಿದ್ಯಾಭಾರತೀ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ-೩

संस्कृत शब्दचन्द्रिका
ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದ ಚಂದ್ರಿಕಾ

ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮ್
ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ನಾಯ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಪೀಠಮ್
ಶೃಂಗೇರಿ -577 139

ವಿದ್ಯಾಭಾರತೀ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ-೩

संस्कृत शब्दचन्द्रिका
ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದ ಚಂದ್ರಿಕಾ

ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃ
ವಿದ್ವಾನ್. ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ

ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮ್
ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ನಾಯ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಪೀಠಮ್
ಶೃಂಗೇರಿ -577 139

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : 1994 5000 ಪ್ರತಿಗಳು
ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ : 1995 5000 ಪ್ರತಿಗಳು
ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ : 1998 5000 ಪ್ರತಿಗಳು

© ಹಕ್ಕುಗಳುಕಾದಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ

ಬೆಲೆ:ರೂ 15-00

ಮುದ್ರಕರು:

ಶ್ರೀ ಆಫ್‌ಸೆಟ್
ಶಂಕರಮಠದ ರಸ್ತೆ
ಶಂಕರಪುರಂ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 004

श्री श्री जगद्गुरु शङ्कराचार्य महासंस्थानम्,
दक्षिणाम्नाय श्री शारदापिठम्, शृङ्गेरि

V.R. GOWRI SHANKAR, B.E., D.I.I.Sc., AMIMA.
Administrator

Sri Sringeri Math
and its properties
Sringeri - 577 139
(Karnataka)

Phone: Office : 2123
Res : 2192

STDCode : 08265

Ref. No.- ಬ3
Camp : ಶೃಂಗೇರಿ
Date : 4-2-1994

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾರವನ್ನು ಸರ್ವರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಘನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಅಭಿನವ ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರು1968ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸುರಸರಸ್ವತೀ ಸಭೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಪೀಠದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದರು. ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ಘನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಭೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಸುರಸರಸ್ವತೀಸಭಾ ವತಿಯಿಂದ ಹಲವಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಲಭಿಸಬೇಕಾದರೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಿಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಚಂದ್ರಿಕಾಖ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ 'ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಚಂದ್ರಿಕಾ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಠದ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರೂ ಆಗಿರುವ ವಿದ್ವಾನ್ ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ ಅವರು. ಅನೇಕ ಶಬ್ದ ಹಾಗೂ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಇತರ ವ್ಯಾಕರಣದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ವಾನ್ ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ ಅವರಿಗೂ, ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ವಿದ್ವಾನ್. ಎಂ. ಆರ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೂ, ಇದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಮುದ್ರಣಾಲಯದವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರವು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಭಾರತೀ ತೀರ್ಥ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಪೀಠದ ವತಿಯಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸಿ, ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯುವ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇದನ್ನು ಕೊಂಡು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಸಫಲವಾಗುವುದು.

ಎ. ಆರ್. ಗೌರಿಶಂಕರ್
ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು
ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠ. ಶೃಂಗೇರಿ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಬ್ದಗಳ ಸುಬಂತ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ತಿಙಂತರೂಪಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಠಿಣ ಮತ್ತು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗತಕ್ಕದಲ್ಲ. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಸಿದ್ಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಂಠಪಾಠದ ಪದ್ಧತಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಮಪದಗಳಾದ ಸುಬಂತಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದ ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಸರ್ವನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದವಿದೆ. ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹೋಲದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಶಬ್ದಗಳಿವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಪರಿಮಿತ. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿದರೆ, ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸುಬಂತ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾದ ತಿಙಂತಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಠಿಣವಾದವು. ಮೂಲಭೂತ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಹತ್ತು ಗಣಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರಾದರೂ, ಒಂದೊಂದು ಗಣದಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸೇಟ್, ಅನಿಟ್, ವೇಟ್, ಆತ್ಮನೇಪದ, ಪರಸ್ಮೈಪದ, ಉಭಯಪದ —ಮುಂತಾದ ನಾನಾನಿಮಿತ್ತಗಳಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬಹುರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಾಮಪದಗಳಷ್ಟು ಇವು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಗಳಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಧಾತುವಿನ ರೂಪದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಧಾತುವಿನ ರೂಪವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇತರ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರದು.

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೆಲವು ಕೃದಂತರೂಪಗಳನ್ನೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಇವು ಸಹಾಯಕಗಳು.

ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಸುರಸರಸ್ವತೀ ಸಭೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಸರಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ, ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಸುರಸರಸ್ವತೀ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ || ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು
ತಾ || 10.1.1993.

ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ
ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ
(ನಿವೃತ್ತ)

ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ

ಪ್ರಥಮ ಹಾಗೂ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಮುಗಿದು ಹೋದವು. ಸಂಸ್ಕೃತಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಇದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಈಗ ಸರಿಪಡಿಸಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ಧಾತುರೂಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಇದನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಭಾರತೀತೀರ್ಥ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು
ತಾ || 9.7.1998.

ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ

अनुक्रमणिका

क्र.सं।	विषयः	पुटम्
	प्रथमभागः	
नामप्रकरणम्		
१.	पीठिका	1
२.	अजन्त साधारणशब्दाः	3
३.	हलन्त साधारणशब्दाः	12
४.	सर्वनामशब्दाः	27
५.	संख्यावाचकशब्दाः	38
६.	अजन्त विशेषशब्दाः	41
७.	हलन्त विशेषशब्दाः	57
	द्वितीयभागः	
क्रियापदप्रकरणम्		
८.	पीठिका	71
९.	धातुरूपाणि (क्रियापदानि) (कर्तरिप्रयोगः)	75
१०.	भावकर्मप्रयोगः	125
११.	णिजन्तप्रकरणम्	138
सनाद्यन्तप्रकरणम्		
१२.	सन्	142
१३.	यङ्	145
१४.	यङ्लुक्	146

क्र.सं।	विषयः	पुटम्

तृतीयभागः

कृदन्तप्रकरणम्

१५.	ण्वुल्, तृच्, क्तवतुप्रत्ययाः	148
१६.	क्तप्रत्ययः	151
१७.	त्त्वा, ल्यप्, तुमुन्प्रत्ययाः	153
१।	शतृ-शानच् प्रत्ययौ	156

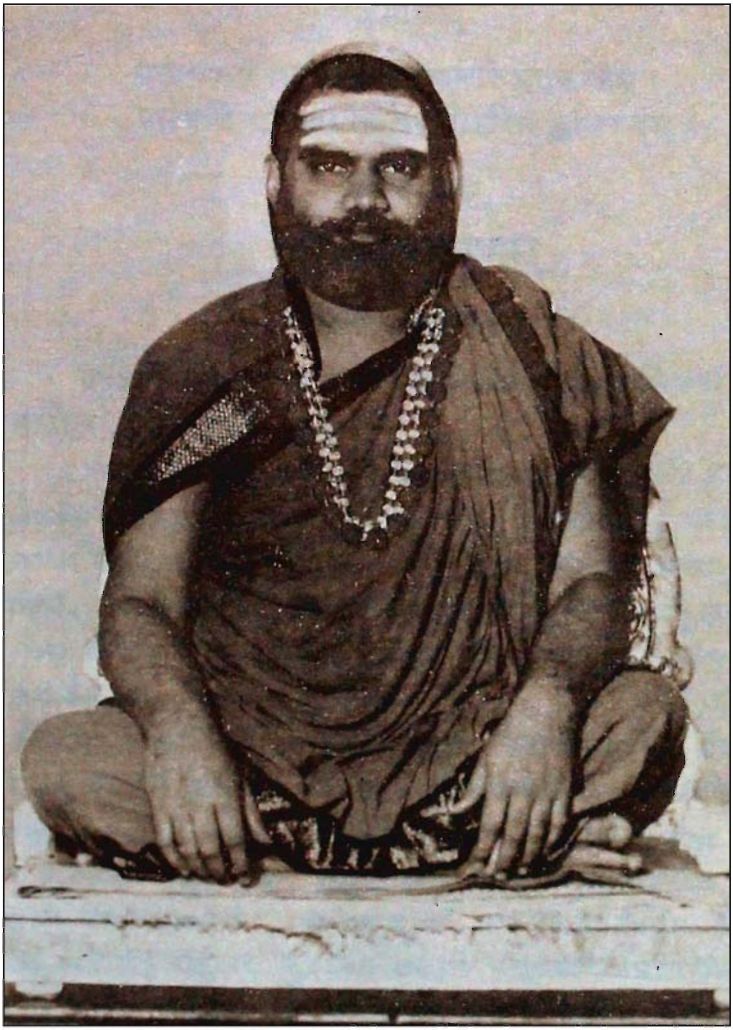

SHRI BHARATHI THEERTHA SWAMIGAL
SRINGERI

संस्कृतशब्दचन्द्रिका

वाक्यकारं वररुचिं भाष्यकारं पतञ्जलिम् ।
पाणिनिं सूत्रकारं च प्रणतोऽस्मि मुनित्रयम् ॥

प्रथमभागः

नामपदप्रकरणम्

पीठिका—सुबन्तम्

स्वौजसमौट् शस्टाभ्यां भिस्ङेभ्यां भ्यस् ङसिभ्यां भ्यस् ङसोसां ङ्योस्सुप् । (सुप्)

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಹರ್ಷಿ ಪಾಣಿನಿ ಆಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆ ಸೂತ್ರಗಳು ಎಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ. ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕುಪಾದ ಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಾಣಿನಿಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಇವೆ. ಪ್ರತಿ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಮೂರು ವಚನಗಳಂತೆ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿಯವರೆಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, **रामः, रामाः, रामम्,** ಎಂಬವು ಪದಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ **राम** ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ **सु, जस्, अम्,** ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಾತಿಪದಿಕವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಪ್ರಾತಿಪದಿಕವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಅಥವಾ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಾಗಿರುವುದು. **राम** ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ—**र्+आ+म्+अ** ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದು ಅಕಾರವಾದ್ದರಿಂದ ರಾಮ ಶಬ್ದ ಅಕಾರಾಂತ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಹರಿ, ರಮಾ, ಮರುತ್, ಶರದ್ ಮುಂತಾದ

ಶಬ್ದಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಕಾರಾಂತ, ಆಕಾರಾಂತ, ತಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು ದಕಾರಾಂತಗಳೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಸ್ವರ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ 'ಅಚ್' ಎಂದೂ, ವ್ಯಂಜನ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ 'ಹಲ್' ಎಂದೂ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞೆ. ಸ್ವರ ವರ್ಣವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಜಂತವೆಂದೂ, ವ್ಯಂಜನ ವರ್ಣವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹಲಂತವೆಂದೂ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಸುಬಂತವನ್ನು ನಾಮಪದವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವನಾಮವು ಇದರ ಒಂದು ಒಳಭೇದ.

ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಏಳು ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಮೂರು ವಚನಗಳಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯಿರುತ್ತವೆ.

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ	सु	औ	जस्
ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ	अम्	औट्	शस्
ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ	टा	भ्याम्	भिस्
ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿ	ङे	भ्याम्	भ्यस्
ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ	ङसि	भ्याम्	भ्यस्
ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿ	ङस्	ओस्	आम्
ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ	ङि	ओस्	सुप्

ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವಾಗ ಇವುಗಳ ರೂಪವು ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಸ್(ಃ)	ಔ	ಅಃ
ಅಮ್	ಔ	ಅಃ
ಆ	ಭ್ಯಾಮ್	ಭಿಃ
ಏ	ಭ್ಯಾಮ್	ಭ್ಯಃ
ಅಃ	ಭ್ಯಾಮ್	ಭ್ಯಃ
ಅಃ	ಓಃ	ಆಮ್
ಇ	ಓಃ	ಸು

ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆದೇಶಗಳು ಬರುವುದರಿಂದ ವಿಭಿನ್ನರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಬೋಧನವಿಭಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಭೇದ.

॥ अजन्त साधारणशब्दाः ॥

अथ अजन्त पुल्लिङ्ग साधारणशब्दाः

1. अकारान्तः पुल्लिङ्गो 'राम' शब्दः—ರಾಮನು

			ಏಕವಚನಾರ್ಥ
प्र.वि.	रामः	रामौ	रामाः ರಾಮನು
सं.प्र.वि.	हे राम	हे रामौ	हे रामाः ಎಲೈ ರಾಮನೇ
द्वि.वि.	रामम्	रामौ	रामान् ರಾಮನನ್ನು
तृ.वि.	रामेण	रामाभ्याम्	रामैः ರಾಮನಿಂದ, ರಾಮನೊಡನೆ
च.वि.	रामाय	रामाभ्याम्	रामेभ्यः ರಾಮನಿಗೋಸ್ಕರ
पं.वि.	रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्यः ರಾಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ
ष.वि.	रामस्य	रामयोः	रामाणाम् ರಾಮನ, ರಾಮನಿಗೆ
स.वि.	रामे	रामयोः	रामेषु ರಾಮನಲ್ಲಿ

एवं गोविन्दः, मुकुन्दः इत्यादयः

ಸೂಚನೆ :

(1) ಋಕಾರ, ರೇಫ, ಷಕಾರಗಳಿಗೆ ಪರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ನಕಾರಕ್ಕೆ ಣಕಾರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಋಕಾರಾದಿಗಳಿಗೂ ನಕಾರಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಸ್ವರ, ಕವರ್ಗ, ಪವರ್ಗದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಅಥವಾ ಹ, ಯ, ವಗಳು ಇದ್ದರೂ ನಕಾರಕ್ಕೆ ಣಕಾರವು ಬರುತ್ತದೆ.

*

ಉದಾ :—कर्तृणा, धातृणाम्, रामेण, रामाणाम्, विरहेण, शेषेण—ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದ್ದರಿಂದ गोविन्द ಶಬ್ದವು गोविन्देन, गोविन्दानाम् ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ मुकुन्द ಇತ್ಯಾದಿ. कृष्णेन—ಇಲ್ಲಿ ಷಕಾರವಿದ್ದರೂ ನಡುವೆ ಣಕಾರವಿರುವುದರಿಂದ ವಿಭಕ್ತಿಯ ನಕಾರಕ್ಕೆ ಣಕಾರ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

(2) ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕರೆಯುವಾಗ ಸಂಬೋಧನ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಹೇ ಎಂಬ ಅವ್ಯಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು.

2. इकारान्तः पुल्लिङ्गो 'हरि' शब्दः—ವಿಷ್ಣು

हरिः	हरी	हरयः
हे हरे	हे हरी	हे हरयः
हरिम्	हरी	हरीन्
हरिणा	हरिभ्याम्	हरिभिः
हरये	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
हरेः	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
हरेः	हर्योः	हरीणाम्
हरौ	हर्योः	हरिषु

एवं रविः, कविः इत्यादयः

रविणा, रवीणाम्—कविना, कवीनाम्

3. उकारान्तः पुल्लिङ्गो 'शम्भु' शब्दः—ಈಶ್ವರನು

शम्भुः	शम्भू	शम्भवः
हे शम्भो	हे शम्भू	हे शम्भवः
शम्भुम्	शम्भू	शम्भून्
शम्भुना	शम्भुभ्याम्	शम्भुभिः
शम्भवे	शम्भुभ्याम्	शम्भुभ्यः
शम्भोः	शम्भुभ्याम्	शम्भुभ्यः
शम्भोः	शम्भ्वोः	शम्भूनाम्
शम्भौ	शम्भ्वोः	शम्भुषु

एवं विधुः, भानुः, गुरुः इत्यादयः

गुरुणा, गुरूणाम्। विधुः–ಚಂದ್ರ

4. ऋकारान्तः पुल्लिङ्गो 'धातृ' शब्दः—ಬ್ರಹ್ಮನು

धाता	धातारौ	धातारः
हे धातः	हे धातारौ	हे धातारः
धातारम्	धातारौ	धातॄन्
धात्रा	धातृभ्याम्	धातृभिः
धात्रे	धातृभ्याम्	धातृभ्यः
धातुः	धातृभ्याम्	धातृभ्यः
धातुः	धात्रोः	धातॄणाम्
धातरि	धात्रोः	धातृषु

एवं कर्ता, गन्ता, भर्ता इत्यादयः

5. ऋकारान्तः पुल्लिङ्गः 'पितृ' शब्दः—ತಂದೆ

पिता	पितरौ	पितरः
हे पितः	हे पितरौ	हे पितरः
पितरम्	पितरौ	पितॄन्
पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
पित्रे	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
पितुः	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
पितुः	पित्रोः	पितॄणाम्
पितरि	पित्रोः	पितृषु

एवं जामाता, भ्राता इत्यादयः

6. ओकारान्तः पुल्लिङ्गो 'गो' शब्दः—ಎತ್ತು

गौः	गावौ	गावः
हे गौः	हे गावौ	हे गावः
गाम्	गावौ	गाः
गवा	गोभ्याम्	गोभिः
गवे	गोभ्याम्	गोभ्यः
गोः	गोभ्याम्	गोभ्यः
गोः	गवोः	गवाम्
गवि	गवोः	गोषु

एवं सुद्यौः, स्मृतौः इत्यादयः

॥ इत्यजन्त पुल्लिङ्ग साधारणशब्दाः ॥

॥ अथ अजन्त स्त्रीलिङ्ग साधारणशब्दाः ॥

7. आकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'रमा' शब्दः—ಲಕ್ಷ್ಮೀ

रमा	रमे	रमाः
हे रमे	हे रमे	हे रमाः
रमाम्	रमे	रमाः
रमया	रमाभ्याम्	रमाभिः
रमायै	रमाभ्याम्	रमाभ्यः
रमायाः	रमाभ्याम्	रमाभ्यः
रमायाः	रमयोः	रमाणाम्
रमायाम्	रमयोः	रमासु

एवं लता, शाखा, क्रिया इत्यादयः

लतानाम्, शाखानाम्, क्रियाणाम्

ಸೂಚನೆ: अम्बा, अल्ला, अक्का ಎಂಬ ಆಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸಂಬೋಧನ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದಲ್ಲಿ अम्ब, अल्ल, अक्क ಎಂದು ಅಕಾರಾಂತವಾಗಿ ರೂಪವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ರೂಪ रमा ಶಬ್ದದಂತೆ. अल्ला, अक्का–ತಾಯಿ

8. इकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'मति' शब्दः—ಬುದ್ಧಿ

मतिः	मती	मतयः
हे मते	हे मती	हे मतयः
मतिम्	मती	मतीः
मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः
मत्यै / मतये	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
मत्याः / मतेः	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
मत्याः / मतेः	मत्योः	मतीनाम्
मत्याम् / मतौ	मत्योः	मतिषु

एवं रुचिः, धृतिः, श्रुतिः इत्यादयः

9. ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'गौरी' शब्दः—ಪಾರ್ವತಿ

गौरी	गौर्यौ	गौर्यः
हे गौरि	हे गौर्यौ	हे गौर्यः
गौरीम्	गौर्यौ	गौरीः
गौर्या	गौरीभ्याम्	गौरीभिः
गौर्यै	गौरीभ्याम्	गौरीभ्यः
गौर्याः	गौरीभ्याम्	गौरीभ्यः
गौर्याः	गौर्योः	गौरीणाम्
गौर्याम्	गौर्योः	गौरीषु

एवं वाणी, नदी, देवी इत्यादयः

वाणीनाम्, नदीनाम्, देवीनाम्

10. उकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'धेनु' शब्दः—ಹಸು

धेनुः	धेनू	धेनवः
हे धेनो	हे धेनू	हे धेनवः
धेनुम्	धेनू	धेनूः
धेन्वा	धेनुभ्याम्	धेनुभिः
धेन्वै / धेनवे	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
धेन्वाः / धेनोः	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
धेन्वाः / धेनोः	धेन्वोः	धेनूनाम्
धेन्वाम् / धेनौ	धेन्वोः	धेनुषु

एवं तनुः, हनुः, करेणुः इत्यादयः

तनुः=ದೇಹ हनुः–ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ करेणुः–ಹೆಣ್ಣಾನೆ

11. ऊकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'वधू' शब्दः—ಹೆಂಗಸು

वधूः	वध्वौ	वध्वः
हे वधु	हे वध्वौ	हे वध्वः
वधूम्	वध्वौ	वधूः
वध्वा	वधूभ्याम्	वधूभिः
वध्वै	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
वध्वाः	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
वध्वाः	वध्वोः	वधूनाम्
वध्वाम्	वध्वोः	वधूषु

एवं चमूः, तनूः, श्वश्रूः इत्यादयः

12. ऋकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'मातृ' शब्दः—ತಾಯಿ

माता	मातरौ	मातरः
हे मातः	हे मातरौ	हे मातरः
मातरम्	मातरौ	मातॄः
मात्रा	मातृभ्याम्	मातृभिः
मात्रे	मातृभ्याम्	मातृभ्यः
मातुः	मातृभ्याम्	मातृभ्यः
मातुः	मात्रोः	मातॄणाम्
मातरि	मात्रोः	मातृषु

एवं दुहिता, ननान्दा, याता इत्यादयः

ननान्दृ–ನಾದಿನಿ यातृ–ಗಂಡನ ಸೋದರನ ಹೆಂಡತಿ

13. औकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'नौ' शब्दः—ಹಡಗು

नौः	नावौ	नावः
हे नौः	हे नावौ	हे नावः
नावम्	नावौ	नावः
नावा	नौभ्याम्	नौभिः
नावे	नौभ्याम्	नौभ्यः
नावः	नौभ्याम्	नौभ्यः
नावः	नावोः	नावाम्
नावि	नावोः	नौषु

एवं स्मृतग्लौः इत्यादयः

ग्लौः–ಚಂದ್ರ

॥ इत्यजन्त स्त्रीलिङ्ग साधारणशब्दाः ॥

॥ अथ अजन्त नपुंसकलिङ्ग साधारणशब्दाः ॥

14. अकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'ज्ञान' शब्दः—ತಿಳಿವಳಿಕೆ

ज्ञानम्	ज्ञाने	ज्ञानानि
हे ज्ञान	हे ज्ञाने	हे ज्ञानानि
ज्ञानम्	ज्ञाने	ज्ञानानि
ज्ञानेन	ज्ञानाभ्याम्	ज्ञानैः
ज्ञानाय	ज्ञानाभ्याम्	ज्ञानेभ्यः
ज्ञानात्	ज्ञानाभ्याम्	ज्ञानेभ्यः
ज्ञानस्य	ज्ञानयोः	ज्ञानानाम्
ज्ञाने	ज्ञानयोः	ज्ञानेषु

एवं वनम्, कमलम्, पुष्पम् इत्यादयः

पुष्पेण—पुष्पाणाम्

ಸೂಚನೆ: ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪಗಳಿರುತ್ತವೆ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅಕಾರಾಂತ ನಪುಂಸಕದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಶಬ್ದದಂತೆ ರೂಪಗಳು.

15. इकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'वारि' शब्दः—ನೀರು

वारि	वारिणी	वारीणि
हे वारे / हे वारि	हे वारिणी	हे वारीणि
वारि	वारिणी	वारीणि
वारिणा	वारिभ्याम्	वारिभिः
वारिणे	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
वारिणः	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
वारिणः	वारिणोः	वारीणाम्
वारिणि	वारिणोः	वारिषु

एवं कराङ्घ्रि, पादपाणि, इत्यादयः

16. उकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'मधु' शब्दः—ಜೇನು

मधु	मधुनी	मधूनि
हे मधो हे मधु	हे मधुनी	हे मधूनि
मधु	मधुनी	मधूनि
मधुना	मधुभ्याम्	मधुभिः
मधुने	मधुभ्याम्	मधुभ्यः
मधुनः	मधुभ्याम्	मधुभ्यः
मधुनः	मधुनोः	मधूनाम्
मधुनि	मधुनोः	मधुषु

एवं अम्बु, श्मश्रु, जानु इत्यादयः ।
जानु–ಮೊಳಕಾಲು

॥ इत्यजन्त नपुंसकलिङ्ग साधारणशब्दाः ॥

॥ अथ हलन्त पुल्लिङ्ग साधारणशब्दाः ॥

17. चकारान्तः पुल्लिङ्गो 'जलमुच्' शब्दः—ಮೋಡ

जलमुक्	जलमुचौ	जलमुचः
हे जलमुक्	हे जलमुचौ	हे जलमुचः
जलमुचम्	जलमुचौ	जलमुचः
जलमुचा	जलमुग्भ्याम्	जलमुग्भिः
जलमुचे	जलमुग्भ्याम्	जलमुग्भ्यः
जलमुचः	जलमुग्भ्याम्	जलमुग्भ्यः
जलमुचः	जलमुचोः	जलमुचाम्
जलमुचि	जलमुचोः	जलमुक्षु

एवं सुवाक्, पयोमुक् इत्यादयः

18. जकारान्तः पुल्लिङ्गो 'भिषज्' शब्दः—ವೈದ್ಯನು

भिषक्	भिषजौ	भिषजः
हे भिषक्	हे भिषजौ	हे भिषजः
भिषजम्	भिषजौ	भिषजः
भिषजा	भिषग्भ्याम्	भिषग्भिः
भिषजे	भिषग्भ्याम्	भिषग्भ्यः
भिषजः	भिषग्भ्याम्	भिषग्भ्यः
भिषजः	भिषजोः	भिषजाम्
भिषजि	भिषजोः	भिषक्षु

एवं वणिक्, बलिभुक् इत्यादयः

बलिभुक्–ಕಾಗೆ

19. जकारान्तः पुल्लिङ्गो 'राट्' शब्दः—ರಾಜನು

राट्	राजौ	राजः
हे राट्	हे राजौ	हे राजः
राजम्	राजौ	राजः
राजा	राड्भ्याम्	राड्भिः
राजे	राड्भ्याम्	राड्भ्यः
राजः	राड्भ्याम्	राड्भ्यः
राजः	राजोः	राजाम्
राजि	राजोः	राट्सु

एवं सम्राट्, परिव्राट् इत्यादयः

20. तकारान्तः पुल्लिङ्गो 'मरुत्' शब्दः—ಗಾಳಿ

मरुत्	मरुतौ	मरुतः
हे मरुत्	हे मरुतौ	हे मरुतः
मरुतम्	मरुतौ	मरुतः
मरुता	मरुद्भ्याम्	मरुद्भिः
मरुते	मरुद्भ्याम्	मरुद्भ्यः
मरुतः	मरुद्भ्याम्	मरुद्भ्यः
मरुतः	मरुतोः	मरुताम्
मरुति	मरुतोः	मरुत्सु

एवं शूलभृत्, दधत्, जाग्रत् इत्यादयः

21. तकारान्तः पुल्लिङ्गः 'पचत्' शब्दः—ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವವನು.

(ಇದು ಕೃದಂತ ಶಬ್ದ)

पचन्	पचन्तौ	पचन्तः
हे पचन्	हे पचन्तौ	हे पचन्तः
पचन्तम्	पचन्तौ	पचतः
पचता	पचद्भ्याम्	पचद्भिः
पचते	पचद्भ्याम्	पचद्भ्यः
पचतः	पचद्भ्याम्	पचद्भ्यः
पचतः	पचतोः	पचताम्
पचति	पचतोः	पचत्सु

एवं कुर्वन्, तन्वन्, पठन् इत्यादयः

22. तकारान्तः पुल्लिङ्गो 'धीमत्' शब्दः—ಬುದ್ಧಿವಂತನು

धीमान्	धीमन्तौ	धीमन्तः
हे धीमन्	हे धीमन्तौ	हे धीमन्तः
धीमन्तम्	धीमन्तौ	धीमतः
धीमता	धीमद्भ्याम्	धीमद्भिः
धीमते	धीमद्भ्याम्	धीमद्भ्यः
धीमतः	धीमद्भ्याम्	धीमद्भ्यः
धीमतः	धीमतोः	धीमताम्
धीमति	धीमतोः	धीमत्सु

एवं श्रीमान्, भवान्, हनूमान् इत्यादयः

23. तकारान्तः पुल्लिङ्गो 'महत्' शब्दः—ದೊಡ್ಡವನು

महान्	महान्तौ	महान्तः
हे महन्	हे महान्तौ	हे महान्तः
महान्तम्	महान्तौ	महतः
महता	महद्भ्याम्	महद्भिः
महते	महद्भ्याम्	महद्भ्यः
महतः	महद्भ्याम्	महद्भ्यः
महतः	महतोः	महताम्
महति	महतोः	महत्सु

24. दकारान्तः पुल्लिङ्गो 'दिविषद्' शब्दः—ದೇವತೆ

दिविषत्	दिविषदौ	दिविषदः
हे दिविषत्	हे दिविषदौ	हे दिविषदः
दिविषदम्	दिविषदौ	दिविषदः
दिविषदा	दिविषद्भ्याम्	दिविषद्भिः
दिविषदे	दिविषद्भ्याम्	दिविषद्भ्यः
दिविषदः	दिविषद्भ्याम्	दिविषद्भ्यः
दिविषदः	दिविषदोः	दिविषदाम्
दिविषदि	दिविषदोः	दिविषत्सु

एवं सुहृत्, दुर्हृत् इत्यादयः

25. नकारान्तः पुल्लिङ्गः 'आत्मन्' शब्दः—ಜೀವನು

आत्मा	आत्मानौ	आत्मानः
हे आत्मन्	हे आत्मानौ	हे आत्मानः
आत्मानम्	आत्मानौ	आत्मनः
आत्मना	आत्मभ्याम्	आत्मभिः
आत्मने	आत्मभ्याम्	आत्मभ्यः
आत्मनः	आत्मभ्याम्	आत्मभ्यः
आत्मनः	आत्मनोः	आत्मनाम्
आत्मनि	आत्मनोः	आत्मसु

एवं अध्वा, यज्वा इत्यादयः

26. नकारान्तः पुल्लिङ्गो राजन् शब्दः—ಅರಸನು

राजा	राजानौ	राजानः
हे राजन्	हे राजानौ	हे राजानः
राजानम्	राजानौ	राज्ञः
राज्ञा	राजभ्याम्	राजभिः
राज्ञे	राजभ्याम्	राजभ्यः
राज्ञः	राजभ्याम्	राजभ्यः
राज्ञः	राज्ञोः	राज्ञाम्
राज्ञि / राजनि	राज्ञोः	राजसु

एवं मूर्धा, ग्रावा इत्यादयः।

मूर्ध्नः—मूर्ध्नाम्, ग्राव्णः—ग्राव्णाम्

ಸೂಚನೆ :

ರಾಜನ್ ಶಬ್ದವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಾಗ ನಕಾರಾಂತ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದೇವರಾಜ, ಮಹಾರಾಜ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತತ್ಪುರುಷ-ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ ಅಕಾರಾಂತವಾಗಿ ರಾಮ ಶಬ್ದ ದಂತೆ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

उदा:—महाराजः महाराजौ महाराजाः

27. नकारान्तः पुल्लिङ्गो गुणिन् शब्दः—ಗುಣವಂತನು

गुणी	गुणिनौ	गुणिनः
हे गुणिन्	हे गुणिनौ	हे गुणिनः
गुणिनम्	गुणिनौ	गुणिनः
गुणिना	गुणिभ्याम्	गुणिभिः
गुणिने	गुणिभ्याम्	गुणिभ्यः
गुणिनः	गुणिभ्याम्	गुणिभ्यः
गुणिनः	गुणिनोः	गुणिनाम्
गुणिनि	गुणिनोः	गुणिषु

एवं करी, शार्ङ्गी, बली इत्यादयः।

करिणः—करिणा—करिणाम्। शार्ङ्गिणः

28. शकारान्तः पुल्लिङ्गः तादृश् शब्दः—ಅಂಥವನು

तादृक्	तादृशौ	तादृशः
हे तादृक्	हे तादृशौ	हे तादृशः
तादृशम्	तादृशौ	तादृशः
तादृशा	तादृग्भ्याम्	तादृग्भिः
तादृशे	तादृग्भ्याम्	तादृग्भ्यः
तादृशः	तादृग्भ्याम्	तादृग्भ्यः
तादृशः	तादृशोः	तादृशाम्
तादृशि	तादृशोः	तादृक्षु

एवं यादृक्, कीदृक् इत्यादयः।

29. शकारान्तः पुल्लिङ्गो विश् शब्दः—ವೈಶ್ಯನು

विट्	विशौ	विशः
हे विट्	हे विशौ	हे विशः
विशम्	विशौ	विशः
विशा	विड्भ्याम्	विड्भिः
विशे	विड्भ्याम्	विड्भ्यः
विशः	विड्भ्याम्	विड्भ्यः
विशः	विशोः	विशाम्
विशि	विशोः	विट्सु

30. षकारान्तः पुल्लिङ्गो द्विष् शब्दः—ಶತ್ರು

द्विट्	द्विषौ	द्विषः
हे द्विट्	हे द्विषौ	हे द्विषः
द्विषम्	द्विषौ	द्विषः
द्विषा	द्विड्भ्याम्	द्विड्भिः
द्विषे	द्विड्भ्याम्	द्विड्भ्यः
द्विषः	द्विड्भ्याम्	द्विड्भ्यः
द्विषः	द्विषोः	द्विषाम्
द्विषि	द्विषोः	द्विट्सु

एवं रत्नमुट्, सितत्विट् इत्यादयः ।

31. सकारान्तः पुल्लिङ्गो वेधस् शब्दः—ಬ್ರಹ್ಮ

वेधाः	वेधसौ	वेधसः
हे वेधः	हे वेधसौ	हे वेधसः
वेधसम्	वेधसौ	वेधसः
वेधसा	वेधोभ्याम्	वेधोभिः
वेधसे	वेधोभ्याम्	वेधोभ्यः
वेधसः	वेधोभ्याम्	वेधोभ्यः
वेधसः	वेधसोः	वेधसाम्
वेधसि	वेधसोः	वेधस्सु

एवं पुरोधाः, चन्द्रमाः इत्यादयः ।

*

32. सकारान्तः पुल्लिङ्गो विद्वस् शब्दः—ಬಲ್ಲವನು.

विद्वान्	विद्वांसौ	विद्वांसः
हे विद्वन्	हे विद्वांसौ	हे विद्वांसः
विद्वांसम्	विद्वांसौ	विदुषः
विदुषा	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भिः
विदुषे	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भ्यः
विदुषः	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भ्यः
विदुषः	विदुषोः	विदुषाम्
विदुषि	विदुषोः	विद्वत्सु

एवं सेदिवान्, तस्थिवान् इत्यादयः। सेदुषः, सेदुषा।

तस्थुषः–तस्थुषा इत्यादि।

33. सकारान्तः पुल्लिङ्गः पुंस् शब्दः—ಗಂಡಸು

पुमान्	पुमांसौ	पुमांसः
हे पुमन्	हे पुमांसौ	हे पुमांसः
पुमांसम्	पुमांसौ	पुंसः
पुंसा	पुम्भ्याम्	पुम्भिः
पुंसे	पुम्भ्याम्	पुम्भ्यः
पुंसः	पुम्भ्याम्	पुम्भ्यः
पुंसः	पुंसोः	पुंसाम्
पुंसि	पुंसोः	पुंस्सु

34. हकारान्तः पुल्लिङ्गो लिह् शब्दः—ಆಸ್ವಾದಿಸುವವನು

लिट्	लिहौ	लिहः
हे लिट्	हे लिहौ	हे लिहः
लिहम्	लिहौ	लिहः
लिहा	लिड्भ्याम्	लिड्भिः
लिहे	लिड्भ्याम्	लिड्भ्यः
लिहः	लिड्भ्याम्	लिड्भ्यः
लिहः	लिहोः	लिहाम्
लिहि	लिहोः	लिट्सु

35. हकारान्तः पुल्लिङ्गो दुह् शब्दः—ಹಾಲು ಕರೆಯುವವನು

धुक्	दुहौ	दुहः
हे धुक्	हे दुहौ	हे दुहः
दुहम्	दुहौ	दुहः
दुहा	धुग्भ्याम्	धुग्भिः
दुहे	धुग्भ्याम्	धुग्भ्यः
दुहः	धुग्भ्याम्	धुग्भ्यः
दुहः	दुहोः	दुहाम्
दुहि	दुहोः	धुक्षु

इति हलन्त पुल्लिङ्ग साधारण शब्दाः ।

॥ अथ हलन्त स्त्रीलिङ्ग साधारण शब्दाः ॥

36. चकारान्त स्त्रीलिङ्गो वाक्छब्दः—ವಾಕು.

जलमुक्-शब्दवत्—(17)

37. जकारान्त स्त्रीलिङ्गः स्रक्छब्दः—ಮಾಲೆ.

भिषक्-शब्दवत्—(18)

38. तकारान्त स्त्रीलिङ्गः सरिच्छब्दः—ನದಿ.

मरुत्-शब्दवत्—(20)

39. दकारान्त स्त्रीलिङ्गो मुच्छब्दः—ಪ್ರೀತಿ.

द्विषत्-शब्दवत्—(24)

40. धकारान्तः स्त्रीलिङ्गः क्षुध् शब्दः—ಹಸಿವು

क्षुत्	क्षुधौ	क्षुधः
हे क्षुत्	हे क्षुधौ	हे क्षुधः
क्षुधम्	क्षुधौ	क्षुधः
क्षुधा	क्षुद्भ्याम्	क्षुद्भिः
क्षुधे	क्षुद्भ्याम्	क्षुद्भ्यः
क्षुधः	क्षुद्भ्याम्	क्षुद्भ्यः
क्षुधः	क्षुधोः	क्षुधाम्
क्षुधि	क्षुधोः	क्षुत्सु

एवं वीरुत् इत्यादयः।

41. नकारान्त स्त्रीलिङ्गः सीमन् शब्दः—ಎಲ್ಲೆ

राजन्-शब्दवत्—(26) सीम्नः, सीम्ना इत्यादि।

42. भकारान्तः स्त्रीलिङ्गः ककुभ् शब्दः—ದಿಕ್ಕು

ककुप्	ककुभौ	ककुभः
हे ककुप्	हे ककुभौ	हे ककुभः
ककुभम्	ककुभौ	ककुभः
ककुभा	ककुब्भ्याम्	ककुब्भिः
ककुभे	ककुब्भ्याम्	ककुब्भ्यः
ककुभः	ककुब्भ्याम्	ककुब्भ्यः
ककुभः	ककुभोः	ककुभाम्
ककुभि	ककुभोः	ककुप्सु

43. रेफान्त स्त्रीलिङ्गो गीर्शब्दः—ಮಾತು

गीः	गिरौ	गिरः
हे गीः	हे गिरौ	हे गिरः
गिरम्	गिरौ	गिरः
गिरा	गीर्भ्याम्	गीर्भिः
गिरे	गीर्भ्याम्	गीर्भ्यः
गिरः	गीर्भ्याम्	गीर्भ्यः
गिरः	गिरोः	गिराम्
गिरि	गिरोः	गीर्षु

एवं पूः, धूः इत्यादयः।

पूः=ಪಟ್ಟಣ   धूः=ಭಾರ

ಸೂಚನೆ :

'ರ' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವನ್ನು 'ರೇಫ' ಎಂದು ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯಿರುವುದರಿಂದ ರಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ರೇಫಾಂತ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ.

44. शकारान्त स्त्रीलिङ्गो दिक्छब्दः—ದಿಕ್ಕು

तादृक्-शब्दवत्—(28)

45. षकारान्त स्त्रीलिङ्गः त्विट्छब्दः—ಕಾಂತಿ

द्विट्-शब्दवत्—(30)

46. सकारान्तस्त्रीलिङ्गः सुमनश्शब्दः—ಪುಷ್ಪ

वेधस्-शब्दवत्—(31)

ಸೂಚನೆ :

ಸುಮನಸ್ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ರೂಢಿ.

इति हलन्तस्त्रीलिङ्ग साधारण शब्दाः ।

॥ अथ हलन्त नपुंसकलिङ्ग साधारण शब्दाः ॥

47. चकारान्त नपुंसकलिङ्गः सुवाच् शब्दः—ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಳ್ಳದ್ದು

सुवाक्	सुवाची	सुवाञ्चि
हे सुवाक्	हे सुवाची	हे सुवाञ्चि
सुवाक्	सुवाची	सुवाञ्चि

शेषं जलमुक्-शब्दवत्—(17)

48. जकारान्त नपुंसकलिङ्गोऽसृज् शब्दः—ರಕ್ತ

असृक्	असृजी	असृञ्जि
हे असृक्	हे असृजी	हे असृञ्जि
असृक्	असृजी	असृञ्जि

शेषं भिषक्-शब्दवत्—(18)

49. तकारान्त नपुंसकलिङ्गो जगत् शब्दः—ಲೋಕ

जगत्	जगती	जगन्ति
हे जगत्	हे जगती	हे जगन्ति
जगत्	जगती	जगन्ति

शेषं मरुत्-शब्दवत्—(20)

50. तकारान्त नपुंसकलिङ्गो दधत् शब्दः—ಧರಿಸುವಂಥ

दधत्	दधती	दधति दधन्ति
हे दधत्	हे दधती	हे दधति हे दधन्ति
दधत्	दधती	दधति दधन्ति

शेषं जगत्-शब्दवत्—(49)

51. तकारान्त नपुंसकलिङ्गः तुदत् शब्दः—ವ್ಯಥೆಪಡಿಸುವಂಥ

तुदत्	तुदती तुदन्ती	तुदन्ति

पुनस्तद्वत्। शेषं दधत्-शब्दवत्—(50)

52. दकारान्त नपुंसकलिङ्गो हृद् शब्दः—ಮನಸ್ಸು

हृत्	हृदी	हृन्दि
हे हृत्	हे हृदी	हे हृन्दि
हृत्	हृदी	हृन्दि

शेषं विद्विषत्-शब्दवत्—(24)

53. नकारान्त नपुंसकलिङ्गः कर्मन् शब्दः—ಕೆಲಸ

कर्म	कर्मणी	कर्माणि
हे कर्मन् हे कर्म	हे कर्मणी	हे कर्माणि
कर्म	कर्मणी	कर्माणि

कर्मणा, कर्मणे इत्यादि।

शेषं आत्मन्-शब्दवत्—(25)

54. नकारान्त नपुंसकलिङ्गो नामन् शब्दः—ಹೆಸರು

नाम	नाम्नी नामनी	नामानि
हे नामन् हे नाम	हे नाम्नी हे नामनी	हे नामानि
नाम	नाम्नी नामनी	नामानि
नाम्ना	नामभ्याम्	नामभिः
नाम्ने	नामभ्याम्	नामभ्यः
नाम्नः	नामभ्याम्	नामभ्यः
नाम्नः	नाम्नोः	नाम्नाम्
नाम्नि नामनि	नाम्नोः	नामसु

एवं दामन्, धामन् इत्यादयः

55. शकारान्त नपुंसकलिङ्गः तादृक्शब्दः—ಅಂಥಾದ್ದು

तादृक्	तादृशी	तादृंशि

पुनस्तद्वत्। शेषं पुंवत्—(28)

56. षकारान्त नपुंसकलिङ्गो रत्नमुट्छब्दः—ರತ್ನವನ್ನು ಕದಿಯುವುದು

रत्नमुट्	रत्नमुषी	रत्नमुंषि

पुनस्तद्वत्। शेषं द्विट्-शब्दवत्—(30)

57. सकारान्त नपुंसकलिङ्गो वचश्शब्दः—ಮಾತು

वचः	वचसी	वचांसि

पुनस्तद्वत्। शेषं वेधस्-शब्दवत्—(31)

58. हकारान्त नपुंसकलिङ्गो लिट्छब्दः—ನೆಕ್ಕುವ

लिट्	लिही	लिंहि

पुनस्तद्वत्। शेषं पुंवत्—(34)

इति हलन्त नपुंसकलिङ्ग साधारण शब्दाः।

॥ अथ सर्वनामशब्दाः ॥

पुल्लिङ्गाः

59. अकारान्तः पुल्लिङ्गस्सर्वशब्दः—ಎಲ್ಲ

सर्वः	सर्वौ	सर्वे
हे सर्व	हे सर्वौ	हे सर्वे
सर्वम्	सर्वौ	सर्वान्
सर्वेण	सर्वाभ्याम्	सर्वैः
सर्वस्मै	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
सर्वस्मात्	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषाम्
सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु

एवं विश्व, अन्य, इतर—इत्यादयोऽदन्ताः।

ಸೂಚನೆ :

ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸರ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥೀ, ಪಂಚಮೀ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾ ಮತ್ತು ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ.

60. अकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं द्विवचनान्त उभ शब्दः—ಇಬ್ಬರು

उभौ
उभौ
उभाभ्याम्
उभाभ्याम्
उभाभ्याम्
उभयोः
उभयोः

ಸೂಚನೆ :

ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಏಕವಚನ ಬಹುವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ.

61. अकारान्तः पुल्लिङ्गो द्विवचनरहितः उभय शब्दः— ಎರಡು ಅವಯವವುಳ್ಳ

उभयः	उभये
हे उभय	हे उभये
उभयम्	उभयान्
उभयेन	उभयैः
उभयस्मै	उभयेभ्यः
उभयस्मात्	उभयेभ्यः
उभयस्य	उभयेषाम्
उभयस्मिन्	उभयेषु

ಸೂಚನೆ :

ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದ್ವಿವಚನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ.

62. दकारान्तः पुल्लिङ्गोऽस्मच्छब्दः—ನಾನು

त्रिषु लिङ्गेषु समानरूपाः

अहम्	आवाम्	वयम्
मास् मा	आवाम् नौ	अस्मान् नः
मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
मह्यम् मे	आवाभ्याम् नौ	अस्मभ्यम् नः
मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
मम मे	आवयोः नौ	अस्माकम् नः
मयि	आवयोः	अस्मासु

ಸೂಚನೆ :

अहं, त्वं, सः ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಬೋಧನ ವಿಭಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

63. दकारान्तः पुल्लिङ्गो युष्मच्छब्दः—ನೀನು

त्वम्	युवाम्	यूयम्
त्वाम् त्वा	युवाम् वाम्	युष्मान् वः
त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
तुभ्यम् ते	युवाभ्याम् वाम्	युष्मभ्यम् वः
त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
तव ते	युवयोः वाम्	युष्माकम् वः
त्वयि	युवयोः	युष्मासु

ಸೂಚನೆ :

अस्मद् ಮತ್ತು युष्मद् ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲೂ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

64. दकारान्तः पुल्लिङ्गस्तच्छब्दः—ಅವನು

सः	तौ	ते
तम्	तौ	तान्
तेन	ताभ्याम्	तैः
तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
तस्य	तयोः	तेषाम्
तस्मिन्	तयोः	तेषु

65. दकारान्तः पुल्लिङ्गः एतच्छब्दः—ಈತನು

एषः	एतौ	एते
एतम् / एनम्	एतौ / एनौ	एतान् / एनान्
एतेन / एनेन	एताभ्याम्	एतैः
एतस्मै	एताभ्याम्	एतेभ्यः
एतस्मात्	एताभ्याम्	एतेभ्यः
एतस्य	एतयोः / एनयोः	एतेषाम्
एतस्मिन्	एतयोः / एनयोः	एतेषु

66. दकारान्तः पुल्लिङ्गो यच्छब्दः—ಯಾವನು

यः	यौ	ये
यम्	यौ	यान्
येन	याभ्याम्	यैः
यस्मै	याभ्याम्	येभ्यः
यस्मात्	याभ्याम्	येभ्यः
यस्य	ययोः	येषाम्
यस्मिन्	ययोः	येषु

67. मकारान्तः पुल्लिङ्गः किम् शब्दः—ಯಾರು ?

कः	कौ	के
कम्	कौ	कान्
केन	काभ्याम्	कैः
कस्मै	काभ्याम्	केभ्यः
कस्मात्	काभ्याम्	केभ्यः
कस्य	कयोः	केषाम्
कस्मिन्	कयोः	केषु

68. मकारान्तः पुल्लिङ्गः इदम् शब्दः—ಇವನು

अयम्	इमौ	इमे
इमम् एनम्	इमौ एनौ	इमान् एनान्
अनेन एनेन	आभ्याम्	एभिः
अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
अस्य	अनयोः एनयोः	एषाम्
अस्मिन्	अनयोः एनयोः	एषु

69. सकारान्तः पुल्लिङ्गोऽदश्शब्दः—ಇವನು

असौ	अमू	अमी
अमुम्	अमू	अमून्
अमुना	अमूभ्याम्	अमीभिः
अमुष्मै	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
अमुष्मात्	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
अमुष्य	अमुयोः	अमीषाम्
अमुष्मिन्	अमुयोः	अमीषु

स्त्रीलिङ्गाः

70. आकारान्त स्त्रीलिङ्गः सर्वा शब्दः—ಎಲ್ಲರೂ

सर्वा	सर्वे	सर्वाः
हे सर्वे	हे सर्वे	हे सर्वाः
सर्वाम्	सर्वे	सर्वाः
सर्वया	सर्वाभ्याम्	सर्वाभिः
सर्वस्यै	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
सर्वस्याः	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
सर्वस्याः	सर्वयोः	सर्वासाम्
सर्वस्याम्	सर्वयोः	सर्वासु

71. आकारान्त स्त्रीलिङ्गो नित्यं द्विवचनान्त उभा शब्दः—ಇಬ್ಬರು

उभे

उभे

शेषं पुंसि उभ शब्दवत्—(60)

72. आकारान्त स्त्रीलिङ्गः

उभया शब्दः—ಎರಡವಯವವುಳ್ಳ. ಇದಕ್ಕೆ ದ್ವಿವಚನವಿಲ್ಲ

उभया	उभयाः
हे उभये	हे उभयाः
उभयाम्	उभयाः
उभयया	उभयाभिः
उभयस्यै	उभयाभ्यः
उभयस्याः	उभयाभ्यः
उभयस्याः	उभयासाम्
उभयस्याम्	उभयासु

73. दकारान्त स्त्रीलिङ्गः तच्छब्दः—ಅವಳು

सा	ते	ताः
ताम्	ते	ताः
तया	ताभ्याम्	ताभिः
तस्यै	ताभ्याम्	ताभ्यः
तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः
तस्याः	तयोः	तासाम्
तस्याम्	तयोः	तासु

74. दकारान्त स्त्रीलिङ्गः एतच्छब्दः—ಈಕೆಯು

एषा	एते	एताः
एताम् एनाम्	एते एने	एताः एनाः
एतया एनया	एताभ्याम्	एताभिः
एतस्यै	एताभ्याम्	एताभ्यः
एतस्याः	एताभ्याम्	एताभ्यः
एतस्याः	एतयोः एनयोः	एतासाम्
एतस्याम्	एतयोः एनयोः	एतासु

75. दकारान्त स्त्रीलिङ्गो यच्छब्दः—ಯಾವಳು

या	ये	याः
याम्	ये	याः
यया	याभ्याम्	याभिः
यस्यै	याभ्याम्	याभ्यः
यस्याः	याभ्याम्	याभ्यः
यस्याः	ययोः	यासाम्
यस्याम्	ययोः	यासु

76. मकारान्त स्त्रीलिङ्गः किम् शब्दः—ಯಾರು

का	के	काः
काम्	के	काः

शेषं यत्-शब्दवत्—(75)

77. मकारान्त स्त्रीलिङ्गः इदम् शब्दः—ಇವಳು

इयम्	इमे	इमाः
इमाम् एनाम्	इमे एने	इमाः एनाः
अनया एनया	आभ्याम्	आभिः
अस्यै	आभ्याम्	आभ्यः
अस्याः	आभ्याम्	आभ्यः
अस्याः	अनयोः एनयोः	आसाम्
अस्याम्	अनयोः एनयोः	आसु

78. सकारान्त स्त्रीलिङ्गोऽदश्शब्दः—ಇವಳು

असौ	अमू	अमूः
अमुम्	अमू	अमूः
अमुया	अमूभ्याम्	अमूभिः
अमुष्यै	अमूभ्याम्	अमूभ्यः
अमुष्याः	अमूभ्याम्	अमूभ्यः
अमुष्याः	अमुयोः	अमूषाम्
अमुष्याम्	अमुयोः	अमूषु

नपुंसकलिङ्गाः

79. अकारान्त नपुंसकलिङ्गः सर्व शब्दः—ಎಲ್ಲ

सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि
हे सर्व	हे सर्वे	हे सर्वाणि
सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि

शेषं पुंवत्—(59)

80. अकारान्त नपुंसकलिङ्गो नित्यं द्विवचनान्तः उभ शब्दः—ಇಬ್ಬರು

उभे

उभे

शेषं पुंवत्—(60)

81. अकारान्त नपुंसकलिङ्गः द्विवचनरहितः उभय शब्दः—ಎರಡವಯುವವುಳ್ಳ

उभयम्	उभयानि
हे उभय	हे उभयानि
उभयम्	उभयानि

शेषं पुंवत्—(61)

82. दकारान्त नपुंसकलिङ्गः तच्छब्दः—ಅದು

तत्	ते	तानि

पुनस्तद्वत्–शेषं पुंवत्—(64)

83. दकारान्त नपुंसकलिङ्गः एतच्छब्दः—ಇದು

एतत्	एते	एतानि
एतत् / एनत्	एते / एने	एतानि / एनानि

शेषं पुंवत्—(65)

84. दकारान्त नपुंसकलिङ्गो यच्छब्दः—ಯಾವುದು

यत्	ये	यानि

पुनस्तद्वत्–शेषं पुंवत्—(66)

85. मकारान्त नपुंसकलिङ्गः किं शब्दः—ಏನು

किम्	के	कानि

पुनस्तद्वत्–शेषं पुंवत्—(67)

86. मकारान्त नपुंसकलिङ्गः इदम् शब्दः—ಇದು

इदम्	इमे	इमानि
इदम् / एनत्	इमे / एने	इमानि / एनानि

शेषं पुंवत्—(68)

87. सकारान्त नपुंसकलिङ्गोऽदश्शब्दः—ಇದು

अदः	अमू	अमूनि

पुनस्तद्वत्–शेषं पुंवत्—(69)

॥ अथ संख्यावाचकशब्दाः ॥

पुल्लिङ्गाः

88. अकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यमेकवचनान्तः
एकशब्दः—ಒಂದು

एकः, हे एक, एकम्, एकेन, एकस्मै, एकस्मात्, एकस्य, एकस्मिन्।

89. इकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं द्विवचनान्तो
द्विशब्दः—ಎರಡು

द्वौ, हे द्वौ, द्वौ, द्वाभ्याम्, द्वाभ्याम्, द्वाभ्याम्, द्वयोः, द्वयोः।

90. इकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तः
त्रिशब्दः—ಮೂರು

त्रयः, हे त्रयः, त्रीन्, त्रिभिः, त्रिभ्यः, त्रिभ्यः, त्रयाणाम्, त्रिषु।

91. रेफान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तश्चतुर्शब्दः—ನಾಲ್ಕು
चत्वारः, हे चत्वारः, चतुरः, चतुर्भिः, चतुर्भ्यः, चतुर्भ्यः, चतुर्णाम्, चतुर्षु।

92. नकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तः
पञ्चन् शब्दः—ಐದು

पञ्च, हे पञ्च, पञ्च, पञ्चभिः, पञ्चभ्यः, पञ्चभ्यः, पञ्चानाम्, पञ्चसु।

एवं सप्त, नव, दश।

93. षकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तः षट्छब्दः—७८

षट्, हे षट्, षट्, षड्भिः, षड्भ्यः, षड्भ्यः, षण्णाम्, षट्सु।

94. नकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तोऽष्टन् शब्दः—२०६१

अष्टौ अष्ट	हे अष्टौ हे अष्ट	अष्टौ अष्ट	अष्टभिः अष्टाभिः	अष्टभ्यः अष्टाभ्यः
अष्टभ्यः अष्टाभ्यः	अष्टानाम्	अष्टसु अष्टासु		

स्त्रीलिङ्गाः

95. आकारान्त स्त्रीलिङ्गः एका शब्दः।

एका, एके, एकाम्, एकया, एकस्यै, एकस्याः, एकस्याः, एकस्याम्।

96. इकारान्त स्त्रीलिङ्गो द्विशब्दः।

द्वे, द्वे, द्वाभ्याम्, द्वाभ्याम्, द्वाभ्याम्, द्वयोः, द्वयोः

97. इकारान्त स्त्रीलिङ्गः त्रि शब्दः।

तिस्रः, तिस्रः, तिसृभिः, तिसृभ्यः, तिसृभ्यः, तिसृणाम्, तिसृषु।

98. रेफान्त स्त्रीलिङ्गः चतुर् शब्दः।

चतस्रः, चतस्रः, चतसृभिः, चतसृभ्यः, चतसृभ्यः, चतसृणाम्, चतसृषु।

99. इकारान्त स्त्रीलिङ्गो विंशति शब्दः—ಇಪ್ಪತ್ತು
मति-शब्दवत्—(8)

एवं षष्टिः, सप्ततिः, अशीतिः, नवतिः, कोटिः

ಸೂಚನೆ: ಇಪ್ಪತ್ತು ಎನ್ನುವಾಗ ಏಕವಚನ, ಎರಡು ಇಪ್ಪತ್ತು ಎನ್ನುವಾಗ ದ್ವಿವಚನ, ಮೂರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಎನ್ನುವಾಗ ಬಹುವಚನ ಬರಬಹುದು. ಹೀಗೆಯೇ षष्टि ಮೊದಲಾದವು.

100. तकारान्त स्त्रीलिङ्गः त्रिंशच्छब्दः—ಮೂವತ್ತು
सरित्-शब्दवत्—(38)
एवं चत्वारिंशत्, पञ्चाशत्।

नपुंसकलिङ्गाः

101. अकारान्त नपुंसकलिङ्गः एक शब्दः।
एकम्, हे एक, एकम्-शेषं पुंवत्—(88)

102. इकारान्त नपुंसकलिङ्गो द्वि शब्दः।
द्वे, द्वे-शेषं पुंवत्—(89)

103. इकारान्त नपुंसकलिङ्गः त्रिशब्दः।
त्रीणि, त्रीणि-शेषं पुंवत्—(90)

104. रेफान्त नपुंसकलिङ्गः चतुर्शब्दः।
चत्वारि, चत्वारि-शेषं पुंवत्—(91)

105. अकारान्त नपुंसकलिङ्गः शत शब्दः—ನೂರು
ज्ञान-शब्दवत्—(14)

एवं सहस्रम्, अयुतम्, नियुतम्, प्रयुतम्, अर्बुदम्, न्यर्बुदम्, परार्धम्।

॥ अथ अजन्त पुल्लिङ्ग विशेष शब्दाः ॥

106. अकारान्तः पुल्लिङ्गः प्रथम शब्दः—ಮೊದಲನೆಯವನು

प्रथमः	प्रथमौ	प्रथमे / प्रथमाः
हे प्रथम	हे प्रथमौ	हे प्रथमे / हे प्रथमाः

शेषं रामशब्दवत्—(1)

107. अकारान्तः पुल्लिङ्गो द्वितीय शब्दः—ಎರಡನೆಯವನು

द्वितीयः	द्वितीयौ	द्वितीयाः
हे द्वितीय	हे द्वितीयौ	हे द्वितीयाः
द्वितीयम्	द्वितीयौ	द्वितीयान्
द्वितीयेन	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयैः
द्वितीयाय / द्वितीयस्मै	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयेभ्यः
द्वितीयात् / द्वितीयस्मात्	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयेभ्यः
द्वितीयस्य	द्वितीययोः	द्वितीयानाम्
द्वितीये / द्वितीयस्मिन्	द्वितीययोः	द्वितीयेषु

108. अकारान्तः पुल्लिङ्गः पूर्व शब्दः—ಮೊದಲನೆಯವನು

पूर्वः	पूर्वौ	पूर्वे पूर्वाः
हे पूर्व	हे पूर्वौ	हे पूर्वे हे पूर्वाः
पूर्वम्	पूर्वौ	पूर्वान्
पूर्वेण	पूर्वाभ्याम्	पूर्वैः
पूर्वस्मै	पूर्वाभ्याम्	पूर्वेभ्यः
पूर्वस्मात्, पूर्वात्	पूर्वाभ्याम्	पूर्वेभ्यः
पूर्वस्य	पूर्वयोः	पूर्वेषाम्
पूर्वस्मिन्, पूर्वे	पूर्वयोः	पूर्वेषु

एवं पर, अवर, अपर, अधर शब्दाः, अधर=ಕೆಳಗಿರುವ

109. अकारान्तः पुल्लिङ्गो निर्जर शब्दः—ದೇವತೆ

निर्जरः	निर्जरौ निर्जरसौ	निर्जराः निर्जरसः
हे निर्जर	हे निर्जरौ हे निर्जरसौ	हे निर्जराः हे निर्जरसः
निर्जरम् निर्जरसम्	निर्जरौ निर्जरसौ	निर्जरान् निर्जरसः
निर्जरेण निर्जरसा	निर्जराभ्याम्	निर्जरैः
निर्जराय निर्जरसे	निर्जराभ्याम्	निर्जरेभ्यः
निर्जरात् निर्जरसः	निर्जराभ्याम्	निर्जरेभ्यः
निर्जरस्य निर्जरसः	निर्जरयोः मिर्जरसोः	निर्जराणाम् निर्जरसाम्
निर्जरे, निर्जरसि	निर्जरयोः, निर्जरसोः	निर्जरेषु

110. अकारान्तः पुल्लिङ्गः पाद शब्दः—ಕಾಲು

पादः	पादौ	पादाः
हे पाद	हे पादौ	हे पादाः
पादम्	पादौ	पदः पादान्
पदा पादेन	पद्भ्याम् पादाभ्याम्	पद्भिः पादैः
पदे पादाय	पद्भ्याम् पादाभ्याम्	पद्भ्यः पादेभ्यः
पदः पादात्	पद्भ्याम् पादाभ्याम्	पद्भ्यः पादेभ्यः
पदः पादस्य	पदोः पादयोः	पदाम् पादानाम्
पदि पादे	पदोः पादयोः	पत्सु पादेषु

111. अकारान्तः पुल्लिङ्गो दन्त शब्दः—ಹಲ್ಲು

दन्तः	दन्तौ	दन्ताः
हे दन्त	हे दन्तौ	हे दन्ताः
दन्तम्	दन्तौ	दतः दन्तान्
दता दन्तेन	दद्भ्याम् दन्ताभ्याम्	दद्भिः दन्तैः
दते दन्ताय	दद्भ्याम् दन्ताभ्याम्	दद्भ्यः दन्तेभ्यः
दतः दन्तात्	दद्भ्याम् दन्ताभ्याम्	दद्भ्यः दन्तेभ्यः
दतः दन्तस्य	दतोः दन्तयोः	दताम् दन्तानाम्
दति दन्ते	दतोः दन्तयोः	दत्सु दन्तेषु

112. अकारान्तः पुल्लिङ्गो मास शब्दः—ತಿಂಗಳು

मासः	मासौ	मासाः
हे मास	हे मासौ	हे मासाः
मासम्	मासौ	मासः मासान्
मासा मासेन	माभ्याम् मासाभ्याम्	माभिः मासैः
मासे मासाय	माभ्याम् मासाभ्याम्	माभ्यः मासेभ्यः
मासः मासात्	माभ्याम् मासाभ्याम्	माभ्यः मासेभ्यः
मासः मासस्य	मासोः मासयोः	मासाम् मासानाम्
मासि मासे	मासोः मासयोः	मास्सु मासेषु

113. अकारान्तः पुल्लिङ्गो यूष शब्दः—ಕಡೆಗೊಲು

यूषः	यूषौ	यूषाः
हे यूष	हे यूषौ	हे यूषाः
यूषम्	यूषौ	यूष्णः यूषान्
यूष्णा यूषेण	यूषभ्याम् यूषाभ्याम्	यूषभिः यूषैः
यूष्णे यूषाय	यूषभ्याम् यूषाभ्याम्	यूषभ्यः यूषेभ्यः
यूष्णः यूषात्	यूषभ्याम् यूषाभ्याम्	यूषभ्यः यूषेभ्यः
यूष्णः यूषस्य	यूष्णोः यूषयोः	यूष्णाम् यूषानाम्
यूष्णि, यूषणि यूषे	यूष्णोः यूषयोः	यूषसु यूषेषु

114. आकारान्तः पुल्लिङ्गो विश्वपा शब्दः—ಜಗತ್ಪಾಲಕ

विश्वपाः	विश्वपौ	विश्वपाः
हे विश्वपाः	हे विश्वपौ	हे विश्वपाः
विश्वपाम्	विश्वपौ	विश्वपः
यिश्वपा	विश्वपाभ्याम्	विश्वपाभिः
विश्वपे	विश्वपाभ्याम्	विश्वपाभ्यः
विश्वपः	विश्वपाभ्याम्	विश्वपाभ्यः
विश्वपः	विश्वपोः	विश्वपाम्
विश्वपि	विश्वपोः	विश्वपासु

एवं सोमपाः इत्यादयः आकारान्त धात्वन्ताः शब्दाः ।

115. आकारान्तः पुल्लिङ्गो हाहा शब्दः—ಒಬ್ಬ ಗಂಧರ್ವನು

हाहाः	हाहौ	हाहाः
हे हाहाः	हे हाहौ	हे हाहाः
हाहाम्	हाहौ	हाहान्
हाहा	हाहाभ्याम्	हाहाभिः
हाहै	हाहाभ्याम्	हाहाभ्यः
हाहाः	हाहाभ्याम्	हाहाभ्यः
हाहाः	हाहौः	हाहाम्
हाहे	हाहौः	हाहासु

116. इकारान्तः पुल्लिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तः कति शब्दः—ಎಷ್ಟು!

कति, कति, कतिभिः, कतिभ्यः, कतिभ्यः, कतिनाम्, कतिषु ।

117. इकारान्तः पुल्लिङ्गः पति शब्दः—ಗಂಡನು

पतिः	पती	पतयः
हे पते	हे पती	हे पतयः
पतिम्	पती	पतीन्
पत्या	पतिभ्याम्	पतिभिः
पत्ये	पतिभ्याम्	पतिभ्यः
पत्युः	पतिभ्याम्	पतिभ्यः
पत्युः	पत्योः	पतीनाम्
पत्यौ	पत्योः	पतिषु

ಸೂಚನೆ :

ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಪತಿ ಶಬ್ದವು ಹರಿ ಶಬ್ದದಂತೆ ಸಾಧಾರಣ ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತದೆ.

118. इकारान्तः पुल्लिङ्गः सखि शब्दः—ಗೆಳೆಯು

सखा	सखायौ	सखायः
हे सखे	हे सखायौ	हे सखायः
सखायम्	सखायौ	सखीन्
सख्या	सखिभ्याम्	सखिभिः
सख्ये	सखिभ्याम्	सखिभ्यः
सख्युः	सखिभ्याम्	सखिभ्यः
सख्युः	सख्योः	सखीनाम्
सख्यौ	सख्योः	सखिषु

ಸೂಚನೆ :

ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಖಿ ಶಬ್ದವು ರಾಮ ಶಬ್ದದಂತೆ ಅಕಾರಾಂತ ವಾಗುತ್ತದೆ.

उदा—मत्सखः, वायुसखः

119. ईकारान्तः पुल्लिङ्गः सेनानी शब्दः—ಸೇನಾಪತಿ

सेनानीः	सेनान्यौ	सेनान्यः
हे सेनानीः	हे सेनान्यौ	हे सेनान्यः
सेनानीम्	सेनान्यौ	सेनानीन्
सेनान्या	सेनानीभ्याम्	सेनानीभिः
सेनान्ये	सेनानीभ्याम्	सेनानीभ्यः
सेनान्यः	सेनानीभ्याम्	सेनानीभ्यः
सेनान्यः	सेनान्योः	सेनानीनाम्
सेनान्यौ	सेनान्योः	सेनानीषु

एवं अग्रणीः, ग्रामणीः इत्यादयः ।

120. ईकारान्तः पुल्लिङ्गः बहुश्रेयसी शब्दः—
ಬಹಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಳ್ಳವನು

बहुश्रेयसी	बहुश्रेयस्यौ	बहुश्रेयस्यः
हे बहुश्रेयसि	हे बहुश्रेयस्यौ	हे बहुश्रेयस्यः
बहुश्रेयसीम्	बहुश्रेयस्यौ	बहुश्रेयसीन्

शेषं स्त्रियां गौरी शब्दवत्—(9)

121. ईकारान्तः पुल्लिङ्गः प्रधी शब्दः—ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿವಂತನು

प्रधीः	प्रध्यौ	प्रध्यः
हे प्रधीः	हे प्रध्यौ	हे प्रध्यः
प्रध्यम्	प्रध्यौ	प्रध्यः
प्रध्या	प्रधीभ्याम्	प्रधीभिः
प्रध्ये	प्रधीभ्याम्	प्रधीभ्यः
प्रध्यः	प्रधीभ्याम्	प्रधीभ्यः
प्रध्यः	प्रध्योः	प्रध्याम्
प्रध्यि	प्रध्योः	प्रधीषु

122. ईकारान्तः पुल्लिङ्गः सुधी शब्दः—ವಿದ್ವಾಂಸನು

सुधीः	सुधियौ	सुधियः
हे सुधीः	हे सुधियौ	हे सुधियः
सुधियम्	सुधियौ	सुधियः
सुधिया	सुधिभ्याम्	सुधीभिः
सुधिये	सुधीभ्याम्	सुधीभ्यः
सुधियः	सुधीभ्याम्	सुधीभ्यः
सुधियः	सुधियोः	सुधियाम्
सुधियि	सुधियोः	सुधीषु

123. उकारान्तः पुल्लिङ्गः क्रोष्टु शब्दः—ನರಿ

क्रोष्टा	क्रोष्टारौ	क्रोष्टारः
हे क्रोष्टो	हे क्रोष्टारौ	हे क्रोष्टारः
क्रोष्टारम्	क्रोष्टारौ	क्रोष्टून्
क्रोष्टुना क्रोष्ट्रा	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभिः
क्रोष्टवे क्रोष्ट्रे	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्यः
क्रोष्टोः क्रोष्टुः	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्यः
क्रोष्टोः क्रोष्टुः	क्रोष्ट्वोः क्रोष्ट्रोः	क्रोष्टूनाम्
क्रोष्टौ क्रोष्टरि	क्रोष्ट्वोः क्रोष्ट्रोः	क्रोष्टुषु

124. ऊकारान्तः पुल्लिङ्गः स्वभू शब्दः—ಬ್ರಹ್ಮ

स्वभूः	स्वभुवौ	स्वभुवः
हे स्वभूः	हे स्वभुवौ	हे स्वभुवः
स्वभुवम्	स्वभुवौ	स्वभुवः
स्वभुवा	स्वभूभ्याम्	स्वभूभिः
स्वभुवे	स्वभूभ्याम्	स्वभूभ्यः
स्वभुवः	स्वभूभ्याम्	स्वभूभ्यः
स्वभुवः	स्वभुवोः	स्वभुवाम्
स्वभुवि	स्वभुवोः	स्वभूषु

एवं स्वयंभूः, आत्मभूः इत्यादयः ।

125. एकारान्तः पुल्लिङ्गः स्मृते शब्दः—
ಮನ್ಮಥನನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡವನು

स्मृतेः	स्मृतयौ	स्मृतयः
हे स्मृतेः	हे स्मृतयौ	हे स्मृतयः
स्मृतयम्	स्मृतयौ	स्मृतयः
स्मृतया	स्मृतेभ्याम्	स्मृतेभिः
स्मृतये	स्मृतेभ्याम्	स्मृतेभ्यः
स्मृतेः	स्मृतेभ्याम्	स्मृतेभ्यः
स्मृतेः	स्मृतयोः	स्मृतयाम्
स्मृतयि	स्मृतयोः	स्मृतेषु

126. ऐकारान्तः पुल्लिङ्गो रै शब्दः—ಧನ

राः	रायौ	रायः
हे राः	हे रायौ	हे रायः
रायम्	रायौ	रायः
राया	राभ्याम्	राभिः
राये	राभ्याम्	राभ्यः
रायः	राभ्याम्	राभ्यः
रायः	रायोः	रायाम्
रायि	रायोः	रासु

127. औकारान्तः पुल्लिङ्गो ग्लौ शब्दः—ಚಂದ್ರನು
स्त्रीलिङ्गे नौ शब्दवत्—(13)

॥ अथ अजन्त स्त्रीलिङ्ग विशेष शब्दाः ॥

128. आकारान्त स्त्रीलिङ्गो द्वितीया शब्दः—ಎರಡನೆಯದು
रमा शब्दवत्—(7) **एवं तृतीया**

ಸೂಚನೆ :

ಚತುರ್ಥೀ, ಪಂಚಮೀ, ಷಷ್ಠೀ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿಗಳ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾ ಶಬ್ದದಂತೆಯೂ ರೂಪವುಂಟು—(70)

129. आकारान्त स्त्रीलिङ्गः पूर्वा शब्दः—ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕು

ಸೂಚನೆ :

ಇದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ **सर्वा** ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ **परा, अवरा, उत्तरा, अपरा** ಶಬ್ದಗಳು. ಇವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ **सर्व** ಶಬ್ದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

130. आकारान्त स्त्रीलिङ्गो जरा शब्दः—ಮುಪ್ಪು

जरा	जरे / जरसौ	जराः / जरसः
हे जरे	हे जरे / हे जरसौ	हे जराः / हे जरसः
जराम् / जरसम्	जरे / जरसौ	जराः / जरसः
जरया / जरसा	जराभ्याम्	जराभिः
जरायै / जरसे	जराभ्याम्	जराभ्यः
जरायाः / जरसः	जराभ्याम्	जराभ्यः
जरायाः / जरसः	जरयोः / जरसोः	जराणाम् / जरसाम्
जरायाम् / जरसि	जरयोः / जरसोः	जरासु

*

131. आकारान्त स्त्रीलिङ्गो नासिका शब्दः—ಮೂಗು

नासिका	नासिके	नासिकाः
हे नासिके	हे नासिके	हे नासिकाः
नासिकाम्	नासिके	नसः नासिकाः
नसा नासिकया	नोभ्याम् नासिकाभ्याम्	नोभिः नासिकाभिः
नसे नासिकायै	नोभ्याम् नासिकाभ्याम्	नोभ्यः नासिकाभ्यः
नसः नासिकायाः	नोभ्याम् नासिकाभ्याम्	नोभ्यः नासिकाभ्यः
नसः नासिकायाः	नसोः नासिकयोः	नसाम् नासिकानाम्
नसि नासिकायाम्	नसोः नासिकयोः	नस्सु नासिकासु

132. आकारान्त स्त्रीलिङ्गो निशा शब्दः—ರಾತ್ರಿ

निशा	निशे	निशाः
हे निशे	हे निशे	हे निशाः
निशाम्	निशे	निशः निशाः
निशा निशया	निड्भ्याम् निशाभ्याम्	निड्भिः निशाभिः
निशे निशायै	निड्भ्याम् निशाभ्याम्	निड्भ्यः निशाभ्यः
निशः निशायाः	निड्भ्याम् निशाभ्याम्	निड्भ्यः निशाभ्यः
निशः निशायाः	निशोः निशयोः	निशाम् निशानाम्
निशि निशायाम्	निशोः निशयोः	निट्सु निशासु

133. ईकारान्त स्त्रीलिङ्गो लक्ष्मी शब्दः—ಸಂಪತ್ತು

लक्ष्मीः	लक्ष्म्यौ	लक्ष्म्यः
हे लक्ष्मि	हे लक्ष्म्यौ	हे लक्ष्म्यः
लक्ष्मीम्	लक्ष्म्यौ	लक्ष्मीः

शेषं गौरी शब्दवत्—(9)

134. ईकारान्त स्त्रीलिङ्गः स्त्री शब्दः—ಹೆಂಗಸು

स्त्री	स्त्रियौ	स्त्रियः
हे स्त्रि	हे स्त्रियौ	हे स्त्रियः
स्त्रियम् स्त्रीम्	स्त्रियौ	स्त्रियः स्त्रीः
स्त्रिया	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभिः
स्त्रियै	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्यः
स्त्रियाः	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्यः
स्त्रियाः	स्त्रियोः	स्त्रीणाम्
स्त्रियाम्	स्त्रियोः	स्त्रीषु

135. ईकारान्त स्त्रीलिङ्गः श्री शब्दः—ಲಕ್ಷ್ಮಿ

श्रीः	श्रियौ	श्रियः
हे श्रीः	हे श्रियौ	हे श्रियः
श्रियम्	श्रियौ	श्रियः
श्रिया	श्रिभ्याम्	श्रिभिः
श्रियै श्रिये	श्रीभ्याम्	श्रीभ्यः
श्रियाः श्रियः	श्रीभ्याम्	श्रीभ्यः
श्रियाः श्रियः	श्रियोः	श्रीणाम् श्रियाम्
श्रियाम् श्रियि	श्रियोः	श्रीषु

136. ऊकारान्त स्त्रीलिङ्गो भ्रू शब्दः—ಹುಬ್ಬು

भ्रूः	भ्रुवौ	भ्रुवः
हे भ्रूः	हे भ्रुवौ	हे भ्रुवः
भ्रुवम्	भ्रुवौ	भ्रुवः
भ्रुवा	भ्रूभ्याम्	भ्रूभिः
भ्रुवै भ्रुवे	भ्रूभ्याम्	भ्रूभ्यः
भ्रुवाः भ्रुवः	भ्रूभ्याम्	भ्रूभ्यः
भ्रुवाः भ्रुवः	भ्रुवोः	भ्रूणाम् भ्रुवाम्
भ्रुवाम् भ्रुवि	भ्रुवोः	भ्रूषु

॥ अथ अजन्त नपुंसकलिङ्ग विशेष शब्दाः ॥

137. अकारान्त नपुंसकलिङ्गः अजर शब्दः—ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದ್ದು

अजरम्	अजरे अजरसी	अजराणि अजरांसि
हे अजर	हे अजरे हे अजरसी	हे अजराणि हे अजरांसि
अजरम्	अजरे अजरसी	अजराणि अजरांसि

शेषं निर्जर शब्दवत्—(109)

138. इकारान्त नपुंसकलिङ्गो दधि शब्दः—ಮೊಸರು

दधि	दधिनी	दधीनि
{ हे दधे { हे दधि	हे दधिनी	हे दधीनि
दधि	दधिनी	दधीनि
दध्ना	दधिभ्याम्	दधिभिः
दध्ने	दधिभ्याम्	दधिभ्यः
दध्नः	दधिभ्याम्	दधिभ्यः
दध्नः	दध्नोः	दध्नाम्
{ दध्नि { दधनि	दध्नोः	दधिषु

एवं अक्षि, सक्थि इत्यादयः।

139. इकारान्त नपुंसकलिङ्गः शुचि शब्दः—ಶುಭ್ರವಾದ

शुचि	शुचिनी	शुचीनि
{ हे शुचे { हे शुचि	हे शुचिनी	हे शुचीनि
शुचि	शुचिनी	शुचीनि
शुचिना	शुचिभ्याम्	शुचिभिः
{ शुचिने { शुचये	शुचिभ्याम्	शुचिभ्यः
{ शुचिनः { शुचेः	शुचिभ्याम्	शुचिभ्यः
{ शुचिनः { शुचेः	शुचिभ्याम्	शुचिभ्यः
{ शुचिनः { शुचेः	{ शुचिनोः { शुच्योः	शुचीनाम्
{ शुचिनि { शुचौ	{ शुचिनोः { शुच्योः	शुचिषु

140. उकारान्त नपुंसकलिङ्गो मृदु शब्दः—ಮೃದುವಾದುದು

मृदु	मृदुनी	मृदूनि
हे मृदो हे मृदु	हे मृदुनी	हे मृदूनि
मृदु	मृदुनी	मृदूनि
मृदुना	मृदुभ्याम	मृदुभिः
मृदुने मृदवे	मृदुभ्याम्	मृदुभ्यः
मृदुनः मृदोः	मृदुभ्याम्	मृदुभ्यः
मृदुनः मृदोः	मृदुनोः मृद्वोः	मृदूनाम्
मृदुनि मृदौ	मृदुनोः मृद्वोः	मृदुषु

141. ऋकारान्त नपुंसकलिङ्गः कर्तृ शब्दः—ಮಾಡುವವ

कर्तृ	कर्तृणी	कर्तृणि
हे कर्तः हे कर्तृ	हे कर्तृणी	हे कर्तृणि
कर्तृ	कर्तृणी	कर्तृणि
कर्तृणा कर्त्रा	कर्तृभ्याम्	कर्तृभिः
कर्तृणे कर्त्रे	कर्तृभ्याम्	कर्तृभ्यः
कर्तृणः कर्तुः	कर्तृभ्याम्	कर्तृभ्यः
कर्तृणः कर्तुः	कर्तृणोः कर्त्रोः	कर्तृणाम्
कर्तृणि कर्तरि	कर्तृणोः कर्त्रोः	कर्तृषु

॥ अथ हलन्त पुल्लिङ्ग विशेष शब्दाः ॥

142. चकारान्तः पुल्लिङ्गः प्राक्छब्दः—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವವನು

प्राङ्	प्राञ्चौ	प्राञ्चः
हे प्राङ्	हे प्राञ्चौ	हे प्राञ्चः
प्राञ्चम्	प्राञ्चौ	प्राचः
प्राचा	प्राग्भ्याम्	प्राग्भिः

शेषं जलमुक् शब्दवत्—(17)

143. चकारान्तः पुल्लिङ्गः प्रत्यक्छब्दः—ಅತ್ತನು

प्रत्यङ्	प्रत्यञ्चौ	प्रत्यञ्चः
हे प्रत्यङ्	हे प्रत्यञ्चौ	हे प्रत्यञ्चः
प्रत्यञ्चम्	प्रत्यञ्चौ	प्रतीचः
प्रतीचा	प्रत्यग्भ्याम्	प्रत्यग्भिः
प्रतीचे	प्रत्यग्भ्याम्	प्रत्यग्भ्यः
प्रतीचः	प्रत्यग्भ्याम्	प्रत्यग्भ्यः
प्रतीचः	प्रतीचोः	प्रतीचाम्
प्रतीचि	प्रतीचोः	प्रत्यक्षु

144. चकारान्तः पुल्लिङ्गः अन्वक्छब्दः—ಅನುಸರಿಸುವವನು

अन्वङ्	अन्वञ्चौ	अन्वञ्चः
हे अन्वङ्	हे अन्वञ्चौ	हे अन्वञ्चः
अन्वञ्चम्	अन्वञ्चौ	अनूचः
अनूचा	अन्वग्भ्याम्	अन्वग्भिः
अनूचे	अन्वग्भ्याम्	अन्वग्भ्यः
अनूचः	अन्वग्भ्याम्	अन्वग्भ्यः
अनूचः	अनूचोः	अनूचाम्
अनूचि	अनूचोः	अन्वक्षु

145. चकारान्तः पुल्लिङ्गः तिर्यक्छब्दः—ಪಶು

तिर्यङ्	तिर्यञ्चौ	तिर्यञ्चः
हे तिर्यङ्	हे तिर्यञ्चौ	हे तिर्यञ्चः
तिर्यञ्चम्	तिर्यञ्चौ	तिरश्चः
तिरश्चा	तिर्यग्भ्याम्	तिर्यग्भिः
तिरश्चे	तिर्यग्भ्याम्	तिर्यग्भ्यः
तिरश्चः	तिर्यग्भ्याम्	तिर्यग्भ्यः
तिरश्चः	तिरश्चोः	तिरश्चाम्
तिरश्चि	तिरश्चोः	तिर्यक्षु

146. चकारान्तः पुल्लिङ्गः सुवृट्छब्दः—ಕಡಿಯುವವನು

सुवृट्	सुवृश्चौ	सुवृश्चः
हे सुवृट्	हे सुवृश्चौ	हे सुवृश्चः
सुवृश्चम्	सुवृश्चौ	सुवृश्चः
सुवृश्चा	सुवृड्भ्याम्	सुवृड्भिः
सुवृश्चे	सुवृड्भ्याम्	सुवृड्भ्यः
सुवृश्चः	सुवृड्भ्याम्	सुवृड्भ्यः
सुवृश्चः	सुवृश्चोः	सुवृश्चाम्
सुवृश्चि	सुवृश्चोः	सुवृट्सु

147. जकारान्तः पुल्लिङ्गो युक्छब्दः—ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವವನು

युङ्	युञ्जौ	युञ्जः
हे युङ्	हे युञ्जौ	हे युञ्जः
युञ्जम्	युञ्जौ	युजः
युजा	युग्भ्याम्	युग्भिः

इत्यादि भिषक्-शब्दवत्—(18)

148. जकारान्तः पुल्लिङ्गो भृद्छब्दः—ಅಡಿಗೆಯವನು

भृद्	भृज्जौ	भृज्जः
हे भृद्	हे भृज्जौ	हे भृज्जः
भृज्जम्	भृज्जौ	भृज्जः
भृज्जा	भृड्भ्याम्	भृड्भिः
भृज्जे	भृड्भ्याम्	भृड्भ्यः
भृज्जः	भृड्भ्याम्	भृड्भ्यः
भृज्जः	भृज्जोः	भृज्जाम्
भृज्जि	भृज्जोः	भृट्सु

149. थकारान्तः पुल्लिङ्गः अग्निमच्छब्दः—ಮಂಥನದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸತಕ್ಕವನು

अग्निमत्	अग्निमथौ	अग्निमथः
हे अग्निमत्	हे अग्निमथौ	हे अग्निमथः
अग्निमथम्	अग्निमथौ	अग्निमथः
अग्निमथा	अग्निमद्भ्याम्	अग्निमद्भिः
अग्निमथे	अग्निमद्भ्याम्	अग्निमद्भ्यः
अग्निमथः	अग्निमद्भ्याम्	अग्निमद्भ्यः
अग्निमथः	अग्निमथोः	अग्निमथाम्
अग्निमथि	अग्निमथोः	अग्निमत्सु

150. दकारान्तः पुल्लिङ्गः सुपाच्छब्दः—ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲುಳ್ಳವನು

सुपात्	सुपादौ	सुपादः
हे सुपात्	हे सुपादौ	हे सुपादः
सुपादम्	सुपादौ	सुपदः
सुपदा	सुपाद्भ्याम्	सुपाद्भिः
सुपदे	सुपाद्भ्याम्	सुपाद्भ्यः
सुपदः	सुपाद्भ्याम्	सुपाद्भ्यः
सुपदः	सुपदोः	सुपदाम्
सुपदि	सुपदोः	सुपात्सु

151. नकारान्तः पुल्लिङ्गः पूषन् शब्दः—ಸೂರ್ಯ

पूषा	पूषणौ	पूषणः
हे पूषन्	हे पूषणौ	हे पूषणः
पूषणम्	पूषणौ	पूष्णः
पूष्णा	पूषभ्याम्	पूषभिः

इत्यादि राजन्-शब्दवत्—(26)

152. नकारान्तः पुल्लिङ्गो वृत्रहन् शब्दः—ಇಂದ್ರ

वृत्रहा	वृत्रहणौ	वृत्रहणः
हे वृत्रहन्	हे वृत्रहणौ	हे वृत्रहणः
वृत्रहणम्	वृत्रहणौ	वृत्रघ्नः
वृत्रघ्ना	वृत्रहभ्याम्	वृत्रहभिः
वृत्रघ्ने	वृत्रहभ्याम्	वृत्रहभ्यः
वृत्रघ्नः	वृत्रहभ्याम्	वृत्रहभ्यः
वृत्रघ्नः	वृत्रघ्नोः	वृत्रघ्नाम्
{ वृत्रघ्नि / वृत्रहणि	वृत्रघ्नोः	वृत्रहसु

153. नकारान्तः पुल्लिङ्गो मघवन् शब्दः -ಇಂದ್ರನು

मघवा	मघवानौ	मघवानः
हे मघवन्	हे मघवानौ	हे मघवानः
मघवानम्	मघवानौ	मघोनः
मघोना	मघवभ्याम्	मघवभिः
मघोने	मघवभ्याम्	मघवभ्यः
मघोनः	मघवभ्याम्	मघवभ्यः
मघोनः	मघोनोः	मघोनाम्
मघोनि	मघोनोः	मघवसु

154. नकारान्तः पुल्लिङ्गो युवन् शब्दः—ತರುಣನು

युवा	युवानौ	युवानः
हे युवन्	हे युवानौ	हे युवानः
युवानम्	युवानौ	यूनः
यूना	युवभ्याम्	युवभिः
यूने	युवभ्याम्	युवभ्यः
यूनः	युवभ्याम्	युवभ्यः
यूनः	यूनोः	यूनाम्
यूनि	यूनोः	युवसु

155. नकारान्तः पुल्लिङ्गः श्वन् शब्दः—ನಾಯಿ

श्वा	श्वानौ	श्वानः
हे श्वन्	हे श्वानौ	हे श्वानः
श्वानम्	श्वानौ	शुनः
शुना	श्वभ्याम्	श्वभिः
शुने	श्वभ्याम्	श्वभ्यः
शुनः	श्वभ्याम्	श्वभ्यः
शुनः	शुनोः	शुनाम्
शुनि	शुनोः	श्वसु

156. नकारान्तः पुल्लिङ्गः अर्वन् शब्दः—ಕುದುರೆ

अर्वा	अर्वन्तौ	अर्वन्तः
हे अर्वन्	हे अर्वन्तौ	हे अर्वन्तः
अर्वन्तम्	अर्वन्तौ	अर्वतः
अर्वता	अर्वद्भ्याम्	अर्वद्भिः

इत्यादि पचन्-शब्दवत्—(21)

157. नकारान्तः पुल्लिङ्गः पथिन् शब्दः—ದಾರಿ

पन्थाः	पन्थानौ	पन्थानः
हे पन्थाः	हे पन्थानौ	हे पन्थानः
पन्थानम्	पन्थानौ	पथः
पथा	पथिभ्याम्	पथिभिः
पथे	पथिभ्याम्	पथिभ्यः
पथः	पथिभ्याम्	पथिभ्यः
पथः	पथोः	पथाम्
पथि	पथोः	पथिषु

ಸೂಚನೆ : ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪಥಿನ್ ಶಬ್ದವು ರಾಮ ಶಬ್ದದಂತೆ ಅಕಾರಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ—रम्यपथः

158. मकारान्तः पुल्लिङ्गः प्रशान् शब्दः—ಶಾಂತಿಯುಳ್ಳವನು

प्रशान्	प्रशामौ	प्रशामः
हे प्रशान्	हे प्रशामौ	हे प्रशामः
प्रशामम्	प्रशामौ	प्रशामः
प्रशामा	प्रशान्भ्याम्	प्रशान्भिः
प्रशामे	प्रशान्भ्याम्	प्रशान्भ्यः
प्रशामः	प्रशान्भ्याम्	प्रशान्भ्यः
प्रशामः	प्रशामोः	प्रशामाम्
प्रशामि	प्रशामोः	प्रशान्सु

159. षकारान्तः पुल्लिङ्गो दोष् शब्दः—ತೋಳು

दोः	दोषौ	दोषः
हे दोः	हे दोषौ	हे दोषः
दोषम्	दोषौ	दोषः
दोषा दोष्णा	दोर्भ्याम् दोषभ्याम्	दोर्भिः दोषभिः
दोषे दोष्णे	दोर्भ्याम् दोषभ्याम्	दोर्भ्यः दोषभ्यः
दोषः दोष्णः	दोर्भ्याम् दोषभ्याम्	दोर्भ्यः दोषभ्यः
दोषः दोष्णः	दोषोः दोष्णोः	दोषाम् दोष्णाम्
दोषि-दोष्णि दोषणि	दोषोः दोष्णोः	दोष्षु दोषसु

160. षकारान्तः पुल्लिङ्गः पिपठिष् शब्दः—ಓದಲು ಆಸೆಪಡುವವನು

पिपठीः	पिपठिषौ	पिपठिषः
हे पिपठीः	हे पिपठिषौ	हे पिपठिषः
पिपठिषम्	पिपठिषौ	पिपठिषः
पिपठिषा	पिपठीर्भ्याम्	पिपठीर्भिः
पिपठिषे	पिपठीर्भ्याम्	पिपठीर्भ्यः
पिपठिषः	पिपठीर्भ्याम्	पिपठीर्भ्यः
पिपठिषः	पिपठिषोः	पिपठिषाम्
पिपठिषि	पिपठिषोः	पिपठीष्षु

**161. हकारान्तः पुल्लिङ्गो विश्ववाड्छब्दः—
ಲೋಕವನ್ನು ನಡೆಸುವವನು**

विश्ववाड्	विश्ववाहौ	विश्ववाहः
हे विश्ववाड्	हे विश्ववाहौ	हे विश्ववाहः
विश्ववाहम्	विश्ववाहौ	विश्वौहः
विश्वौहा	विश्ववाड्भ्याम्	विश्ववाड्भिः
विश्वौहे	विश्ववाड्भ्याम्	विश्ववाड्भ्यः
विश्वौहः	विश्ववाड्भ्याम्	विश्ववाड्भ्यः
विश्वौहः	विश्वौहोः	विश्वौहाम्
विश्वौहि	विश्वौहोः	विश्ववाट्सु

162. हकारान्तः पुल्लिङ्गः अनडुच्छब्दः—ಎತ್ತು

अनड्वान्	अनड्वाहौ	अनड्वाहः
हे अनड्वन्	हे अनड्वाहौ	हे अनड्वाहः
अनड्वाहम्	अनड्वाहौ	अनडुहः
अनडुहा	अनडुद्भ्याम्	अनडुद्भिः
अनडुहे	अनडुद्भ्याम्	अनडुद्भ्यः
अनडुहः	अनडुद्भ्याम्	अनडुद्भ्यः
अनडुहः	अनडुहोः	अनडुहाम्
अनडुहि	अनडुहोः	अनडुत्सु

163. हकारान्तः पुल्लिङ्गः तुराषाट्छब्दः—ಇಂದ್ರನು

तुराषाद्	तुरासाहौ	तुरासाहः
हे तुराषाद्	हे तुरासाहौ	हे तुरासाहः
तुरासाहम्	तुरासाहौ	तुरासाहः
तुरासाहा	तुराषाड्भ्याम्	तुराषाड्भिः
तुरासाहे	तुराषाड्भ्याम्	तुराषाड्भ्यः
तुरासाहः	तुराषाड्भ्याम्	तुराषाड्भ्यः
तुरासाहः	तुरासाहोः	तुरासाहाम्
तुरासाहि	तुरासाहोः	तुराषाद्सु

॥ अथ हलन्त स्त्रीलिङ्गविशेषशब्दाः ॥

164. पकारान्त स्त्रीलिङ्गो नित्यं बहुवचनान्तः अप्छब्दः—ನೀರು

आपः, अपः, अद्भिः, अद्भ्यः, अद्भ्यः, अपाम्, अप्सु ।

165. रेफान्त स्त्रीलिङ्गो द्वार् शब्दः—ಬಾಗಲು

द्वाः	द्वारौ	द्वारः
हे द्वाः	हे द्वारौ	हे द्वारः
द्वारम्	द्वारौ	द्वारः
द्वारा	द्वार्भ्याम्	द्वार्भिः
द्वारे	द्वार्भ्याम्	द्वार्भ्यः
द्वारः	द्वार्भ्याम्	द्वार्भ्यः
द्वारः	द्वारोः	द्वाराम्
द्वारि	द्वारोः	द्वार्षु

166. वकारान्त स्त्रीलिङ्गो दिव् शब्दः—ಆಕಾಶ

द्यौः	दिवौ	दिवः
हे द्यौः	हे दिवौ	हे दिवः
दिवम्	दिवौ	दिवः
दिवा	द्युभ्याम्	द्युभिः
दिवे	द्युभ्याम्	द्युभ्यः
दिवः	द्युभ्याम्	द्युभ्यः
दिवः	दिवोः	दिवाम्
दिवि	दिवोः	द्युषु

167. षकारान्तः स्त्रीलिङ्गः सजूष् शब्दः— ಕೂಡಿದ, ಹೊಂದಿದ

सजूः	सजुषौ	सजुषः
हे सजूः	हे सजुषौ	हे सजुषः
सजुषम्	सजुषौ	सजुषः
सजुषा	सजूर्भ्याम्	सजूर्भिः
सजुषे	सजूर्भ्याम्	सजूर्भ्यः
सजुषः	सजूर्भ्याम्	सजूर्भ्यः
सजुषः	सजुषोः	सजुषाम्
सजुषि	सजुषोः	सजूष्षु

168. सकारान्त स्त्रीलिङ्गो भास् शब्दः—ಬೆಳಕು

भाः	भासौ	भासः
हे भाः	हे भासौ	हे भासः
भासम्	भासौ	भासः
भासा	भाभ्याम्	भाभिः
भासे	भाभ्याम्	भाभ्यः
भासः	भाभ्याम्	भाभ्यः
भासः	भासोः	भासाम्
मासि	भासोः	भास्सु

169. सकारान्त स्त्रीलिङ्गः आशिश्शब्दः—ಆಶೀರ್ವಾದ

आशीः	आशिषौ	आशिषः
हे आशीः	हे आशिषौ	हे आशिषः
आशिषम्	आशिषौ	आशिषः
आशिषा	आशीर्भ्याम्	आशीर्भिः

इत्यादि पीपठिष्-शब्दवत्—(160)

170. हकारान्त स्त्रीलिङ्गः उपानच्छब्दः—ಪಾದುಕೆ

उपानत्	उपानहौ	उपानहः
हे उपानत्	हे उपानहौ	हे उपानहः
उपानहम्	उपानहौ	उपानहः
उपानहा	उपानद्भ्याम्	उपानद्भिः

इत्यादि अनडुह्-शब्दवत्—(162)

171. हकारान्त स्त्रीलिङ्गः उष्णिक् शब्दः—ಛಂದಸ್ಸು

उष्णिक्	उष्णिहौ	उष्णिहः
हे उष्णिक्	हे उष्णिहौ	हे उष्णिहः
उष्णिहम्	उष्णिहौ	उष्णिहः
उष्णिहा	उष्णिग्भ्याम्	उष्णिग्भिः
उष्णिहे	उष्णिग्भ्याम्	उष्णिग्भ्यः
उष्णिहः	उष्णिग्भ्याम्	उष्णिग्भ्यः
उष्णिहः	उष्णिहोः	उष्णिहाम्
उष्णिहि	उष्णिहोः	उष्णिक्षु

॥ अथ हलन्त नपुंसकलिङ्ग विशेष शब्दाः ॥

172. चकारान्त नपुंसकलिङ्गः प्रत्यक्छब्दः—

प्रत्यक्	प्रतीची	प्रत्यञ्चि

पुनस्तद्वत्-शेषं पुंवत्—(143)

173. चकारान्त नपुंसकलिङ्गः अन्वक्छब्दः—

अन्वक्	अनूची	अन्वञ्चि

पुनस्तद्वत्—शेषं पुंवत्—(144)

174. चकारान्त नपुंसकलिङ्गः तिर्यक्छब्दः ।

तिर्यक्	तिरश्ची	तिर्यञ्चि

पुनस्तद्वत्-शेषं पुंवत्—(145)

175. नकारान्त नपुंसकलिङ्गः अहन् शब्दः—ದಿನ

अहः	अह्नी / अहनी	अहानि
अहः	अह्नी / अहनी	अहानि
अह्ना	अहोभ्याम्	अहोभिः
अह्ने	अहोभ्याम्	अहोभ्यः
अह्नः	अहोभ्याम्	अहोभ्यः
अह्नः	अह्नोः	अह्नाम्
अह्नि / अहनि	अह्नोः	अहस्सु

ಸೂಚನೆ :

ಅಹನ್ ಶಬ್ದವು ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೂಪಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ: **पुण्याहम्, पूर्वाह्णः, मध्याह्नः**

176. सकारान्त नपुंसकलिङ्गो धनुश्शब्दः—ଧନୁ

धनुः	धनुषी	धनूंषि
धनुः	धनुषी	धनूंषि
धनुषा	धनुर्भ्याम्	धनुर्भिः
धनुषे	धनुर्भ्याम्	धनुर्भ्यः
धनुषः	धनुर्भ्याम्	धनुर्भ्यः
धनुषः	धनुषोः	धनुषाम्
धनुषि	धनुषोः	धनुष्षु

177. सकारान्त नपुंसकलिङ्गः शोचिश्शब्दः—ଶୋଚି

शोचिः	शोचिषी	शोचींषि

पुनस्तद्वत्-शेषं धनुश्शब्दवत्—(176)

इति नामपदप्रकरणम्

द्वितीयभागः

क्रियापद्प्रकरणम्

पीठिका

तिप् तस् झि, सिप् थस् थ, मिप् वस् मस्, त आताम् झ, थास् आथाम् ध्वम्, इट् वहि महिङ्। (तिङ्)

सुप् ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಂತೆಯೇ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಣಿನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ **तिङ्** ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಇದೆ. ಇವು ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು **तिङन्त**ಗಳೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು.

ಕ್ರಿಯೆಯೆಂದರೆ ಕೆಲಸ. ಇದನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ **भू, पठ्, पच्** ಮೊದಲಾದ ಮೂಲರೂಪಗಳಿಗೆ **धातु** ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ಧಾತುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುವಾಗ ನಡುವೆ **विकरण** ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ವಿಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಈ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಹತ್ತು ಗಣ (ಗುಂಪು)ಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

ಗಣಸಂಖ್ಯೆ	ಗಣ	ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯ
1.	भ्वादिः	अ (ಧಾತುವಿಗೆ ಗುಣ ಬರುತ್ತದೆ)
2.	अदादिः	(ಇಲ್ಲ)
3.	जुहोत्यादिः	(ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಧಾತುವಿಗೆ ದ್ವಿತ್ವಬರುತ್ತದೆ)
4.	दिवादिः	य
5.	स्वादिः	नु
6.	तुदादिः	अ (ಧಾತುವಿಗೆ ಗುಣ ಬರುವುದಿಲ್ಲ)
7.	रुधादिः	न (ಧಾತುವಿನ ನಡುವೆ ಬರುತ್ತದೆ)
8.	तनादिः	उ
9.	क्र्यादिः	ना
10.	चुरादिः	इ+अ (अय)

तिप् तस् झि ಮುಂತಾದ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ **परस्मैपद** ಗಳೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ **आत्मनेपद** ಗಳೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಈ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ **पद** ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇವು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಹತ್ತು ಗಣದ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಕ್ಕೆ **परस्मैपद** ಗಳು ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಧಾತುಗಳಿಗೆ **परस्मैपदि** ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಕೆಲವಕ್ಕೆ **आत्मनेपद** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ **आत्मनेपदि** ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಅವು **उभयपदि** ಗಳು.

परस्मैपद ಮತ್ತು **आत्मनेपद** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು **प्रथमपुरुष, मध्यमपुरुष, उत्तमपुरुष** ಗಳೆಂದೂ, ಈ ಪುರುಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ **एकवचन, द्विवचन, बहुवचन** ಗಳೆಂದೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಭಾಗ ಉಂಟು. **प्रथमपुरुष** ವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ (Third Person) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

	परस्मैपदम्			**आत्मनेपदम्**		
	ए.व.	**द्वि.व.**	**ब.व.**	**ए.व.**	**द्वि.व.**	**ब.व.**
प्र. पुरुषः	**ति**	**तः**	**झि**	**त**	**आताम्**	**झ**
म. पुरुषः	**सि**	**थः**	**थ**	**थास्**	**आथाम्**	**ध्वम्**
उ. पुरुषः	**मि**	**वः**	**मः**	**इ**	**वहि**	**महि**

ಈ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ **आख्यात** ವೆಂದೂ ಹೆಸರಿದೆ. ಕಾಲವನ್ನೂ ಅರ್ಥ ವಿಶೇಷವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವಾಗ ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು **लकार** ಎಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. **लट्, लिट्, लुट्, लृट्, लेट्, लोट्, लङ्, लिङ्, लुङ्, लृङ्**—ಎಂದು **लकार** ಗಳು ಹತ್ತು ವಿಧ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ **लेट्** ವೇದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. **लिङ्** ಎಂಬುದು **विधिलिङ्, आशीर्लिङ्** ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಹತ್ತು **लकार** ಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಕಾಲವಾಚಿ

1. **ಲಟ್**=ವರ್ತಮಾನಕಾಲ
2. **ಲಿಟ್**=(ಪರೋಕ್ಷಾನದ್ಯತನ) ಭೂತಕಾಲ
3. **ಲಙ್**=(ಅನದ್ಯತನ) ಭೂತಕಾಲ
4. **ಲುಙ್**=ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ

} ಈ ಮೂರು ಲಕಾರಗಳನ್ನೂ ಭೂತಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

5. **ಲುಟ್**=(ಅನದ್ಯತನ) ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ
6. **ಲೃಟ್**=ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

} ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

7. **ಲೃಙ್**=(ಒಂದಾನೊಂದು ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನಡೆಯದೇ ಹೋದ ಕ್ರಿಯೆಯ) ಭೂತಕಾಲ ಅಥವಾ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ.

   ಉದಾ : **अभविष्यत्=सुवृष्टिश्चेदभविष्यत् तदा सुभिक्षमभविष्यत्**=ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಳೆಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭಿಕ್ಷವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮಳೆಯಾದರೆ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗುವುದು—ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅರ್ಥ ವಿಶೇಷವಾಚಿ

8. **ಲೋಟ್**=ಆಜ್ಞೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಇಚ್ಛೆ ಇತ್ಯಾದಿ.
9. **ವಿಧಿಲಿಙ್**=ನಿಯಮಬದ್ಧವಾದ ವಿಧಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಆಜ್ಞೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಉಪಚಾರ ಇತ್ಯಾದಿ.
10. **ಆಶೀರ್ಲಿಙ್**=ಆಶೀರ್ವಾದ, ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆಯಲೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ.

ಈ ಕಾಲ, ಅರ್ಥಗಳೂ ಸಹ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುವುದುಂಟು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ **ಲಕಾರ** ಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು **सार्वधातुक—आर्धधातुक** ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. **ಲಟ್, ಲೋಟ್, ಲಙ್, ವಿಧಿಲಿಙ್**—ಇವು ಸಾರ್ವಧಾತುಕಗಳು. ಉಳಿದವು ಆರ್ಧಧಾತುಕಗಳು. **सार्वधातुक** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬಂದಾಗ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡುವೆ **विकरण** ಪ್ರತ್ಯಯ

ಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. **आर्धधातुक** ಗಳು ಪರವಾದಾಗಲೂ ನಡುವೆ ಬರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿವೆ. ಅವು ಗಣಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಗಣದ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಅವು ಬರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೂ ಕಾಲ, ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೋಪ, ಆಗಮ, ಆದೇಶಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಧಾತು ರೂಪವೂ ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ **कर्तरि प्रयोग, कर्मणिप्रयोग, भावेप्रयोग** ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಗಳಿವೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಸಿದ್ಧರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈಗ ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗದ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗುವುದು.

I अथ धातुरूपाणि (क्रियापदानि)

(कर्तरिप्रयोगः)

भ्वादिः

भू—सत्तायाम्—परस्मैपदी। भू+अ=भव–वर्तमाने लट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुषः	भवति	भवतः	भवन्ति
मध्यम पुरुषः	भवसि	भवथः	भवथ
उत्तम पुरुषः	भवामि	भवावः	भवामः

भूतानद्यतनपरोक्षे लिट्

बभूव	बभूवतुः	बभूवुः
बभूविथ	बभूवथुः	बभूव
बभूव	बभूविव	बभूविम

अनद्यतन भविष्यति लुट्

भविता	भवितारौ	भवितारः
भवितासि	भवितास्थः	भवितास्थ
भवितास्मि	भवितास्वः	भवितास्मः

भविष्यति लृट्

भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति
भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ
भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः

आज्ञायां लोट्

भवतु / भवतात्	भवताम्	भवन्तु
भव / भवतात्	भवतम्	भवत
भवानि	भवाव	भवाम

अनद्यतनभूते लङ्

अभवत्	अभवताम्	अभवन्
अभवः	अभवतम्	अभवत
अभवम्	अभवाव	अभवाम

विधौ लिङ्

भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
भवेः	भवेतम्	भवेत
भवेयम्	भवेव	भवेम

आशिषि लिङ्

भूयात्	भूयास्ताम्	भूयासुः
भूयाः	भूयास्तम्	भूयास्त
भूयासम्	भूयास्व	भूयास्म

भूतकालसामान्ये लुङ्

अभूत्	अभूताम्	अभूवन्
अभूः	अभूतम्	अभूत
अभूवम्	अभूव	अभूम

हेतुहेतुमद्भावादिलिङ्निमित्ते भूते भविष्यति वा लृङ्

अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्
अभविष्यः	अभविष्यतम्	अभविष्यत
अभविष्यम्	अभविष्याव	अभविष्याम

एध–वृद्धौ–आत्मनेपदी। एध्+अ=एध

लट्–	एधते	एधेते	एधन्ते
	एधसे	एधेथे	एधध्वे
	एधे	एधावहे	एधामहे
लिट्=	एधाञ्चक्रे	एधाञ्चक्राते	एधाञ्चक्रिरे
	एधाञ्चकृषे	एधाञ्चक्राथे	एधाञ्चकृढ्वे
	एधाञ्चक्रे	एधाञ्चकृवहे	एधाञ्चकृमहे
लुट्–	एधिता	एधितारौ	एधितारः
	एधितासे	एधितासाथे	एधिताध्वे
	एधिताहे	एधितास्वहे	एधितास्महे
लृट्=	एधिष्यते	एधिष्येते	एधिष्यन्ते
	एधिष्यसे	एधिष्येथे	एधिष्यध्वे
	एधिष्ये	एधिष्यावहे	एधिष्यामहे
लोट्–	एधताम्	एधेताम्	एधन्ताम्
	एधस्व	एधेथाम्	एधध्वम्
	एधै	एधावहै	एधामहै

लङ्-	ऐधत	ऐधेतास्	ऐधन्त
	ऐधथाः	ऐधेथास्	ऐधध्वम्
	ऐधे	ऐधावहि	ऐधामहि
विधिलिङ्-	एधेत	एधेयातास्	एधेरन्
	एधेथाः	एधेयाथास्	एधेध्वम्
	एधेय	एधेवहि	एधेमहि
आशीर्लिङ्-	एधिषीष्ट	एधिषीयास्ताम्	एधिषीरन्
	एधिषीष्ठाः	एधिषीयास्थाम्	एधिषीध्वम्
	एधिषीय	एधिषीवहि	एधिषीमहि
लुङ्-	ऐधिष्ट	ऐधिषातास्	ऐधिषत
	ऐधिष्ठाः	ऐधिषाथास्	ऐधिध्वम्
	ऐधिषि	ऐधिष्वहि	ऐधिष्महि
लृङ्=	ऐधिष्यत	ऐधिष्येताम्	ऐधिष्यन्त
	ऐधिष्यथाः	ऐधिष्येथाम्	ऐधिष्यध्वम्
	ऐधिष्ये	ऐधिष्यावहि	ऐधिष्यामहि

II अदादिः—लुग्विकरणः

या—प्रापणे, परस्मैपदी—या

लट्-	याति	यातः	यान्ति
	यासि	याथः	याथ
	यामि	यावः	यामः
लिट्-	ययौ	ययतुः	ययुः
	ययिथ / ययाथ	ययथुः	यय
	ययौ	ययिव	ययिम
लुट्-	याता	यातारौ	यातारः
	यातासि	यातास्थः	यातास्थ
	यातास्मि	यातास्वः	यातास्मः
लृट्-	यास्यति	यास्यतः	यास्यन्ति
	यास्यसि	यास्यथः	यास्यथ
	यास्यामि	यास्यावः	यास्यामः
लोट्-	यातु, यातात्	याताम्	यान्तु
	याहि, यातात्	यातम्	यात
	यानि	याव	याम
लङ्-	अयात्	अयाताम्	अयुः, अयान्
	अयाः	अयातम्	अयात
	अयाम्	अयाव	अयाम

विधिलिङ्-	यायात्	यायाताम्	यायुः
	यायाः	यायातम्	यायात
	यायाम्	यायाव	यायाम

आशीर्लिङ्-	यायात्	यायास्ताम्	यायासुः
	यायाः	यायास्तम्	यायास्त
	यायासम्	यायास्व	यायास्म

लुङ्-	अयासीत्	अयास्ताम्	अयासुः
	अयासीः	अयास्तम्	अयास्त
	अयासम्	अयास्व	अयास्म

लृङ्-	अयास्यत्	अयास्यताम्	अयास्यन्
	अयास्यः	अयास्यतम्	अयास्यत
	अयास्यम्	अयास्याव	अयास्याम

आस—उपवेशने, आत्मनेपदी—आस्

लट्—	आस्ते	आसाते	आसते
	आस्से	आसाथे	आध्वे
	आसे	आस्वहे	आस्महे

लिट्—	आसांचक्रे	आसांचक्राते	आसांचक्रिरे
	आसांचकृषे	आसांचक्राथे	आसांचकृढ्वे
	आसांचक्रे	आसांचकृवहे	आसांचकृमहे

लुट्—	आसिता	आसितारौ	आसितारः
	आसितासे	आसितासाथे	आसिताध्वे
	आसिताहे	आसितास्वहे	आसितास्महे
लृट्—	आसिष्यते	आसिष्येते	आसिष्यन्ते
	आसिष्यसे	आसिष्येथे	आसिष्यध्वे
	आसिष्ये	आसिष्यावहे	आसिष्यामहे
लोट्—	आस्ताम्	आसाताम्	आसताम्
	आस्स्व	आसाथाम्	आध्वम्
	आसै	आसावहै	आसामहै
लङ्—	आस्त	आसाताम्	आसत
	आस्थाः	आसाथाम्	आध्वम्
	आसि	आस्वहि	आस्महि
विधिलिङ्—	आसीत	आसीयाताम्	आसीरन्
	आसीथाः	आसीयाथाम्	आसीध्वम्
	आसीय	आसीवहि	आसीमहि
आशीर्लिङ्—	आसिषीष्ट	आसिषीयास्ताम्	आसिषीरन्
	आसिषीष्ठाः	आसिषीयास्थाम्	आसिषीध्वम्
	आसिषीय	आसिषीवहि	आसिषीमहि
लुङ्—	आसिष्ट	आसिषाताम	आसिषत
	आसिष्ठाः	आसिषाथाम्	आसिड्ढम् ,ध्वम्
	आसिषि	आसिष्वहि	आसिष्महि

लृङ्—	आसिष्यत	आसिष्येताम्	आसिष्यन्त
	आसिष्यथाः	आसिष्येथाम्	आसिष्यध्वम्
	आसिष्ये	आसिष्यावहि	आसिष्यामहि

जुहोत्यादिः—श्लुविकरणः

हु—दानादनयोः—परस्मैपदी। जुहु+—=जुहु

लट्—	जुहोति	जुहुतः	जुह्वति
	जुहोषि	जुहुथः	जुहुथ
	जुहोमि	जुहुवः	जुहुमः
लिट्—	जुहवांचकार	जुहवांचक्रतुः	जुहवांचक्रुः
	जुहवांचकृथ	जुहवांचक्रथुः	जुहवांचक्र
	जुहवांचकार / जुहवांचकर	जुहवांचकृव	जुववांचकृम
	जुहाव	जुहुवतुः	जुहुवुः
	जुहविथ / जुहोथ	जुहुवथुः	जुहुव
	जुहाव / जुहव	जुहुविव	जुहुविम
लुट्—	होता	होतारौ	होतारः
	होतासि	होतास्थः	होतास्थ
	होतास्मि	होतास्वः	होतास्मः

लट्—	होष्यति	होष्यतः	होष्यन्ति
	होष्यसि	होष्यथः	होष्यथ
	होष्यामि	होष्यावः	होष्यामः
लोट्—	जुहोतु / जुहुतात्	जुहुताम्	जुह्वतु
	जुहुधि / जुहुतात्	जुहुतम्	जुहुत
	जुहवानि	जुहवाव	जुहवाम
लङ्—	अजुहोत्	अजुहुताम्	अजुहवुः
	अजुहोः	अजुहुतम्	अजुहुत
	अजुहवम्	अजुहुव	अजुहुम
विधिलिङ्—	जुहुयात्	जुहुयाताम्	जुहुयुः
	जुहुयाः	जुहुयातम्	जुहुयात
	जुहुयाम्	जुहुयाव	जुहुयाम
आशीर्लिङ्—	हूयात्	हूयास्ताम्	हूयासुः
	हूयाः	हूयास्तम्	हूयास्त
	हूयासम्	हूयास्व	हूयास्म
लुङ्—	अहौषीत्	अहौष्टाम्	अहौषुः
	अहौषीः	अहौष्टम्	अहौष्ट
	अहौषम्	अहौष्व	अहौष्म

*

लृङ्—	अह्नोष्यत्	अह्नोष्यताम्	अह्नोष्यन्
	अह्नोष्यः	अह्नोष्यतम्	अह्नोष्यत
	अह्नोष्यम्	अह्नोष्याव	अह्नोष्याम

माङ्–माने शब्दे च–आत्मनेपदी। मिमी+ — =मिमी

लट्—	मिमीते	मिमाते	मिमते
	मिमीषे	मिमाथे	मिमीध्वे
	मिमे	मिमीवहे	मिमीमहे
लिट्—	ममे	ममाते	ममिरे
	ममिषे	ममाथे	ममिध्वे
	ममे	ममिवहे	ममिमहे
लुट्—	माता	मातारौ	मातारः
	मातासे	मातासाथे	माताध्वे
	माताहे	मातास्वहे	मातास्महे
लृट्—	मास्यते	मास्येते	मास्यन्ते
	मास्यसे	मास्येथे	मास्यध्वे
	मास्ये	मास्यावहे	मास्यामहे
लोट्—	मिमीताम्	मिमाताम्	मिमताम्
	मिमीष्व	मिमाथाम्	मिमीध्वम्
	मिमै	मिमावहै	मिमामहै

लङ्—	अमिमीत	अमिमाताम्	अमिमत
	अमिमीथाः	अमिमाथाम्	अमिमीध्वम्
	अमिमि	अमिमीवहि	अमिमीमहि
विधिलिङ्—	मिमीत	मिमीयाताम्	मिमीरन्
	मिमीथाः	मिमीयाथाम्	मिमीध्वम्
	मिमीय	मिमीवहि	मिमीमहि
आशीर्लिङ्—	मासीष्ट	मासीयास्ताम्	मासीरन्
	मासीष्ठाः	मासीयास्थाम्	मासीध्वम्
	मासीय	मासीवहि	मासीमहि
लुङ्—	अमास्त	अमासाताम्	अमासत
	अमास्थाः	अमासाथाम्	अमाध्वम्
	अमासि	अमास्वहि	अमास्महि
लृङ्—	अमास्यत	अमास्येताम्	अमास्यन्त
	अमास्यथाः	अमास्येथाम्	अमास्यध्वम्
	अमास्ये	अमास्यावहि	अमास्यामहि

दिवादिः—श्यन् विकरणः

'दिवु'—क्रीडा-विजिगीषा-व्यवहार-द्युति-स्तुति-मोद-मद-स्वप्न-कान्ति-गतिषु ।

परस्मैपदी—दिव्+य-दीव्य

लट्—	दीव्यति	दीव्यतः	दीव्यन्ति
	दीव्यसि	दीव्यथः	दीव्यथ
	दीव्यामि	दीव्यावः	दीव्यामः

लिट्—	दिदेव	दिदिवतुः	दिदिवुः
	दिदेविथ	दिदिवथुः	दिदिव
	दिदेव	दिदिविव	दिदिविम
लुट्—	देविता	देवितारौ	देवितारः
	देवितासि	देवितास्थः	देवितास्थ
	देवितास्मि	देवितास्वः	देवितास्मः
लृट्—	देविष्यति	देविष्यतः	देविष्यन्ति
	देविष्यसि	देविष्यथः	देविष्यथ
	देविष्यामि	देविष्यावः	देविष्यामः
लोट्—	दीव्यतु दीव्यतात्	दीव्यताम्	दीव्यन्तु
	दीव्य दीव्यतात्	दीव्यतम्	दीव्यत
	दीव्यानि	दीव्याव	दीव्याम
लङ्—	अदीव्यत्	अदीव्यताम्	अदीव्यन्
	अदीव्यः	अदीव्यतम्	अदीव्यत
	अदीव्यम्	अदीव्याव	अदीव्याम
विधिलिङ्—	दीव्येत्	दीव्येताम्	दीव्येयुः
	दीव्येः	दीव्येतम्	दीव्येत
	दीव्येयम्	दीव्येव	दीव्येम

आशीर्लिङ्—	दीव्यात्	दीव्यास्ताम्	दीव्यासुः
	दीव्याः	दीव्यास्तम्	दीव्यास्त
	दीव्यासम्	दीव्यास्व	दीव्यास्म
लुङ्—	अदेवीत्	अदेविष्टाम्	अदेविषुः
	अदेवीः	अदेविष्टम्	अदेविष्ट
	अदेविषम्	अदेविष्व	अदेविष्म
लृङ्—	अदेविष्यत्	अदेविष्यताम्	अदेविष्यन्
	अदेविष्यः	अदेविष्यतम्	अदेविष्यत
	अदेविष्यम्	अदेविष्याव	अदेविष्याम

जनी–प्रादुर्भावे–आत्मनेपदी। जन्+य=जाय

लट्—	जायते	जायेते	जायन्ते
	जायसे	जायेथे	जायध्वे
	जाये	जायावहे	जायामहे
लिट्—	जज्ञे	जज्ञाते	जज्ञिरे
	जज्ञिषे	जज्ञाथे	जज्ञिध्वे
	जज्ञे	जज्ञिवहे	जज्ञिमहे
लुट्—	जनिता	जनितारौ	जनितारः
	जनितासे	जनितासाथे	जनिताध्वे
	जनिताहे	जनितास्वहे	जनितास्महे

लृट्—	जनिष्यते	जनिष्येते	जनिष्यन्ते
	जनिष्यसे	जनिष्येथे	जनिष्यध्वे
	जनिष्ये	जनिष्यावहे	जनिष्यामहे
लोट्—	जायताम्	जायेताम्	जायन्ताम्
	जायस्व	जायेथाम्	जायध्वम्
	जायै	जायावहै	जायामहै
लङ्—	अजायत	अजायेताम्	अजायन्त
	अजायथाः	अजायेथाम्	अजायध्वम्
	अजाये	अजायावहि	अजायामहि
विधिलिङ्—	जायेत	जायेयाताम्	जायेरन्
	जायेथाः	जायेयाथाम्	जायेध्वम्
	जायेय	जायेवहि	जायेमहि
आशीर्लिङ्—	जनिषीष्ट	जनिषीयास्ताम्	जनिषीरन्
	जनिषीष्ठाः	जनिषीयास्थाम्	जनिषीध्वम्
	जनिषीय	जनिषीवहि	जनिषीमहि
लुङ्—	अजनि, अजनिष्ट	अजनिषाताम्	अजनिषत
	अजनिष्ठाः	अजनिषाथाम्	अजनिध्वम्
	अजनिषि	अजनिष्वहि	अजनिष्महि
लृङ्—	अजनिष्यत	अजनिष्येताम्	अजनिष्यन्त
	अजनिष्यथाः	अजनिष्येथाम्	अजनिष्यध्वम्
	अजनिष्ये	अजनिष्यावहि	अजनिष्यामहि

स्वादिः — श्नुविकरणः

शक्लृ-शक्तौ-परस्मैपदी। शक्+नु=शक्नु

लट्—	शक्नोति	शक्नुतः	शक्नुवन्ति
	शक्नोषि	शक्नुथः	शक्नुथ
	शक्नोमि	शक्नुवः	शक्नुमः
लिट्—	शशाक	शेकतुः	शेकुः
	शशकिथ शेकिथ	शेकथुः	शेक
	शशाक, शशक	शेकिव	शेकिम
लुट्—	शक्ता	शक्तारौ	शक्तारः
	शक्तासि	शक्तास्थः	शक्तास्थ
	शक्तास्मि	शक्तास्वः	शक्तास्मः
लृट्—	शक्ष्यति	शक्ष्यतः	शक्ष्यन्ति
	शक्ष्यसि	शक्ष्यथः	शक्ष्यथ
	शक्ष्यामि	शक्ष्यावः	शक्ष्यामः
लोट्—	शक्नोतु शक्नुतात्	शक्नुताम्	शक्नुवन्तु
	शक्नुहि शक्नुतात्	शक्नुतम्	शक्नुत
	शक्नवानि	शक्नवाव	शक्नवाम

लङ्—	अशक्नोत्	अशक्नुताम्	अशक्नुवन्
	अशक्नोः	अशक्नुतम्	अशक्नुत
	अशक्नवम्	अशक्नुव	अशक्नुम
विधिलिङ्—	शक्नुयात्	शक्नुयाताम्	शक्नुयुः
	शक्नुयाः	शक्नुयातम्	शक्नुयात
	शक्नुयाम्	शक्नुयाव	शक्नुयाम
आशीर्लिङ्—	शक्यात्	शक्यास्ताम्	शक्यासुः
	शक्याः	शक्यास्तम्	शक्यास्त
	शक्यासम्	शक्यास्व	शक्यास्म
लुङ्—	अशकत्	अशकताम्	अशकन्
	अशकः	अशकतम्	अशकत
	अशकम्	अशकाव	अशकाम
लृङ्—	अशक्ष्यत्	अशक्ष्यताम्	अशक्ष्यन्
	अशक्ष्यः	अशक्ष्यतम्	अशक्ष्यत
	अशक्ष्यम्	अशक्ष्याव	अशक्ष्याम

अशू–व्याप्तौ–आत्मनेपदी–अश्+नु–अश्नु

लट्—	अश्नुते	अश्नुवाते	अश्नुवते
	अश्नुषे	अश्नुवाथे	अश्नुध्वे
	अश्नुवे	अश्नुवहे	अश्नुमहे

लिट्—	आनशे	आनशाते	आनशिरे
	आनशिषे	आनशाथे	आनशिध्वे
	आनशे	आनशिवहे	आनशिमहे
लुट्—(1)	अशिता	अशितारौ	अशितारः
	अशितासे	अशितासाथे	अशिताध्वे
	अशिताहे	अशितास्वहे	अशितास्महे
(2)	अष्टा	अष्टारौ	अष्टारः
	अष्टासे	अष्टासाथे	अष्टाध्वे
	अष्टाहे	अष्टास्वहे	अष्टास्महे
लृट्—	{ अशिष्यते अक्ष्यते	{ अशिष्येते अक्ष्येते	{ अशिष्यन्ते अक्ष्यन्ते
	{ अशिष्यसे अक्ष्यसे	{ अशिष्येथे अक्ष्येथे	{ अशिष्यध्वे अक्ष्यध्वे
	{ अशिष्ये अक्ष्ये	{ अशिष्यावहे अक्ष्यावहे	{ अशिष्यामहे अक्ष्यामहे
लोट्—	अश्नुताम्	अश्नुवाताम्	अश्नुवताम्
	अश्नुष्व	अश्नुवाथाम्	अश्नुध्वम्
	अश्नवै	अश्नवावहै	अश्नवामहै
लङ्—	आश्नुत	आश्नुवाताम्	आश्नुवत
	आश्नुथाः	आश्नुवाथाम्	आश्नुध्वम्
	आश्नुवि	आश्नुवहि	आश्नुमहि

विधिलिङ्—	अश्नुवीत	अश्नुवीयाताम्	अश्नुवीरन्
	अश्नुवीथाः	अश्नुवीयाथाम्	अश्नुवीध्वम्
	अश्नुवीय	अश्नुवीवहि	अश्नुवीमहि

ಈ ಧಾತುವಿನ ಉಳಿದ ಲಕಾರರೂಪವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದೆ.

तुदादिः—शविकरणः

तुद–व्यथने–उभयपदी–तुद्+अ=तुद–परस्मैपदी

लट्—	तुदति	तुदतः	तुदन्ति
	तुदसि	तुदथः	तुदथ
	तुदामि	तुदावः	तुदामः
लिट्—	तुतोद	तुतुदतुः	तुतुदुः
	तुतोदिथ	तुतुदथुः	तुतुद
	तुतोद	तुतुदिव	तुतुदिम
लुट्—	तोत्ता	तोत्तारौ	तोत्तारः
	तोत्तासि	तोत्तास्थः	तोत्तास्थ
	तोत्तास्मि	तोत्तास्वः	तोत्तास्मः
लृट्—	तोत्स्यति	तोत्स्यतः	तोत्स्यन्ति
	तोत्स्यसि	तोत्स्यथः	तोत्स्यथ
	तोत्स्यामि	तोत्स्यावः	तोत्स्यामः
लोट्—	तुदतु / तुदतात्	तुदताम्	तुदन्तु
	तुद / तुदतात्	तुदतम्	तुदत
	तुदानि	तुदाव	तुदाम

लङ्—	अतुदत्	अतुदताम्	अतुदन्
	अतुदः	अतुदतम्	अतुदत
	अतुदम्	अतुदाव	अतुदाम
विधिलिङ्—	तुदेत्	तुदेताम्	तुदेयुः
	तुदेः	तुदेतम्	तुदेत
	तुदेयम्	तुदेव	तुदेम
आशीर्लिङ्—	तुद्यात्	तुद्यास्ताम्	तुद्यासुः
	तुद्याः	तुद्यास्तम्	तुद्यास्त
	तुद्यासम्	तुद्यास्व	तुद्यास्म
लुङ्—	अतौत्सीत्	अतौत्ताम्	अतौत्सुः
	अतौत्सीः	अतौत्तम्	अतौत्त
	अतौत्सम्	अतौत्स्व	अतौत्स्म
लृङ्—	अतोत्स्यत्	अतोत्स्यताम्	अतोत्स्यन्
	अतोत्स्यः	अतोत्स्यतम्	अतोत्स्यत
	अतोत्स्यम्	अतोत्स्याव	अतोत्स्याम

लस्जी-व्रीडायाम्—आत्मनेपदी। लस्ज्+अ-लज्ज

लट्—	लज्जते	लज्जेते	लज्जन्ते
	लज्जसे	लज्जेथे	लज्जध्वे
	लज्जे	लज्जावहे	लज्जामहे
लिट्—	ललज्जे	ललज्जाते	ललज्जिरे
	ललज्जिषे	ललज्जाथे	ललज्जिध्वे
	ललज्जे	ललज्जिवहे	ललज्जिमहे

लुट्—	लज्जिता	लज्जितारौ	लज्जितारः
	लज्जितासे	लज्जितासाथे	लज्जिताध्वे
	लज्जिताहे	लज्जितास्वहे	लज्जितास्महे
लृट्—	लज्जिष्यते	लज्जिष्येते	लज्जिष्यन्ते
	लज्जिष्यसे	लज्जिष्येथे	लज्जिष्यध्वे
	लज्जिष्ये	लज्जिष्यावहे	लज्जिष्यामहे
लोट्—	लज्जताम्	लज्जेताम्	लज्जन्ताम्
	लज्जस्व	लज्जेथाम्	लज्जध्वम्
	लज्जै	लज्जावहै	लज्जामहै
लङ्—	अलज्जत	अलज्जताम्	अलज्जन्त
	अलज्जथाः	अलज्जेथाम्	अलज्जध्वम्
	अलज्जे	अलज्जावहि	अलज्जामहि
विधिलिङ्—	लज्जेत	लज्जेयाताम्	लज्जेरन्
	लज्जेथाः	लज्जेयाथाम्	लज्जेध्वम्
	लज्जेय	लज्जेवहि	लज्जेमहि
आशीर्लिङ्—	लज्जिषीष्ट	लज्जिषीयास्ताम्	लज्जिषीरन्
	लज्जिषीष्ठाः	लज्जिषीयास्थाम्	लज्जिषीध्वम्
	लज्जिषीय	लज्जिषीवहि	लज्जिषीमहि
लुङ्—	अलज्जिष्ट	अलज्जिषाताम्	अलज्जिषत
	अलज्जिष्ठाः	अलज्जिषाथाम्	अलज्जिध्वम्
	अलज्जिषि	अलज्जिष्वहि	अलज्जिष्महि

लृङ्—	अलज्जिष्यत	अलज्जिष्येताम्	अलज्जिष्यन्त
	अलज्जिष्यथाः	अलज्जिष्येथाम्	अलज्जिष्यध्वम्
	अलज्जिष्ये	अलज्जिष्यावहि	अलज्जिष्यामहि

रुधादिः—श्नम् विकरणः

रुधिर्–आवरणे–उभयपदी

परस्मैपदे—रुध्–नम्–रुणध्

लट्—	रुणद्धि	रुन्धः	रुन्धन्ति
	रुणत्सि	रुन्धः	रुन्ध
	रुणध्मि	रुन्ध्वः	रुन्ध्मः
लिट्—	रुरोध	रुरुधतुः	रुरुधुः
	रुरोधिथ	रुरुधथुः	रुरुध
	रुरोध	रुरुधिव	रुरुधिम
लुट्—	रोद्धा	रोद्धारौ	रोद्धारः
	रोद्धासि	रोद्धास्थः	रोद्धास्थ
	रोद्धास्मि	रोद्धास्वः	रोद्धास्मः
लृट्—	रोत्स्यति	रोत्स्यतः	रोत्स्यन्ति
	रोत्स्यसि	रोत्स्यथः	रोत्स्यथ
	रोत्स्यामि	रोत्स्यावः	रोत्स्यामः
लोट्—	रुणद्धु / रुन्धात्	रुन्धाम्	रुन्धन्तु
	रुन्धि / रुन्धात्	रुन्धम्	रुन्ध
	रुणधै	रुणधावहै	रुणधामहै

लङ्—	अरुणत्	अरुन्धाम्	अरुन्धन्
	अरुणत् / अरुणः	अरुन्धम्	अरुन्ध
	अरुणधम्	अरुन्ध्व	अरुन्ध्म
विधिलिङ्—	रुन्ध्यात्	रुन्ध्याताम्	रुन्ध्युः
	रुन्ध्याः	रुन्ध्यातम्	रुन्ध्यात
	रुन्ध्याम्	रुन्ध्याव	रुन्ध्याम
आशीर्लिङ्—	रुध्यात्	रुध्यास्ताम्	रुध्यासुः
	रुध्याः	रुध्यास्तम्	रुध्यास्त
	रुध्यासम्	रुध्यास्व	रुध्यास्म
लुङ्— (1)	अरौत्सीत्	अरौद्धाम्	अरौत्सुः
	अरौत्सीः	अरौद्धम्	अरौद्ध
	अरौत्सम्	अरौत्स्व	अरौत्स्म
(2)	अरुधत्	अरुधताम्	अरुधन्
	अरुधः	अरुधतम्	अरुधत
	अरुधम्	अरुधाव	अरुधाम
लृङ्—	अरोत्स्यत्	अरोत्स्यताम्	अरोत्स्यन्
	अरोत्स्यः	अरोत्स्यतम्	अरोत्स्यत
	अरोत्स्यम्	अरोत्स्याव	अरोत्स्याम

आत्मनेपदे

लट्—	रुन्धे	रुन्धाते	रुन्धते
	रुन्त्से	रुन्धाथे	रुन्ध्वे
	रुन्धे	रुन्ध्वहे	रुन्ध्महे

लिट्—	रुरुधे	रुरुधाते	रुरुधिरे
	रुरुधिषे	रुरुधाथे	रुरुधिध्वे
	रुरुधे	रुरुधिवहे	रुरुधिमहे
लुट्—	रोद्धा	रोद्धारौ	रोद्धारः
	रोद्धासे	रोद्धासाथे	रोद्धाध्वे
	रोद्धाहे	रोद्धास्वहे	रोद्धास्महे
लृट्—	रोत्स्यते	रोत्स्येते	रोत्स्यन्ते
	रोत्स्यसे	रोत्स्येथे	रोत्स्यध्वे
	रोत्स्ये	रोत्स्यावहे	रोत्स्यामहे
लोट्—	रुन्धाम्	रुन्धाताम्	रुन्धताम्
	रुन्त्स्व	रुन्धाथाम्	रुन्ध्वम्
	रुणधै	रुणधावहै	रुणधामहै
विधिलिङ्—	रुन्धीत	रुन्धीयाताम्	रुन्धीरन्
	रुन्धीथाः	रुन्धीयाथाम्	रुन्धीध्वम्
	रुन्धीय	रुन्धीवहि	रुन्धीमहि
आशीर्लिङ्—	रुत्सीष्ट	रुत्सीयास्ताम्	रुत्सीरन्
	रुत्सीष्ठाः	रुत्सीयास्थाम्	रुत्सीध्वम्
	रुत्सीय	रुत्सीवहि	रुत्सीमहि
लुङ्—	अरुद्ध	अरुत्साताम्	अरुत्सत
	अरुद्धाः	अरुत्साथाम्	अरुद्ध्वम्
	अरुत्सि	अरुत्स्वहि	अरुत्स्महि

लङ्—	अरोत्स्यत	अरोत्स्येताम्	अरोत्स्यन्त
	अरोत्स्यथाः	अरोत्स्येथाम्	अरोत्स्यध्वम्
	अरोत्स्ये	अरोत्स्यावहि	अरोत्स्यामहि

पिष्लृ–संचूर्णने–परस्मैपदी

पिष्+नम्=पि+न+ष्

लट्—	पिनष्टि	पिंष्टः	पिंषन्ति
	पिनक्षि	पिंष्ठः	पिंष्ठ
	पिनष्मि	पिंष्वः	पिंष्मः
लिट्—	पिपेष	पिपिषतुः	पिपिषुः
	पिपेषिथ	पिपिषथुः	पिपिष
	पिपेष	पिपिषिव	पिपिषिम
लुट्—	पेष्टा	पेष्टारौ	पेष्टारः
	पेष्टासि	पेष्टास्थः	पेष्टास्थ
	पेष्टास्मि	पेष्टास्वः	पेष्टास्मः
लृट्—	पेक्ष्यति	पेक्ष्यतः	पेक्ष्यन्ति
	पेक्ष्यसि	पेक्ष्यथः	पेक्ष्यथ
	पेक्ष्यामि	पेक्ष्यावः	पेक्ष्यामः
लोट्—	पिनष्टु पिंष्टात्	पिंष्टाम्	पिंषन्तु
	पिण्ढि पिंष्टात्	पिंष्टम्	पिंष्ट
	पिनषाणि	पिनषाव	पिनषाम

लङ्—	अपिनट्	अपिंष्टाम्	अपिंषन्
	अपिनट्	अपिंष्टम्	अपिंष्ट
	अपिनषम्	अपिंष्व	अपिंष्म
विधिलिङ्—	पिंष्यात्	पिंष्याताम्	पिंष्युः
	पिंष्याः	पिंष्यातम्	पिंष्यात
	पिंष्याम्	पिंष्याव	पिंष्याम
आशीर्लिङ्—	पिष्यात्	पिंष्यास्ताम्	पिष्यासुः
	पिष्याः	पिष्यास्तम्	पिष्यास्त
	पिष्यासम्	पिष्यास्व	पिष्यास्म
लुङ्—	अपिषत्	अपिषताम्	अपिषन्
	अपिषः	अपिषतम्	अपिषत
	अपिषम्	अपिषाव	अपिषाम
लृङ्—	पेक्ष्यति	पेक्ष्यतः	पेक्ष्यन्ति
	पेक्ष्यसि	पेक्ष्यथः	पेक्ष्यथ
	पेक्ष्यामि	पेक्ष्यावः	पेक्ष्यामः

विद्–विचारणे, आत्मनेपदी ।

विद्+नम्=वि+न+द्=विन्द्

लट्—	विन्ते	विन्दाते	विन्दते
	विन्त्से	विन्दाथे	विन्ध्वे
	विन्दे	विन्द्वहे	विन्ध्महे

*

लिट्—	विविदे	विविदाते	विविदिरे
	विविदिषे	विविदाथे	विविदिध्वे
	विविदे	विविदिवहे	विविदिमहे
लुट्—	वेत्ता	वेत्तारौ	वेत्तारः
	वेत्तासे	वेत्तासाथे	वेत्ताध्वे
	वेत्ताहे	वेत्तास्वहे	वेत्तास्महे
लृट्—	वेत्स्यते	वेत्स्येते	वेत्स्यन्ते
	वेत्स्यसे	वेत्स्येथे	वेत्स्यध्वे
	वेत्स्ये	वेत्स्यावहे	वेत्स्यामहे
लोट्—	विन्ताम्	विन्दाताम्	विन्दताम्
	विन्त्स्व	विन्दाथाम्	विन्ध्वम्
	विनदै	विनदावहै	विनदामहै
लङ्—	अविन्त	अविन्दाताम्	अविन्दत
	अविन्थाः	अविन्दाथाम्	अविन्ध्वम्
	अविन्दि	अविन्द्वहि	अविन्द्महि
विधिलिङ्—	विन्दीत	विन्दीयाताम्	विन्दीरन्
	विन्दीथाः	विन्दीयाथाम्	विन्दीध्वम्
	विन्दीय	विन्दीवहि	विन्दीमहि
आशीर्लिङ्—	वित्सीष्ट	वित्सीयास्ताम्	वित्सीरन्
	वित्सीष्ठाः	वित्सीयास्थाम्	वित्सीध्वम्
	वित्सीय	वित्सीवहि	वित्सीमहि

लुङ्—	अवित्त	अवित्साताम्	अवित्सत
	अवित्थाः	अवित्साथाम्	अविद्ध्वम्
	अवित्सि	अवित्स्वहि	अवित्स्महि
लृङ्—	अवेत्स्यत	अवेत्स्येताम्	अवेत्स्यन्त
	अवेत्स्यथाः	अवेत्स्येथाम्	अवेत्स्यध्वम्
	अवेत्स्ये	अवेत्स्यावहि	अवेत्स्यामहि

तनादिः—उविकरणः

तनु–विस्तारे–उभयपदी

परस्मैपदे–तन्+उ=तनु

लट्—	तनोति	तनुतः	तन्वन्ति
	तनोषि	तनुथः	तनुथ
	तनोमि	तनुवः तन्वः	तनुमः तन्मः
लिट्—	ततान	तेनतुः	तेनुः
	तेनिथ	तेनथुः	तेन
	ततान ततन	तेनिव	तेनिम
लुट्—	तनिता	तनितारौ	तनितारः
	तनितासि	तनितास्थः	तनितास्थ
	तनितास्मि	तनितास्वः	तनितास्मः
लृट्—	तनिष्यति	तनिष्यतः	तनिष्यन्ति
	तनिष्यसि	तनिष्यथः	तनिष्यथ
	तनिष्यामि	तनिष्यावः	तनिष्यामः

लोट्—	तनोतु / तनुतात्	तनुताम्	तन्वन्तु
	तनु / तनुतात्	तनुताम्	तनुत
	तनवानि	तनवाव	तनवाम
लङ्—	अतनोत्	अतनुताम्	अतन्वन्
	अतनोः	अतनुतम्	अतनुत
	अतनवम्	अतनुव / अतन्व	अतनुम / अतन्म
विधिलिङ्—	तनुयात्	तनुयाताम्	तनुयुः
	तनुयाः	तनुयातम्	तनुयात
	तनुयाम्	तनुयाव	तनुयाम
आशीर्लिङ्—	तन्यात्	तन्यास्ताम्	तन्यासुः
	तन्याः	तन्यास्तम्	तन्यास्त
	तन्यासम्	तन्यास्व	तन्यास्म
लुङ्— (1)	अतानीत्	अतानिष्टाम्	अतानिषुः
	अतानीः	अतानिष्टम्	अतानिष्ट
	अतानिषम्	अतानिष्व	अतानिष्म
(2)	अतनीत्	अतनिष्टाम्	अतनिषुः
	अतनीः	अतनिष्टम्	अतनिष्ट
	अतनिषम्	अतनिष्व	अतनिष्म

लृङ्—	अतनिष्यत्	अतनिष्यताम्	अतनिष्यन्
	अतनिष्यः	अतनिष्यतम्	अतनिष्यत
	अतनिष्यम्	अतनिष्याव	अतनिष्याम

आत्मनेपदे—तन्+उ=तनु

लट्—	तनुते	तन्वाते	तन्वते
	तनुषे	तन्वाथे	तनुध्वे
	तन्वे	तनुवहे / तन्वहे	तनुमहे / तन्महे
लिट्—	तेने	तेनाते	तेनिरे
	तेनिषे	तेनाते	तेनिध्वे
	तेने	तेनिवहे	तेनिमहे
लुट्—	तनिता	तनितारौ	तनितारः
	तनितासे	तनितासाथे	तनिताध्वे
	तनिताहे	तनितास्वहे	तनितास्महे
लृट्—	तनिष्यते	तनिष्येते	तनिष्यन्ते
	तनिष्यसे	तनिष्येथे	तनिष्यध्वे
	तनिष्ये	तनिष्यावहे	तनिष्यामहे
लोट्—	तनुताम्	तन्वाताम्	तन्वताम्
	तनुष्व	तन्वाथाम्	तनुध्वम्
	तनवै	तनवावहै	तनवामहै

लङ्—	अतनुत	अतन्वाताम्	अतन्वत
	अतनुथाः	अतन्वाथाम्	अतनुध्वम्
	अतन्वि	{अतनुवहि अतन्वहि	{अतनुमहि अतन्महि
विधिलिङ्—	तन्वीत	तन्वीयाताम्	तन्वीरन्
	तन्वीथाः	तन्वीयाथाम्	तन्वीध्वम्
	तन्वीय	तन्वीवहि	तन्वीमहि
आशीर्लिङ्—	तनिषीष्ट	तनिषीयास्ताम्	तनिषीरन्
	तनिषीष्ठाः	तनिषीयास्थाम्	तनिषीध्वम्
	तनिषीय	तनिषीवहि	तनिषीमहि
लुङ्—	{अतनिष्ट अतत	अतनिषाताम्	अतनिषत
	{अतनिष्ठाः अतथाः	अतनिषाथाम्	अतनिध्वम्
	अतनिषि	अतनिष्वहि	अतनिष्महि
लृङ्—	अतनिष्यत	अतनिष्येताम्	अतनिष्यन्त
	अतनिष्यथाः	अतनिष्येथाम्	अतनिष्यध्वम्
	अतनिष्ये	अतनिष्यावहि	अतनिष्यामहि

(डु)कृञ्–करणे–उभयपदी

परस्मैपदे–कृ+उ–करु–कुरु

लट्—	करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
	करोषि	कुरुथः	कुरुथ
	करोमि	कुर्वः	कुर्मः

लिट्—	चकार	चक्रतुः	चक्रुः
	चकर्थ	चक्रथुः	चक्र
	चकार, चकर	चकृव	चकृम
लुट्—	कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः
	कर्तासि	कर्तास्थः	कर्तास्थ
	कर्तास्मि	कर्तास्वः	कर्तास्मः
लृट्—	करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्ति
	करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथ
	करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः
लोट्—	करोतु, कुरुतात्	कुरुताम्	कुर्वन्तु
	कुरु, कुरुतात्	कुरुतम्	कुरुत
	करवाणि	करवाव	करवाम
लङ्—	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
	अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म
विधिलिङ्—	कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः
	कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात
	कुर्याम्	कुर्याव	कुर्याम
आशीर्लिङ्—	क्रियात्	क्रियास्ताम्	क्रियासुः
	क्रियाः	क्रियास्तम्	क्रियास्त
	क्रियासम्	क्रियास्व	क्रियास्म

लुङ्—	अकार्षीत्	अकार्ष्टाम्	अकार्षुः
	अकार्षीः	अकार्ष्टम्	अकार्ष्ट
	अकार्षम्	अकार्ष्व	अकार्ष्म
लृङ्—	अकरिष्यत्	अकरिष्यताम्	अकरिष्यन्
	अकरिष्यः	अकरिष्यतम्	अकरिष्यत
	अकरिष्यम्	अकरिष्याव	अकरिष्याम

आत्मनेपदी—कृ+उ=कुर्+उ=कुरु

लट्—	कुरुते	कुर्वाते	कुर्वते
	कुरुषे	कुर्वाथे	कुरुध्वे
	कुर्वे	कुर्वहे	कुर्महे
लिट्—	चक्रे	चक्राते	चक्रिरे
	चकृषे	चक्राथे	चकृढ्वे
	चक्रे	चकृवहे	चकृमहे
लुट्—	कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः
	कर्तासे	कर्तासाथे	कर्ताध्वे
	कर्ताहे	कर्तास्वहे	कर्तास्महे
लृट्—	करिष्यते	करिष्येते	करिष्यन्ते
	करिष्यसे	करिष्येथे	करिष्यध्वे
	करिष्ये	करिष्यावहे	करिष्यामहे
लोट्—	कुरुताम्	कुर्वाताम्	कुर्वताम्
	कुरुष्व	कुर्वाथाम्	कुरुध्वम्
	करवै	करवावहै	करवामहै

लङ्—	अकुरुत	अकुर्वाताम्	अकुर्वत
	अकुरुथाः	अकुर्वाथाम्	अकुरुध्वम्
	अकुर्वि	अकुर्वहि	अकुर्महि
विधिलिङ्—	कुर्वीत	कुर्वीयाताम्	कुर्वीरन्
	कुर्वीथाः	कुर्वीयाथाम्	कुर्वीध्वम्
	कुर्वीय	कुर्वीवहि	कुर्वीमहि
आशीर्लिङ्—	कृषीष्ट	कृषीयास्ताम्	कृषीरन्
	कृषीष्ठाः	कृषीयास्थाम्	कृषीढ्वम्
	कृषीय	कृषीवहि	कृषीमहि
लुङ्—	अकृत	अकृषाताम्	अकृषत
	अकृथाः	अकृषाथाम्	अकृढ्वम्
	अकृषि	अकृष्वहि	अकृष्महि
लृङ्—	अकरिष्यत	अकरिष्येताम्	अकरिष्यन्त
	अकरिष्यथाः	अकरिष्येथाम्	अकरिष्यध्वम्
	अकरिष्ये	अकरिष्यावहि	अकरिष्यामहि

क्र्यादिः श्नाविकरणः

ज्ञा–अवबोधने–उभयपदी

परस्मैपदे-ज्ञा + ना-जाना

लट्—	जानाति	जानीतः	जानन्ति
	जानासि	जानीथः	जानीथ
	जानामि	जानीवः	जानीमः

लिट्—	जज्ञौ	जज्ञतुः	जज्ञुः
	जज्ञिथ, जज्ञाथ	जज्ञथुः	जज्ञ
	जज्ञौ	जज्ञिव	जज्ञिम
लुट्—	ज्ञाता	ज्ञातारौ	ज्ञातारः
	ज्ञातासि	ज्ञातास्थः	ज्ञातास्थ
	ज्ञातास्मि	ज्ञातास्वः	ज्ञातास्मः
लृट्—	ज्ञास्यति	ज्ञास्यतः	ज्ञास्यन्ति
	ज्ञास्यसि	ज्ञास्यथः	ज्ञास्यथ
	ज्ञास्यामि	ज्ञास्यावः	ज्ञास्यामः
लोट्—	{जानातु / जानीतात्	जानीताम्	जानन्तु
	{जानीहि / जानीतात्	जानीतम्	जानीत
	जानानि	जानाव	जानाम
लङ्—	अजानात्	अजानीताम्	अजानन्
	अजानाः	अजानीतम्	अजानीत
	अजानाम्	अजानीव	अजानीम
विधिलिङ्—	जानीयात्	जानीयाताम्	जानीयुः
	जानीयाः	जानीयातम्	जानीयात
	जानीयाम्	जानीयाव	जानीयाम
आशीर्लिङ्— (1)	ज्ञायात्	ज्ञायास्ताम्	ज्ञायासुः
	ज्ञायाः	ज्ञायास्तम्	ज्ञायास्त
	ज्ञायासम्	ज्ञायास्व	ज्ञायास्म
(2)	ज्ञेयात्	ज्ञेयास्ताम् इत्यादि	

लुङ्—	अज्ञासीत्	अज्ञासिष्टाम्	अज्ञासिषुः
	अज्ञासीः	अज्ञासिष्टम्	अज्ञासिष्ट
	अज्ञासिषम्	अज्ञासिष्व	अज्ञासिष्म
लृङ्—	अज्ञास्यत्	अज्ञास्यताम्	अज्ञास्यन्
	अज्ञास्यः	अज्ञास्यतम्	अज्ञास्यत
	अज्ञास्यम्	अज्ञास्याव	अज्ञास्याम

ज्ञा+ अवबोधने आत्मनेपदे

ज्ञा+ना=जा+नी=जानी

लट्—	जानीते	जानाते	जानते
	जानीषे	जानाथे	जानीध्वे
	जाने	जानीवहे	जानीमहे
लिट्—	जज्ञे	जज्ञाते	जज्ञिरे
	जज्ञिषे	जज्ञाथे	जज्ञिध्वे
	जज्ञे	जज्ञिवहे	जज्ञिमहे
लुट्—	ज्ञाता	ज्ञातारौ	ज्ञातारः
	ज्ञातासे	ज्ञातासाथे	ज्ञाताध्वे
	ज्ञाताहे	ज्ञातास्वहे	ज्ञातास्महे
लृट्—	ज्ञास्यते	ज्ञास्येते	ज्ञास्यन्ते
	ज्ञास्यसे	ज्ञास्येथे	ज्ञास्यध्वे
	ज्ञास्ये	ज्ञास्यावहे	ज्ञास्यामहे
लोट्—	जानीताम्	जानाताम्	जानताम्
	जानीष्व	जानाथाम्	जानीध्वम्
	जानै	जानावहै	जनामहै

लङ्—	अजानीत	अजानाताम्	अजानत
	अजानीथाः	अजानाथाम्	अजानीध्वम्
	अजानि	अजानीवहि	अजानीमहि
विधिलिङ्—	जानीत	जानीयाताम्	जानीरन्
	जानीथाः	जानीयाथाम्	जानीध्वम्
	जानीय	जानीवहि	जानीमहि
आशीर्लिङ्—	ज्ञासीष्ट	ज्ञासीयास्ताम्	ज्ञासीरन्
	ज्ञासीष्ठाः	ज्ञासीयास्थाम्	ज्ञासीध्वम्
	ज्ञासीय	ज्ञासीवहि	ज्ञासीमहि
लुङ्—	अज्ञासिष्ट	अज्ञासिषाताम्	अज्ञासिषत
	अज्ञासिष्ठाः	अज्ञासिषाथाम्	अज्ञासिध्वम्
	अज्ञासिषि	अज्ञासिष्वहि	अज्ञासिष्महि
लृङ्—	अज्ञास्यत	अज्ञास्येताम्	अज्ञास्यन्त
	अज्ञास्यथाः	अज्ञास्येथाम्	अज्ञास्यध्वम्
	अज्ञास्ये	अज्ञास्यावहि	अज्ञास्यामहि

चुरादिः--स्वार्थे णिच्—उभयपदी

चुर-स्तेये चुर्+इ=चोर्+अय=चोरय-परस्मैपदे

लट्—	चोरयति	चोरयतः	चोरयन्ति
	चोरयसि	चोरयथः	चोरयथ
	चोरयामि	चोरयावः	चोरयामः

लिट्—	चोरयामास	चोरयामासतुः	चोरयामासुः
	चोरयामासिथ	चोरयामासथुः	चोरयामास
	चोरयामास	चोरयामासिव	चोरयामासिम
लुट्—	चोरयिता	चोरयितारौ	चोरयितारः
	चोरयितासि	चोरयितास्थः	चोरयितास्थ
	चोरयितास्मि	चोरयितास्वः	चोरयितास्मः
लृट्—	चोरयिष्यति	चोरयिष्यतः	चोरयिष्यन्ति
	चोरयिष्यसि	चोरयिष्यथः	चोरयिष्यथ
	चोरयिष्यामि	चोरयिष्यावः	चोरयिष्यामः
लोट्—	{चोरयतु / चोरयतात्	चोरयताम्	चोरयन्तु
	{चोरय / चोरयतात्	चोरयतम्	चोरयत
	चोरयाणि	चोरयाव	चोरयाम
लङ्—	अचोरयत्	अचोरयताम्	अचोरयन्
	अचोरयः	अचोरयतम्	अचोरयत
	अचोरयम्	अचोरयाव	अचोरयाम
विधिलिङ्—	चोरयेत्	चोरयेताम्	चोरयेयुः
	चोरयेः	चोरयेतम	चोरयेत
	चोरयेयम्	चोरयेव	चोरयेम
आशीर्लिङ्—	चोर्यात्	चोर्यास्ताम्	चोर्यासुः
	चोर्याः	चोर्यास्तम्	चोर्यास्त
	चोर्यासम्	चोर्यास्व	चोर्यास्म

लुङ्—	अचूचुरत्	अचूचुरताम्	अचूचुरन्
	अचूचुरः	अचूचुरतम्	अचूचुरत
	अचूचुरम्	अचूचुराव	अचूचुराम
लृङ्—	अचोरयिष्यत्	अचोरयिष्यताम्	अचोरयिष्यन्
	अचोरयिष्यः	अचोरयिष्यतम्	अघोरयिष्यत
	अचोरयिष्यम्	अचोरयिष्याव	अचोरयिष्याम

चुर-स्तेये आत्मनेपदे

लट्—	चोरयते	चोरयेते	चोरयन्ते
	चोरयसे	चोरयेथे	चोरयध्वे
	चोरये	चोरयावहे	चोरयामहे
लिट्—	चोरयाञ्चक्रे	चोरयाञ्चक्राते	चोरयाञ्चक्रिरे
	चोरयाञ्चकृषे	चोरयाञ्चक्राथे	चोरयाञ्चकृढ्वे
	चोरयाञ्चक्रे	चोरयाञ्चकृवहे	चोरयाञ्चकृमहे
लुट्—	चोरयिता	चोरयितारौ	चोरयितारः
	चोरयितासे	योरयितासाथे	चोरयिताध्वे
	चोरयिताहे	चोरयितास्वहे	चोरयितास्महे
लृट्—	चोरयिष्यते	चोरयिष्येते	चोरयिष्यन्ते
	चोरयिष्यसे	चोरयिष्येथे	चोरयिष्यध्वे
	चोरयिष्ये	चोरयिष्यावहे	चोरयिष्यामहे

लोट्—	चोरयताम्	चोरयेताम्	चोरयन्ताम्
	चोरयस्व	चोरयेथाम्	चोरयध्वम्
	चोरयै	चोरयावहै	चोरयामहै
लङ्—	अचोरयत	अचोरयेताम्	अचोरयन्त
	अचोरयथाः	अचोरयेथाम्	अचोरयध्वम्
	अचोरये	अचोरयावहि	अचोरयामहि
विधिलिङ्—	चोरयेत	चोरयेयाताम्	चोरयेरन्
	चोरयेथाः	चोरयेयाथाम्	चोरयेध्वम्
	चोरयेय	चोरयेवहि	चोरयेमहि
आशीर्लिङ्—	चोरयिषीष्ट	चोरयिषीयास्ताम्	चोरयिषीरन्
	चोरयिषीष्ठाः	चोरयिषीयास्थाम्	चोरयिषीढ्(ध्व)म्
	चोरयिषीय	चोरयिषीवहि	चोरयिषीमहि
लुङ्—	अचूचुरत	अचूचुरेताम्	अचूचुरन्त
	अचूचुरथाः	अचूचुरेथाम्	अचूचुरध्वम्
	अचूचुरे	अचूचुरावहि	अचूचुरामहि
लृङ्—	अचोरयिष्यत	अचोरयिष्येताम्	अचोरयिष्यन्त
	अचोरयिष्यथाः	अचोरयिष्येथाम्	अचोरयिष्यध्वम्
	अचोरयिष्ये	अचोरयिष्यावहि	अचोरयिष्यामहि

ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾತುಗಳು

ಒಂದನೆಯ ಗಣ (भ्वादि) ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯ "अ"

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

ಧಾತು_ಅರ್ಥ

भू=ಆಗು	अट्=ಅಲೆ
अर्ह्=ಪಾತ್ರವಾಗು	अर्ज्=ಸಂಪಾದಿಸು
ऋ=ಹೊಂದು (ऋच्छति)	क्रीड्=ಆಡು
क्रुश्=ಕೂಗು	कृष्=ಎಳೆ (कर्षति)
क्वथ्=ಕುದಿ	क्रम्=ಸಂಚರಿಸು (क्रामति)
कांक्ष्, वांछ् } ಆಶಿಸು	चर्, चल् } =ನಡೆ
जीव्=ಬದುಕು	ज्वल्=ಉರಿ
जल्प्, रट् } =ಹರಟು	जि=ಗೆಲ್ಲು
नम्=ಬಗ್ಗು	नन्द्=ಸಂತೋಷಿಸು
निन्द्=ಜರೆ	पठ्=ಓದು
पत्=ಬೀಳು	पा=ಕುಡಿ
फल्= { ಫಲಿಸು, ಒಡೆ	बुध्=ತಿಳಿ
भ्रम्=ಸುತ್ತು	ग्लै=ಬಾಡು (ग्लायति)
मज्ज्=ಮುಳುಗು	यम्=ತಡೆ (यच्छति)
रुह्=ಮೊಳೆ, ಬೆಳೆ	लष्=ಇಚ್ಛಿಸು
लुठ्=ಉರುಳು	वद्=ನುಡಿ
वस्=ವಾಸಿಸು	वम्=ಕಕ್ಕು
शंस्=ಹೊಗಳು	शुच्=ಶೋಕಿಸು

ष्ठिव्=ಉಗುಳು (ष्ठीवति)

सृ=ಸರಿ

स्था=ನಿಲ್ಲು (तिष्ठति)

हस्=ನಗು

गद्, लप्, भण्=ಹೇಳು

गै=ಹಾಡು (गायति)

घ्रा=ಮೂಸು (जिघ्रति)

तक्ष्=ಕೆತ್ತು

त्यज्=ಬಿಡು

दह्=ಸುಡು

द्रु=ಜಿನಗು (द्रवति)

धाव्=ಓಡು

ध्यै=ಧ್ಯಾನಮಾಡು

सद्=ಸವೆ (सीदति)

सज्, लग्=ಸೇರು

स्मृ=ನೆನೆ

अव्, रक्ष्=ಕಾಪಾಡು

गल्=ಉದಿರು

गम्, व्रज्=ಹೋಗು

तॄ=ದಾಟು (तरति)

तप्=ತಪಿಸು

त्रस्=ಹೆದರು

दंश्=ಕಚ್ಚು (दशति)

दृश्=ನೋಡು (पश्यति)

ध्मा=ಗಾಳಿ ತುಂಬು (धमति)

ध्वन्, नद्, स्वन्=ಸದ್ದುಮಾಡು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

अय्=ಹೋಗು

ईक्ष्=ನೋಡು

कम्प्=ನಡುಗು

ईह्=ಆಶಿಸು

एध्=ಹೆಚ್ಚು

कत्थ्=ಶ್ಲಾಘಿಸು

*

काश्=ಹೊಳೆ

क्षम्=ಸೈರಿಸು

गर्ह्=ನಿಂದಿಸು

घट्=ಒದಗು

डी=ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಹಾರು(डयते)

त्रै=ರಕ್ಷಿಸು (त्रायते)

द्युत्=ಹೊಳೆ

नाथ्=ಬೇಡು

बाध्=ತೊಂದರೆಕೊಡು

भाष्=ಹೇಳು

मुद्=ಸಂತೋಷಿಸು

श्लाघ्=ಹೊಗಳು

स्यन्द्=ಸ್ರವಿಸು

रभ्=ಅವಸರಪಡು

रुच्=ಇಷ್ಟವಾಗು

लम्ब्= ಜೋಲಾಡು

सह्=ಸೈರಿಸು

वन्द्=ನಮಿಸು

वृत्=ಇರು

वेप्=ಅದಿರು

शुभ्=ಹೊಳೆ

स्मि=ಮುಗುಳುನಗು

क्लृप्=ಸಮರ್ಥವಾಗು

गाह्=ಕಲಕು

ग्रस्=ತಿನ್ನು

जृम्भ्= ಹೆಚ್ಚು

त्रप्=ನಾಚು

त्वर्=ಅವಸರಪಡು

ध्वंस्=ಹಾಳಾಗು

प्रथ्=ಖ್ಯಾತಿಗೊಳ್ಳು

भास्, भ्राज् } =ಪ್ರಕಾಶಿಸು

भिक्ष्=ಯಾಚಿಸು

शङ्क्=ಊಹಿಸು

स्पर्ध्=ಹೋರಾಡು

यत्=ಉದ್ಯೋಗಿಸು

रम्=ಕ್ರೀಡಿಸು

लभ्=ಹೊಂದು

शिक्ष्=ಕಲಿ

स्पन्द्=ಅಲುಗು

वल्=ಚಲಿಸು

वृध्=ಬೆಳೆ

व्यथ्=ದುಃಖಿಸು

सेव्=ಭಜಿಸು

स्वज्=ತಬ್ಬು

ಉಭಯಪದಿ

खन्=ಅಗಿ	गुह्=ಅಡಗು
चम्=ಹೀರು	धृ=ಧರಿಸು
नी=ಒಯ್ಯು	पच्=ಅಡಿಗೆಮಾಡು
भज्=ಸೇವಿಸು	यज्=ಪೂಜಿಸು
याच्=ಬೇಡು	राज्=ಹೊಳೆ
लङ्घ्=ದಾಟು	वह्=ಹೊರು
वे=ನೆಯ್ಯು	श्रि=ಸೇವಿಸು
शप्=ಬಯ್ಯು	सस्ज्=ಸೇರು (सज्जति)
ह्वे=ಕರೆ	हृ=ಕದಿ

ಎರಡನೆಯ ಗಣ (अदादि) ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯವಿಲ್ಲ

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

अद्=ತಿನ್ನು	अस्=ಇರು
अन्=ಜೀವಿಸು	इ=ಹೋಗು
चकास्=ಹೊಳೆ	जक्ष्=ತಿನ್ನು
जागृ=ಎಚ್ಚರವಾಗು	दरिद्रा=ಬಡವಾಗು
दा=ಕತ್ತರಿಸು	नु=ಸ್ತುತಿಸು
पा=ರಕ್ಷಿಸು	भा=ಪ್ರಕಾಶಿಸು
मा=ಅಳೆ	मृज्=ಶುದ್ಧಮಾಡು (मार्ष्टि)
या=ಹೋಗು	यु=ಸೇರು
रा=ಕೊಡು	रु=ಧ್ವನಿಮಾಡು (रौति)
रुद्=ಅಳು (रोदिति)	ला=ತೆಗೆದುಕೋ

वश्=ಇಚ್ಛಿಸು
वच्=ಹೇಳು
वा=ಬೀಸು (ಗಾಳಿ)
विद्=ತಿಳಿ
श्वस्=ಉಸಿರಾಡು (श्वसिति)
शास्=ಶಿಕ್ಷಿಸು
स्वप्=ಮಲಗು
स्ना=ಸ್ನಾನಮಾಡು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

आस्=ಕುಳ್ಳಿರು.

इ=ಓದು, ಇದಕ್ಕೆ अधि ಎಂಬ ಉಪಸರ್ಗ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವುದು. (अधीते)

ईड्=ಸ್ತುತಿಸು
ईश्=ಆಳು
चक्ष्=ಹೇಳು (चष्टे)
सू=ಹೆರು
शी=ನಿದ್ರಿಸು, ಮಲಗು
ह्नु=ಹೋಗಲಾಡಿಸು

ಉಭಯಪದಿ

द्विष्=ದ್ವೇಷಿಸು
लिह्=ನೆಕ್ಕು
दुह्=ಕರೆ (ಹಾಲು)
स्तु=ಹೊಗಳು (स्तौति)
ब्रू=ಹೇಳು (ब्रवीति)

ಮೂರನೆಯ ಗಣ (जुहोत्यादि) ವಿಕರಣವಿಲ್ಲ.

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

हु=ಹೋಮಮಾಡು
हा=ಬಿಡು (जहाति)
ह्री=ನಾಚು
भी=ಹೆದರು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

मा=ಅಳೆ
हा=ಚಲಿಸು

ಉಭಯಪದಿ

दा=ಕೊಡು

धा, भृ } ಧರಿಸು ಮತ್ತು ಪೋಷಿಸು

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗಣ (दिवादि) ವಿಕರಣ "य"

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

अस्=ಹಾರು

क्षम्=ಸಹಿಸು

कुप्, क्रुध् }=ಸಿಟ್ಟುಮಾಡು

क्षुध्=ಹಸಿ

क्षुभ्=ಕದಡು

क्लिद्=ನೆನೆ

गृध्=ಆಶಿಸು

जृ=ಮುದಿಯಾಗು

तम्=ಬಾಡು

तुष्=ಆನಂದಿಸು

त्रस्=ನಾಚು

त्रुट्=ಭೇದಿಸು

तृप्=ತೃಪ್ತಿಪಡು

दम्=ನಿಗ್ರಹಿಸು

दिव्=ಆಡು

द्रुह्=ಕೇಡೆಣಿಸು

पुष्=ಪೋಷಿಸು

दृप्=ಕೊಬ್ಬು

नश्=ಕೆಡು

नृत्=ಕುಣಿ

भ्रम्=ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳು

मद्=ಹರ್ಷಿಸು

मुह्=ಮೋಹಿಸು

लुट्=ಹೊರಳು

लुभ्=ಆಶಿಸು

व्यध्(विध्यति)=ತಗಲು

श्लिष्, कुस् } ಆಲಿಂಗಿಸು

शुष्=ಒಣಗು

श्रम्=ಬಳಲು

शम्=ಶಾಂತವಾಗು

स्निह्=ಪ್ರೀತಿಸು

स्विद्=ಬೆವರು

सिध्=ಫಲಿಸು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

जन्=ಹುಟ್ಟು (जायते)	डी=ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರು
दू=ಸಂತಾಪಪಡು	पद्=ಹೊಂದು
बुध, मन्=ತಿಳಿ	युध्=ಕಾಳಗವಾಡು
ली=ಅಡಗು	विद्=ಇರು

ಉಭಯಪದಿ

खिद्=ದುಃಖಿಸು	नह्=ಕಟ್ಟು
मृष्=ಸಹಿಸು	रञ्ज्=ಪ್ರೀತಿಸು (रज्यति)

ಐದನೆಯ ಗಣ (स्वादि) ವಿಕರಣ—"नु"

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

आप्=ಹೊಂದು	शक्=ಸಮರ್ಥವಾಗು
तु=ಸಂತಾಪಪಡು	श्रु=ಕೇಳು (शृणोति)
धृष्=ತಿರಸ್ಕರಿಸು	क्षि=ಹಿಂಸಿಸು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

अश्=ವ್ಯಾಪಿಸು

ಉಭಯಪದಿ

क्षृ=ಹಿಂಸಿಸು	चि=ಕೂಡಿಹಾಕು
धु, धू=ಕೊಡಹು	वृ=ವರಿಸು

ಆರನೆಯ ಗಣ (तुदादि) ವಿಕರಣ—"अ"

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

इष्=ಇಚ್ಛಿಸು (इच्छति) उज्झ्=ಬಿಡು
उञ्छ्=ಹಕ್ಕಲಾರಿಸು कृत्=ಛೇದಿಸು
कॄ=ಚೆಲ್ಲು (किरति) गॄ (गिरति)-गिलति)=ನುಂಗು
घूर्ण्=ತಿರುಗು त्रुट्=ಛೇದಿಸು
प्रच्छ्=ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡು (पृच्छति) मृश्=ಆಲೋಚಿಸು
लिख्=ಬರೆ व्रश्च्=ಕೊಚ್ಚು
विश्=ಹೋಗು सृज्=ನಿರ್ಮಿಸು
स्फुर्=ಹೊಳೆ स्पृश्=ಮುಟ್ಟು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

मृ=ಸಾಯು जुष्=ಸೇವಿಸು
लज्ज्=ನಾಚು

ಉಭಯಪದಿ

क्षिप्=ಹಾಕು, ಎಸೆ कृष्=ಉಳು
तुद्=ನೋಯಿಸು दिश्=ಹೇಳಿಕೊಡು
भ्रस्ज्=ಹುರಿ मिल्=ಕೂಡು
मुच्=ಬಿಡು (मुञ्चति) सिच्=ನೀರೆ (सिञ्चति)

ಏಳನೆಯ ಗಣ (रुधादि) ವಿಕರಣ "न"

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

पिष्=ಅರೆ (पिनष्टि) भञ्ज्=ಮುರಿ
शिष्=ವಿಶೇಷಿಸು हिंस्=ಹಿಂಸಿಸು

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

विद्=ವಿಚಾರಿಸು

ಉಭಯಪದಿ

रुध्=ಮುತ್ತು (रुणद्धि-रुन्धे)

छिद्=ಸೀಳು   भिद्=ಭೇದಿಸು

भुज्=ಪಾಲಿಸು, ತಿನ್ನು   युज्=ಕೂಡು

ಎಂಟನೆಯ ಗಣ (तनादि) ವಿಕರಣ—"उ"

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

मन्=ತಿಳಿ

ಉಭಯಪದಿ

कृ=ಮಾಡು (करोति-कुरुते) तन्=ವಿಸ್ತರಿಸು

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಗಣ (क्र्यादि) ವಿಕರಣ—"ना"

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

मुष्=ಕದಿ (मुष्णाति)   अश्=ತಿನ್ನು

क्लिश्=ಬಾಧಿಸು   क्षुभ्=ಕಲಕು

ग्रन्थ्=ಪೋಣಿಸು   बन्ध्=ಕಟ್ಟು

स्तम्भ्=ನಿಲ್ಲಿಸು   पुष्=ಪೋಷಿಸು

मन्थ्=ಕಡೆ   मृद्=ಮರ್ದಿಸು

ಉಭಯಪದಿ

क्री=ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳು   ग्रह्=ಹಿಡಿ

ज्ञा=ತಿಳಿ जानाति-जानीते   प्री=ತೃಪ್ತಿಪಡು

वृ=ವರಿಸು	पू=ಶುದ್ಧಮಾಡು
लू=ಕತ್ತರಿಸು	धू=ಕೊಡಹು
सि=ಕಟ್ಟು	

ಹತ್ತನೆಯ ಗಣ (चुरादि) ವಿಕರಣ—"अय"

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

चित्=ಚೇತರಿಸು	भर्त्स्, तर्ज्=ಗದರಿಸು
मन्त्र्=ಗುಟ್ಟುಮಾತಾಡು	कुत्स्=ನಿಂದಿಸು
विद्=ತಿಳಿ	अर्थ्=ಬೇಡು
वञ्च्=ಮೋಸಮಾಡು	मृग्=ಹುಡುಕು

ಉಭಯಪದಿ

अङ्क्=ಗುರುತುಮಾಡು	अर्च्, पूज् } ಪೂಜಿಸು
ईर्=ಪ್ರೇರಿಸು	ऊर्ज्=ಬಲಪಡು
क्षल्=ತೊಳೆ	कृत्=ಹೇಳು
खण्ड्=ಕತ್ತರಿಸು	घुष्=ಕೂಗು
चिन्त्=ಚಿಂತಿಸು	चुद्=ಪ್ರೇರಿಸು
चुर्=ಕದಿ	गवेष्, मार्ग् } =ಹುಡುಕು
चित्र=ಚಿತ್ರಿಸು	छद्=ಮುಚ್ಚು
तिज्=ಹರಿತಮಾಡು	छर्द्=ಕಕ್ಕು
तड्=ಹೊಡೆ	दण्ड्=ಶಿಕ್ಷಿಸು

कथ्=ಹೇಳು

क्लृप्=ಕಲ್ಪಿಸು

पाल्=ರಕ್ಷಿಸು

भक्ष्=ತಿನ್ನು

मृष्=ಸೈರಿಸು

लुण्ठ्=ಕದಿ

वृण्=ವರ್ಣಿಸು

सूद्=ನಾಶಮಾಡು

सूच्=ತಿಳಿಸು

कल् }
गण् } =ಎಣಿಸು

नद्=ಅಭಿನಯಿಸು

पीड्=ಬಾಧಿಸು

भूष् }
मण्ड् } =ಅಲಂಕರಿಸು

रूप्=ತೋರಿಸು

वृज्=ವರ್ಜಿಸು

सान्त्व्=ಸಂತೈಸು

स्वाद्=ರುಚಿ ನೋಡು

ध्वन्=ಶಬ್ದ ಮಾಡು

स्पृह्=ಬಯಸು

भावकर्मप्रयोगः

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ **कर्तरिप्रयोगः, कर्मणिप्रयोगः, भावेप्रयोगः**— ಎಂದು ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳುಂಟು. ಕ್ರಿಯಾಪದದಲ್ಲಿರುವ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯದ ಅರ್ಥವು ಕರ್ತೃವಾಗಿದ್ದರೆ ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗವೆಂದೂ, ಕರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಇವೆರಡೂ ಆಗದೆ ಧಾತ್ವರ್ಥವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ತಿಙರ್ಥವಾದರೆ ಭಾವೇಪ್ರಯೋಗವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, **भाव**ವೆಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯೆಂದು ಅರ್ಥ. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಭಾವೇ ಪ್ರಯೋಗ ಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು—**कृ, चुर्** ಅಕರ್ಮಕಧಾತು—**आस्, हस्**

ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ	ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗ
(1) **कुम्भकारः घटं करोति ।**	(1) **कुम्भकारेण घटः क्रियते ।**
(2) **राजा चोरं दण्डयति ।**	(2) **राज्ञा चोरः दण्ड्यते ।**

ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ	ಭಾವೇಪ್ರಯೋಗ
(1) **गुरुः कटे आस्ते ।**	(1) **गुरुणा कटे आस्यते ।**
(2) **सीता हसति ।**	(2) **सीतया हस्यते ।**

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವು ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವು ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಕರ್ಮವು ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ತೃವಿನ ವಚನವೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಾದರೋ

ಕರ್ತೃಪದವು ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಕರ್ಮಪದವು ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮದ ವಚನವೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

ಕರ್ತರಿ	ಕರ್ಮಣಿ
(1) कुम्भकाराः घटं कुर्वन्ति ।	(1) कुम्भकारैः घटः क्रियते ।
(2) रामलक्ष्मणौ वनं गच्छतः ।	(2) रामलक्ष्मणाभ्यां वनं गम्यते ।

ಭಾವೇ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದವು ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯೆಯು ಒಂದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ, ಉತ್ತಮ ಪುರುಷಗಳು ಸಹ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾಹರಣೆ :

(1) गुरुभ्यामास्यते । (2) बालकैः हस्यते ।

(3) युष्माभिः स्नायते । (4) आवाभ्यां शय्यते ।

ಭಾವಕರ್ಮಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೂ **आत्मनेपद** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. **परस्मैपद** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಗಣಗಳ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೂ ಸಾರ್ವಧಾತುಕಗಳು ಪರವಾದಾಗ— ಎಂದರೆ **लट्**, **लोट्**, **लङ्**, **विधिलिङ्** ಗಳಲ್ಲಿ **'य'** ಎಂಬ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಧಾತು ಮತ್ತು ಆತ್ಮನೇ ಪದಗಳ ನಡುವೆ ಇದು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆರ್ಧಧಾತುಕಗಳು ಪರವಾದಾಗ ಎಂದರೆ—**लिट्**, **लुट्**, **लृट्**, **आशीर्लिङ्**, **लृङ्** ಲಕಾರಗಳಲ್ಲಿ, **कर्तरि प्रयोग** ದಲ್ಲಿ **आत्मनेपदि** ಗಳ ರೂಪಗಳಿರುವಂತೆ ಈ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದವೂ ಇರುವುದುಂಟು. ಹಿಂದೆ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೆಲ್ಲವೂ **कर्तरि प्रयोग** ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು.

ಉಪಸರ್ಗಗಳು

ಧಾತುಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗುವ ಕೆಲವು ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಉಪಸರ್ಗಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವು ಯಾವುವೆಂದರೆ—**प्र, वि, परा, अप, सम्, अनु, अव, निर्, निस्, दुर्, दुस्, अति, प्रति, सु, उद्, अधि, परि, अपि, आङ्, अभि, नि, उप** ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಉಪಸರ್ಗಗಳಿವೆ.

प्रविपरापसमन्ववनिर्निसौ
दुरति दुस् प्रति सूदधि पर्यपि।
(तद)नु चाङभिनी उप विंशतिः
द्विसहितेत्युपसर्ग समाह्वयः॥

ಈ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಸೇರಿದಾಗ ಧಾತುವಿನ ಅರ್ಥವು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

भवति=अनुभवति, प्रभवति, उद्भवति।
हरति=अनुहरति, संहरति, प्रहरति, आहरति, विहरति॥

ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿಗೆ ಉಪಸರ್ಗ ಯೋಗದಿಂದ ಅರ್ಥವು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಾಗುವುದುಂಟು.

ಉದಾಹರಣೆ :

भवति=ಅಕರ್ಮಕ **अनुभवति**=ಸಕರ್ಮಕ.

हसति (ನಗುತ್ತಾನೆ) ಅಕರ್ಮಕ **परिहसति** (ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ) ಸಕರ್ಮಕ.

ಅರ್ಥವು ಬೇರೆಯಾಗದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳು ಉಪಸರ್ಗಯೋಗದಿಂದ ಸಕರ್ಮಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

गृहे आस्ते=गृहमध्यास्ते ।

गिरौ शेते =गिरिमधिशेते ।

वने वसति=वनमुपवसति, वनमनुवसति ।

ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಧಾತುಗಳಿಗೆ कर्मणिप्रयोग ಉಂಟು.

ಉದಾ : गृहमध्यास्यते, गिरिरधिशय्यते, वनमनूष्यते ।

ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ भावेप्रयोग—कर्मणिप्रयोग ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ भावेप्रयोगದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ಏಕವಚನವು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

कर्मणिप्रयोगे धातुरूपाणि

भू-सत्तायाम्

	ए. व.	द्वि. व.	ब. व.
लट्—प्र.पु.	अनुभूयते	अनुभूयेते	अनुभूयन्ते
म.पु.	अनुभूयसे	अनुभूयेथे	अनुभूयध्वे
उ.पु.	अनुभूये	अनुभूयावहे	अनुभूयामहे
लिट्—	अनुबभूवे	अनुबभूवाथे	अनुबभूविरे
	अनुबभूविषे	अनुबभूवाथे	अनुबभूविध्वे
	अनुबभूवे	अनुबभूविवहे	अनुबभूविमहे
लुट्—	अनुभविता	अनुभवितारौ	अनुभवितारः
	अनुभवितासे	अनुभवितासाथे	अनुभविताध्वे
	अनुभविताहे	अनुभवितास्वहे	अनुभवितास्महे

ಟಿಪ್ಪಣಿ—अनुभाविता-अनुभावितारौ—ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರ ಗಳೂ ಉಂಟು.

लृट्—	अनुभविष्यते	अनुभविष्येते	अनुभविष्यन्ते
	अनुभविष्यसे	अनुभविष्येथे	अनुभविष्यध्वे
	अनुभविष्ये	अनुभविष्यावहे	अनुभविष्यामहे

ಟಿಪ್ಪಣಿ: अनुभाविष्यते—अनुभाविष्येते—ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लोट्—	अनुभूयताम्	अनुभूयेताम्	अनुभूयन्ताम्
	अनुभूयस्व	अनुभूयेथाम्	अनुभूयध्वम्
	अनुभूयै	अनुभूयावहै	अनुभूयामहै
लङ्—	अन्वभूयत	अन्वभूयेताम्	अन्वभूयन्त
	अन्वभूयथाः	अन्वभूयेथाम्	अन्वभूयध्वम्
	अन्वभूये	अन्वभूयावहि	अन्वभूयामहि
विधिलिङ्—	अनुभूयेत	अनुभूयेयाताम्	अनुभूयेरन्
	अनुभूयेथाः	अनुभूयेयाथाम्	अनुभूयेध्वम्
	अनुभूयेय	अनुभूयेवहि	अनुभूयेमहि
आशीर्लिङ्—	अनुभविषीष्ट	अनुभविषीयास्ताम्	अनुभविषीरन्
	अनुभविषीष्ठाः	अनुभविषीयास्थाम्	अनुभविषीध्वम्
	अनुभविषीय	अनुभविषीवहि	अनुभविषीमहि

ಟಿಪ್ಪಣಿ: अनुभाविषीष्ट—अनुभाविषीयास्ताम्—ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लुङ्—	अन्वभावि	अन्वभविषाताम्	अन्वभविषत
	अन्वभविष्ठाः	अन्वभविषाथाम्	अन्वभविढ्वम्
	अन्वभविषि	अन्वभविष्वहि	अन्वभविष्महि

ಸೂಚನೆ :

ಪ್ರಥಮಪುರುಷ ದ್ವಿವಚನದಿಂದ अन्वभाविषाताम्—अन्वभाविषत ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

पठ–व्यक्तायां वाचि

लट्—	पठ्यते	पठ्येते	पठ्यन्ते
	पठ्यसे	पठ्येथे	पठ्यध्वे
	पठ्ये	पठ्यावहे	पठ्यामहे
लिट्—	पेठे	पेठाते	पेठिरे
	पेठिषे	पेठाथे	पेठिध्वे
	पेठे	पेठिवहे	पेठिमहे
लुट्—	पठिता	पठितारौ	पठितारः
	पठितासे	पठितासाथे	पठिताध्वे
	पठिताहे	पठितास्वहे	पठितास्महे
लृट्—	पठिष्यते	पठिष्येते	पठिष्यन्ते
	पठिष्यसे	पठिष्येथे	पठिष्यध्वे
	पठिष्ये	पठिष्यावहे	पठिष्यामहे

लोट्—	पठ्यताम्	पठ्येताम्	पठ्यन्ताम्
	पठ्यस्व	पठ्येथाम्	पठ्यध्वम्
	पठ्यै	पठ्यावहै	पठ्यामहै
लङ्—	अपठ्यत	अपठ्येताम्	अपठ्यन्त
	अपठ्यथाः	अपठ्येथाम्	अपठ्यध्वम्
	अपठ्ये	अपठ्यावहि	अपठ्यामहि
विधिलिङ्—	पठ्येत	पठ्येयाताम्	पठ्येरन्
	पठ्येथाः	पठ्येयाथाम्	पठ्येध्वम्
	पठ्येय	पठ्येत्रहि	पठ्येमहि
आशीर्लिङ्—	पठिषीष्ट	पठिषीयास्ताम्	पठिषीरन्
	पठिषीष्ठाः	पठिपीयास्थाम्	पठिषीध्वम्
	पठिषीय	पठिषीवहि	पठिषीमहि
लुङ्—	अपाठि	अपठिषाताम्	अपठिषत
	अपठिष्ठाः	अपठिषाथाम्	अपठिध्वम्
	अपठिषि	अपठिष्वहि	अपठिष्महि
लृङ्—	अपठिष्यत	अपठिष्येताम्	अपठिष्यन्त
	अपठिष्यथाः	अपठिष्येथाम्	अपठिष्यध्वम
	अपठिष्ये	अपठिष्यावहि	अपठिष्यामहि

*

(डु) कृञ्-करणे

लट्—	क्रियते	क्रियेते	क्रियन्ते
	क्रियसे	क्रियेथे	क्रियध्वे
	क्रिये	क्रियावहे	क्रियामहे

लिट्—	चक्रे	चक्राते	चक्रिरे
	चकृषे	चक्राथे	चकृढ्वे
	चक्रे	चकृवहे	चकृमहे

लुट्—	कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः
	कर्तासे	कर्तासाथे	कर्ताध्वे
	कर्ताहे	कर्तास्वहे	कर्तास्महे

ಸೂಚನೆ: कारिता—कारितारौ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लृट्—	करिष्यते	करिष्येते	करिष्यन्ते
	करिष्यसे	करिष्येथे	करिष्यध्वे
	करिष्ये	करिष्यावहे	करिष्यामहे

ಸೂಚನೆ: कारिष्यते—कारिष्येते ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लोट्—	क्रियताम्	क्रियेताम्	क्रियन्ताम्
	क्रियस्व	क्रियेथाम्	क्रियध्वम्
	क्रियै	क्रियावहै	क्रियामहै

लङ्—	अक्रियत	अक्रियेताम्	अक्रियन्त
	अक्रियथाः	अक्रियेथाम्	अक्रियध्वम्
	अक्रिये	अक्रियावहि	अक्रियामहि
विधिलिङ्—	क्रियेत	क्रियेयाताम्	क्रियेरन्
	क्रियेथाः	क्रियेयाथाम्	क्रियेध्वम्
	क्रियेय	क्रियेवहि	क्रियेमहि
आशीर्लिङ्—	कृषीष्ट	कृषीयास्ताम्	कृषीरन्
	कृषीष्ठाः	कृषीयास्थाम्	कृषीढ्वम्
	कृषीय	कृषीवहि	कृषीमहि
लुङ्—	अकारि	अकृषाताम्	अकृषत
	अकृथाः	अकृषाथाम्	अकृढ्वम्
	अकृषि	अकृष्वहि	अकृष्महि

ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಪ್ರಥಮಪುರುಷ ದ್ವಿವಚನದಿಂದ अकारिषाताम्, अकारिषत, अकारिष्ठाः ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लृङ्—	अकरिष्यत	अकरिष्येताम्	अकरिष्यन्त
	अकरिष्यथाः	अकरिष्येथाम्	अकरिष्यध्वम्
	अकरिष्ये	अकरिष्यावहि	अकरिष्यामहि

ಟಿಪ್ಪಣಿ : अकारिष्यत—अकारिष्येताम् ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

ज्ञा-अवबोधने

लट्—	ज्ञायते	ज्ञायेते	ज्ञायन्ते
	ज्ञायसे	ज्ञायेथे	ज्ञायध्वे
	ज्ञाये	ज्ञायावहे	ज्ञायामहे
लिट्—	जज्ञे	जज्ञाते	जज्ञिरे
	जज्ञिषे	जज्ञाथे	जज्ञिध्वे
	जज्ञे	जज्ञिवहे	जज्ञिमहे
लुट्—	ज्ञाता	ज्ञातारौ	ज्ञातारः
	ज्ञातासे	ज्ञातासाथे	ज्ञाताध्वे
	ज्ञाताहे	ज्ञातास्वहे	ज्ञातास्महे

ಸೂಚನೆ: ज्ञायिता—ज्ञायितारौ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लृट्—	ज्ञास्यते	ज्ञास्येते	ज्ञास्यन्ते
	ज्ञास्यसे	ज्ञास्येथे	ज्ञास्यध्वे
	ज्ञास्ये	ज्ञास्यावहे	ज्ञास्यामहे

ಸೂಚನೆ: ज्ञायिष्यते—ज्ञायिष्येते ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लोट्—	ज्ञायताम्	ज्ञायेताम्	ज्ञायन्ताम्
	ज्ञायस्व	ज्ञायेथाम्	ज्ञायध्वम्
	ज्ञायै	ज्ञायावहै	ज्ञायामहै
लङ्—	अज्ञायत	अज्ञायेताम्	अज्ञायन्त
	अज्ञायथाः	अज्ञायेथाम्	अज्ञायध्वम्
	अज्ञाये	अज्ञायावहि	अज्ञायामहि

विधिलिङ्—	ज्ञायेत	ज्ञायेयाताम्	ज्ञायेरन्
	ज्ञायेथाः	ज्ञायेयाथाम्	ज्ञायेध्वम्
	ज्ञायेय	ज्ञायेवहि	ज्ञायेमहि

आशीर्लिङ्—	ज्ञासीष्ट	ज्ञासीयास्ताम्	ज्ञासीरन्
	ज्ञासीष्ठाः	ज्ञासीयास्थाम्	ज्ञासीध्वम्
	ज्ञासीय	ज्ञासीवहि	ज्ञासीमहि

ಸೂಚನೆ : ज्ञायिषीष्ट—ज्ञायिषीयास्ताम इತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लुङ्—	अज्ञायि	अज्ञासाताम्	अज्ञासत
	अज्ञास्थाः	अज्ञासाथाम्	अज्ञाध्वम्
	अज्ञासि	अज्ञास्वहि	अज्ञास्महि

ಸೂಚನೆ : ಪ್ರಥಮಪುರುಷ ದ್ವಿವಚನದಿಂದ अज्ञायिषाताम्—अज्ञायिषत ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಂತರಗಳೂ ಉಂಟು.

लृङ्—	अज्ञास्यत	अज्ञास्येताम्	अज्ञास्यन्त
	अज्ञास्यथाः	अज्ञास्येथाम्	अज्ञास्यध्वम्
	अज्ञास्ये	अज्ञास्यावहि	अज्ञास्यामहि

चुर-स्तेये

लट्—	चोर्यते	चोर्येते	चोर्यन्ते
	चोर्यसे	चोर्येथे	चोर्यध्वे
	चोर्ये	चोर्यावहे	चोर्यामहे

लिट्—(1)	चोरयाञ्चक्रे	चोरयाञ्चक्राते	चोरयाञ्चक्रिरे
	चोरयाञ्चकृषे	चोरयाञ्चक्राथे	चोरयाञ्चकृढ्वे
	चोरयाञ्चक्रे	चोरयाञ्चकृवहे	चोरयाञ्चकृमहे
(2)	चोरयामासे	चोरयामासाथे	चोरयामासिरे
	चोरयामासिषे	चोरयामासाथे	चोरयामासिध्वे
	चोरयामासे	चोरयामासिवहे	चोरयामासिमहे
(3)	चोरयाम्बभूवे	चोरयाम्बभूवाते	चोरयाम्बभूविरे
	चोरयाम्बभूविषे	चोरयाम्बभूवाथे	चोरयाम्बभूविध्वे
	चोरयाम्बभूवे	चोरयाम्बभूविवहे	चोरयाम्बभूविमहे
लुट्—	चोरयिता	चोरयितारौ	चोरयितारः
	चोरयितासे	चोरयितासाथे	चोरयिताध्वे
	चोरयिताहे	चोरयितास्वहे	चोरयितास्महे
लृट्—	चोरयिष्यते	चोरयिष्येते	चोरयिष्यन्ते
	चोरयिष्यसे	चोरयिष्येथे	चोरयिष्यध्वे
	चोरयिष्ये	चोरयिष्यावहे	चोरयिष्यामहे
लोट्—	चोर्यताम्	चोर्येताम्	चोर्यन्ताम्
	चोर्यस्व	चोर्येथाम्	चोर्यध्वम्
	चोर्यै	चोर्यावहै	चोर्यामहै

लङ्—	अचोर्यत	अचोर्येताम्	अचोर्यन्त
	अचोर्यथाः	अचोर्येथाम्	अचोर्यध्वम्
	अचोर्ये	अचोर्यावहि	अचोर्यामहि
विधिलिङ्—	चोर्येत	चोर्येयाताम्	चोर्येरन्
	चोर्येथाः	चोर्येयाथाम्	चोर्येध्वम्
	चोर्येय	चोर्येवहि	चोर्येमहि
आशीर्लिङ्—	चोरयिषीष्ट	चोरयिषीयास्ताम्	चोरयिषीरन्
	चोरयिषीष्ठाः	चोरयिषीयास्थाम्	चोरयिषीध्व(ढ्व)म्
	चोरयिषीय	चोरयिषीवहि	चोरयिषीमहि
लुङ्—	अचोरि	अचोरयिषाताम्	अचोरयिषत
	अचोरयिष्ठाः	अचोरयिषाथाम्	अचोरयिध्व(ढ्व)म्
	अचोरयिषि	अचोरयिष्वहि	अचोरयिष्महि
लृङ्—	अचोरयिष्यत	अचोरयिष्येताम्	अचोरयिष्यन्त
	अचोरयिष्यथाः	अचोरयिष्येथाम्	अचोरयिष्यध्वम्
	अचोरयिष्ये	अचोरयिष्यावहि	अचोरयिष्यामहि

णिजन्तप्रकरणम्

ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ **णिच्** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ **इ** ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿರುವ ಧಾತುವಿನ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರವಿದ್ದರೆ ವೃದ್ಧಿಯೂ, ಉಪಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವವಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ **आ** ಎಂಬ ದೀರ್ಘವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ **णिजन्त** ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೂ **परस्मैपद** ಮತ್ತು **आत्मनेपद** ಗಳೆರಡೂ ಬರಬಹುದು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಗಣಭೇದವಿಲ್ಲ. **सार्वधातुक** ಗಳು ಪರವಾದಾಗ **अ** ಎಂಬ ವಿಕರಣವೂ **आर्धधातुक** ಗಳು ಪರವಾದಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಕರಣಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. **सार्वधातुक** ವು ಪರವಾದಾಗ **णिच्** ಪ್ರತ್ಯಯವು **अय्** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. **आर्धधातुक** ದಲ್ಲಿ ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ **णिजन्त** ಗಳೂ ಹತ್ತನೇ ಗಣದ **चुर-स्तेये** ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

भू+इ+अ=भावयति—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

कृ+इ+अ=कारयति—ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

अद्+इ+अ=आदयति—ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

भावयते, कारयते—ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳೂ ಉಂಟು.

भू-सत्तायाम् णिजन्ते कर्तरिप्रयोगः

	ए. व.	द्वि. व.	ब. व.
लट्—	भावयति	भावयतः	भावयन्ति
	भावयसि	भावयथः	भावयथ
	भावयामि	भावयावः	भावयामः

लिट्—(1)	भावयाञ्चकार	भावयाञ्चक्रतुः	भावयाञ्चक्रुः
	भावयाञ्चकर्थ	भावयाञ्चक्रथुः	भावयाञ्चक्र
	भावयाञ्चकार भावयाञ्चकर	भावयाञ्चकृव	भावयाञ्चकृम
(2)	भावयामास	भावयामासतुः	भावयामासुः
	भावयामासिथ	भावयामासथुः	भावयामास
	भावयामास	भावयामासिव	भावयामासिम
(3)	भावयाम्बभूव	भावयाम्बभूवतुः	भावयाम्बभूवुः
	भावयाम्बभूविथ	भावयाम्बभूवथुः	भावयाम्बभूव
	भावयाम्बभूव	भावयाम्बभूविव	भावयाम्बभूविम

ಹೀಗೆಯೇ चुर ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. लुङ् ನಲ್ಲಿ—

अबूभुवत्—अबूभुवताम्—अबूभुवन् ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳು.

ಸೂಚನೆ :

ಹತ್ತನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ णिच् ಬಂದರೂ ರೂಪಭೇದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ — चोरयति = ಕದಿಯುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ चोरयति ಎಂದೇ ರೂಪವಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದರ್ಥ. ಹೀಗೆಯೇ क्षालयति, भक्षयति ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ णिच् ಬಂದಾಗ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ णिजन्त ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

ಮೂಲ ಧಾತು	ಣಿಜಂತ ಧಾತುಸ್ವರೂಪ	ಮೂಲ ಧಾತು	ಣಿಜಂತ ಧಾ. ಸ್ವ.
भू	भावय	शुष्	शोषय
क्रीड्	क्रीडय	सिच्	सेचय
चर्	चारय	कृ	कारय
रुह्	रोपय रोहय	कृत्	कर्तय
बुध्	बोधय	छद्	छादय
सृ	सारय	मुच्	मोचय
तृ	तारय	भुज्	भोजय
दृश्	दर्शय	ज्ञा	ज्ञापय ज्ञपय
भास्	भासय	मन्थ	मन्थय
मुद्	मोदय	मृ	मारय
वृत्	वर्तय	पुष्	पोषय
नी	नायय	वृध्	वर्धय
ह्वे	ह्वायय	लिख्	लेखय
स्ना	स्नापय स्नपय	चुर्	चोरय
ब्रू	वाचय	पत्	पातय
भी	भीषय भापय	वस् हस्	वासय हासय
क्लिद्	क्लेदय	चल्	चालय

अधि+इ-अध्यापय (ಪರಸ್ಮೈಪದ ಮಾತ್ರ)

ಈ ಧಾತುಗಳ ಣಿಜಂತ ಧಾತುಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ: ಇವುಗಳ ಅಕಾರಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ज्वल्—ज्वलय	नम्—नमय
जन्—जनय	शम्—शमय
गम्—गमय	रम्—रमय
त्वर्—त्वरय	कल्—कलय

णिजन्तस्य कर्मणि प्रयोगः

ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ **णिजन्त** ಗಳೂ ಸಕರ್ಮಕಗಳು. ಇವುಗಳ **कर्मणिप्रयोग** ದಲ್ಲಿಯೂ **चुर्** ಧಾತುವಿನಂತೆಯೇ ರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಧಾತುವಿನಮೇಲೆ ಬಂದ **णिच्** (**अय**) ಎಂಬುದು ಸಾರ್ವಧಾತುಕಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ **य** ಎಂಬ ವಿಕರಣವು ಸಾರ್ವಧಾತುಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : भू ಧಾತು

लट्—	भाव्यते	भाव्येते	भाव्यन्ते
लिट्—	भावयाञ्चक्रे	भावयाञ्चक्राथे	भावयाञ्चक्रिरे
लङ्—	अभाव्यत	लृङ्—	अभावयिष्यत
लृट्—	भावयिष्यते	विधिलिङ्—	भावयिष्येत
लोट्—	भाव्यताम्	आशीर्लिङ्—	भावयिषीष्ट

ಧಾತು	ಸಾರ್ವಧಾತುಕ	ಆರ್ಧಧಾತುಕ (ಣಿಜಂತ ಮೂಲರೂಪ)
अद्	आद्य	आदय
चर्	चार्य	चारय
कृ	कार्य	कारय
धृ	धार्य	धारय
बुध्	बोध्य	बोधय

अथ सनाद्यन्तप्रकरणम्

ಧಾತುಗಳಮೇಲೆ ಇಚ್ಛಾರ್ಥದಲ್ಲಿ **सन्** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ **नकार** ಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ. **सन्** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಾಗ ಹಿಂದಿನ ಧಾತುವಿಗೆ ದ್ವಿತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳು (ಬದಲಾವಣೆಗಳು) ಆಗುತ್ತವೆ. ಮೂಲಧಾತುವು ಪರಸ್ಮೈಪದಿಯಾದರೆ ಅದರ **सन्नन्त** ವೂ ಪರಸ್ಮೈಪದಿ, ಆತ್ಮನೇಪದವಾದರೆ ಆತ್ಮನೇಪದಿ.

ಉದಾಹರಣೆ :

भू—भवितुमिच्छति=बुभूषति–ಆಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

एध्—एधितुमिच्छति=एदिधिषते–ಬೆಳೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ಸನ್ನಂತ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಧಾತುಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

कर्तरिप्रयोगः

कृ=ಮಾಡು ; चिकीर्षति=ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

	ए. व.	द्वि. व.	ब. व.
लट्—	चिकीर्षति	चिकीर्षतः	चिकीर्षन्ति
	चिकीर्षसि	चिकीर्षथः	चिकीर्षथ
	चिकीर्षामि	चिकीर्षावः	चिकीर्षामः
लोट्—	चिकीर्षतु / चिकीर्षतात्	चिकीर्षताम्	चिकीर्षन्तु
	चिकीर्ष / चिकीर्षतात्	चिकीर्षतम्	चिकीर्षत
	चिकीर्षाणि	चिकीर्षाव	चिकीर्षाम

लङ्—	अचिकीर्षत्	अचिकीर्षताम्	अचिकीर्षन्
	अचिकीर्षः	अचिकीर्षतम्	अचिकीर्षत
	अचिकीर्षम्	अचिकीर्षाव	अचिकीर्षाम
विधिलिङ्—	चिकीर्षेत्	चिकीर्षेताम्	चिकीर्षेयुः
	चिकीर्षेः	चिकीर्षेतम्	चिकीर्षेत
	चिकीर्षेयम्	चिकीर्षेव	चिकीर्षेम

बुधू-ತಿಳಿ; बुभुत्सते=ತಿಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

लट्—	बुभुत्सते	बुभुत्सेते	बुभुत्सन्ते
	बुभुत्ससे	बुभुत्सेथे	बुभुत्सध्वे
	बुभुत्से	बुभुत्सावहे	बुभुत्सामहे
लोट्—	बुभुत्सताम्	बुभुत्सेताम्	बुभुत्सन्ताम्
	बुभुत्सस्व	बुभुत्सेथाम्	बुभुत्सध्वम्
	बुभुत्सै	बुभुत्सावहै	बुभुत्सामहै
लङ्—	अबुभुत्सत	अबुभुत्सेताम्	अबुभुत्सन्त
	अबुभुत्सथाः	अबुभुत्सेथाम्	अबुभुत्सध्वम्
	अबुभुत्से	अबुभुत्सावहि	अबुभुत्सामहि
विधिलिङ्—	बुभुत्सेत	बुभुत्सेयाताम्	बुभुत्सेरन्
	बुभुत्सेथाः	बुभुत्सेयाथाम्	बुभुत्सेध्वम्
	बुभुत्सेय	बुभुत्सेवहि	बुभुत्सेमहि

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಸನ್ನಂತಧಾತುಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ. ಧಾತು ಆತ್ಮನೇಪದಿಯಾದರೆ ಸನ್ನಂತವೂ ಆತ್ಮನೇಪದಿ ; ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರಸ್ಮೈಪದಿ.

ಧಾತು	ಸನ್ನಂತ ಧಾತು	ಧಾತು	ಸನ್ನಂತ ಧಾತು
भू	बुभूष	एध्	एदिधिष
या	यियास	हु	जुहोष
माङ्	मिमित्स	क्री	चिक्रीष
जि	जिगीष	वद्	विवदिष
रुह्	रुरुक्ष	दृश्	दिदृक्ष
लिख्	लिलिखिष-लिलेखिष	पठ्	पिपठिष
स्तु	तुष्टूष	बुध	बुभुत्स
विश्	विविक्ष	भुञ्ज्	बुभुक्ष
ज्ञा	जिज्ञास	गण्	जिगणयिष
गम्	जिगमिष	नी	निनीष
स्ना	सिष्णास	पा (पिब्)	पिपास
विद्	विविदिष	स्वप्	सुषुप्स
दा	दित्स	ग्रह्	जिघृक्ष
लभ्	लिप्स	प्रच्छ	पिपृच्छिष

यङ्

ಹಲಾದಿಯಾಗಿಯೂ ಒಂದೇ ಸ್ವರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಧಾತು ವಿನ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ **यङ्** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯಾಸಮಭಿಹಾರವೆಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಮಾಡುವುದೆಂದೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮಾಡುವುದೆಂದೂ ಅರ್ಥ. **यङ्** ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **ङ्** ಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಧಾತುವಿಗೆ ದ್ವಿತ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಕಾರಗಳು (ಬದಲಾವಣೆಗಳು) ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. **यङन्त** ವೂ ಧಾತುವಾದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಬರಬಹುದು. ಮೂಲಧಾತು ಪರಸ್ಮೈಪದಿ ಯಾಗಿದ್ದರೂ **यङन्त** ದ ಮೇಲೆ **आत्मनेपद** ವೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

पठ्–पापठ्यते– ಪುನಃ ಪುನಃ ಓದುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಓದುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರ್ವಧಾತುಕದಲ್ಲಿ **यङन्त** ದ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

कर्तरिप्रयोगः

लट्—	**पापठ्यते**	**पापठ्येते**	**पापठ्यन्ते**
	पापठ्यसे	**पापठ्येथे**	**पापठ्यध्वे**
	पापठ्ये	**पापठ्यावहे**	**पापठ्यामहे**
लोट्—	**पापठ्यताम्**	**पापठ्येताम्**	**पापठ्यन्ताम्**
	पापठ्यस्व	**पापठ्येथाम्**	**पापठ्यध्वम्**
	पापठ्यै	**पापठ्यावहै**	**पापठ्यामहै**

लङ्—	अपापठ्यत	अपापठ्येताम्	अपापठ्यन्त
	अपापठ्यथाः	अपापठ्येथाम्	अपापठ्यध्वम्
	अपापठ्ये	अपापठ्यावहि	अपापठ्यामहि
विधिलिङ्—	पापठ्येत	पापठ्येयाताम्	पापठ्येरन्
	पापठ्येथाः	पापठ्येयाथाम्	पापठ्येध्वम्
	पापठ्येय	पापठ्येवहि	पापठ्येमहि

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ यङन्त ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

भू	बोभूय	ध्मा	देध्मीय
ज्वल्	जाज्वल्य	घ्रा	जेघ्रीय
पच्	पापच्य	नृत्	नरीनृत्य
भिद्	बेभिद्य	राज्	राराज्य
छिद्	चेच्छिद्य	सूच्	सोसूच्य
चर्	चञ्चूर्य	अट् ಧಾತು ಸ್ವರಾದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ यङ् ಬರುತ್ತದೆ.	
जि	जेगीय	अट्	अटाट्य
वृत्	वरीवृत्य	भ्रम्	बंभ्रम्य

यङ् लुक्

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ यङ् ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ लुक् (ಲೋಪ) ಬರುವುದುಂಟು. ಆಗ ಮೂಲಧಾತುವಿಗೆ ದ್ವಿತ್ವಾದಿ ವಿಕಾರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. यङ्लुगन्त ಧಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಸ್ಮೈಪದಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ವಿರಳವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪವು ಕಠಿಣವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಾದರಿಗಾಗಿ भू ಧಾತುವಿನ ಸಾರ್ವಧಾತುಕ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

लट्—	बोभवीति बोभोति	बोभूतः	बोभुवति
	बोभवीषि बोभोषि	बोभूथः	बोभूथ
	बोभवीमि बोभोमि	बोभूवः	बोभूमः
लोट्—	बोभवीतु बोभोतु बोभूतात्	बोभूताम्	बोभुवतु
	बोभूहि बोभूतात्	बोभूतम्	बोभूत
	बोभवानि	बोभवाव	बोभवाम
लङ्—	अबोभवीत् अबोभोत्	अबोभूताम्	अबोभवुः
	अबोभवीः अबोभोः	अबोभूतम्	अबोभूत
	अबोभवम्	अबोभूव	अबोभूम
विधिलिङ्—	बोभूयात्	बोभूयाताम्	बोभूयुः
	बोभूयाः	बोभूयातम्	बोभूयात
	बोभूयाम्	बोभूयाव	बोभूयाम

तृतीयभागः

कृदन्तप्रकरणम्

ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲದೆ, **कृत्** ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಕೃದಂತಕ್ಕೆ **प्रातिपदिक** ವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಇದೆ. ಈ **कृदन्त** ಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು **सुप्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ನಾಮಪದಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಅವ್ಯಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

कृदन्तनामपदानि

ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿ **ण्वुल्**, **तृच्** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ವರ್ತಮಾನಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗಲೂ **क्तवतु** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಭೂತಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗಲೂ ಬರುತ್ತವೆ. **ण्वुल्** ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ **अक** ಎಂಬ ಆದೇಶ ಬರುತ್ತದೆ. **तृच्** ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **तृ** ಎಂಬುದೂ **क्तवतु** ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **तवत्** ಎಂಬುದೂ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :

धातुः		ण्वुल्	तृच्	क्तवतु
कृ	–	कारक	कर्तृ	कृतवत्
पच्	–	पाचक	पक्तृ	पक्तवत्

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಗಾಗುವ ರೂಪಭೇದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ :

पु.	स्त्री.	न.
कारकः कर्ता } (ಮಾಡತಕ್ಕವನು)	कारिका कर्त्री	कारकम् (ण्वुल्) कर्तृ (तृच्)
कृतवान् (ಮಾಡಿದವನು)	कृतवती	कृतवत् (क्तवतु)
पाचकः पक्ता } (ಅಡಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕವನು)	पाचिका पक्त्री	पाचकम् (ण्वुल्) पक्तृ (तृच्)
पक्तवान् (ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದವನು)	पक्तवती	पक्तवत् (क्तवतु)

ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬಂದಾಗ ಆಗುವ ಪ್ರಾತಿಪದಿಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಶಬ್ದರೂಪಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

धातुः	ण्वुल्	तृच्	क्तवतु
भू	भावक	भवितृ	भूतवत्
जि	—	जेतृ	जितवत्
चल्	चालक	चलितृ	चलितवत्
चर्	चारक	चरितृ	चरितवत्
जल्प्	जल्पक	जल्पितृ	जल्पितवत्
गै	गायक	गातृ	गीतवत्
गम्	गमक	गन्तृ	गतवत्
तॄ	तारक	तरितृ	तीर्णवत्
त्यज्	त्याजक	त्यक्तृ	त्यक्तवत्
त्रै	त्रायक	त्रातृ	त्रातवत्
शङ्क्	शङ्कक	शङ्कितृ	शङ्कितवत्
यज्	याजक	यष्टृ	इष्टवत्
खन्	खनक	खनितृ	खातवत्
ब्रू	वाचक	वक्तृ	उक्तवत्
दा(ಕೊಡು)	दायक	दातृ	दत्तवत्
धा	धायक	धातृ	हितवत्
बुध्	बोधक	बोद्धृ	बुद्धवत्
मन्	—	मन्तृ	मतवत्
रुध्	रोधक	रोद्धृ	रुद्धवत्

धातुः	ण्वुल्	तृच्	क्तवतु
कृष्	कर्षक	क्रष्टृ-कर्ष्टृ	कृष्टवत्
छिद्	छेदक	छेत्तृ	छिन्नवत्
भिद्	भेदक	भेत्तृ	भिन्नवत्
क्री	—	क्रेतृ	क्रीतवत्
पाल्	पालक	पालयितृ	पालितवत्
रक्ष्	रक्षक	रक्षितृ	रक्षितवत्
दण्ड्	दण्डक	दण्डयितृ	दण्डितवत्
कथ्	कथक	कथयितृ	कथितवत्
गण्	गणक	गणयितृ	गणितवत्
पठ्	पाठक	पठितृ	पठितवत्
लिख्	लेखक	लेखितृ	लिखितवत्
दृश्	दर्शक	द्रष्टृ	दृष्टवत्
भुज्	भोजक	भोक्तृ	भुक्तवत्
स्तु	स्तावक	स्तोतृ	स्तुतवत्
नी	नायक	नेतृ	नीतवत्
ग्रह्	ग्राहक	ग्रहीतृ	गृहीतवत्

क्तप्रत्ययः

ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಣಿ क्त ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ त ಎಂಬುದು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ क्तान्त ಶಬ್ದಗಳ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

वेदः पठितः। सिद्धान्तकौमुदी पठिता। काव्यानि पठितानि।

ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಹ ಕಾಲಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾವೇ क्त ಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಯಾವಾಗಲೂ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಭಾವವೆಂದರೆ ಧಾತ್ವರ್ಥಕ್ರಿಯೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

हसितम्‌–ನಗು, शयितम्‌–ಮಲಗುವುದು, गतम्‌–ಗಮನ. ಕೆಲವು क्त ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

धातुः	क्तप्रत्ययान्तम्	धातुः	क्तप्रत्ययान्तम्
कृ	कृत	छिद्	छिन्न
भू	भूत	भिद्	भिन्न
जि	जित	पच्	पक्व
चल्	चलित	शुष्	शुष्क
चर्	चरित	तॄ	तीर्ण
गै	गीत	कॄ	कीर्ण
त्यज	त्यक्त	जॄ	जीर्ण
त्रै	त्रात	वद्	उदित
यज्	इष्ट	ब्रू	उक्त

धातुः	क्तप्रत्ययान्तम्	धातुः	क्तप्रत्ययान्तम्
इष्	इष्ट	मन्	मत
स्ना	स्नात	नम्	नत
दा	दत्त	यम्	यत
धा	हित	गम्	गत
एध्	एधित	पा (ಕುಡಿ)	पीत
स्पर्ध्	स्पर्धित	रोध	रुद्ध
दृश्	दृष्ट	कथ्	कथित
शम्	शान्त } शमित }	स्तु	स्तुत
		क्री	क्रीत
पॄ	पूर्ण } पूरित }	वृध	वृद्ध
क्षि	क्षीण	नी	नीत
स्था	स्थित	जन्	जात
लग्	लग्न	सृज्	सृष्ट
भञ्ज्	भग्न	स्वप्	सुप्त
सह्	सोढ	दुह्	दुग्ध
वह्	वोढ	तन्	तत
वस्	उषित	दह्	दग्ध

(1) क्त ಪ್ರತ್ಯಯವು ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಬರುವುದುಂಟು. गतः–ಹೋದನು (ಹೋದವನು) ಹೀಗೆಯೇ यात, स्थित, जात, शयित ಮೊದಲಾದವು.

(2) ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವುದುಂಟು.
भुक्तम्–ಊಟಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ. यातम्–ಹೋದ ಸ್ಥಳ.
आसितम्–ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳ.

कृदन्ताव्ययानि

क्त्वा–ल्यप्–तुमुन्

(1) ಒಬ್ಬ ಕರ್ತನು ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಧಾತುವಿನಮೇಲೆ क्त्वा ಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ त्वा ಎಂಬುದು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಧಾತುವಿನ ಹಿಂದೆ ಉಪಸರ್ಗವಿದ್ದರೆ क्त्वा ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ल्यप् ಎಂಬ ಆದೇಶ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ य ಎಂಬುದು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

सः नदीं गत्वा स्नाति । रामः भुक्त्वा शालां गच्छति ।

सः नदीमागम्य स्नाति । रामः सम्भुज्य शालां गच्छति ।

(2) ಒಬ್ಬ ಕರ್ತನು ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಧಾತುವಿನಮೇಲೆ तुमुन् ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ तुम् ಎಂಬುದು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉಪಸರ್ಗವಿದ್ದರೂ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲ. क्त्वा ಮತ್ತು तुमुन् ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : स्नातुं गच्छति, लेखितुमुपविशति ।

अलं पठित्वा, गन्तुं समयः ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅವ್ಯಯಗಳು.

धातुः	क्त्वाप्रत्ययान्तम्	ल्यबन्तम्	तुमुन्नन्तम्
भू	भूत्वा	सम्भूय	भवितुम्
गम्	गत्वा	सङ्गम्य, सङ्गत्य	गन्तुम्
त्यज्	त्यक्त्वा	परित्यज्य	त्यक्तुम्

धातुः	क्त्वाप्रत्ययान्तम्	ल्यबन्तम्	तुमुन्नन्तम्
जि	जित्वा	पराजित्य	जेतुम्
त्रै	त्रात्वा	परित्राय	त्रातुम्
यज्	इष्ट्वा	समिज्य	यष्टुम्
कृ	कृत्वा	अनुकृत्य	कर्तुम्
दा	दत्वा	प्रदाय	दातुम्
सह्	सोढ्वा सहित्वा	प्रसह्य	सोढुम् सहितुम्
पच्	पक्त्वा	प्रपच्य	पक्तुम्
तॄ	तीर्त्वा	सन्तीर्य	तरितुम् तरीतुम्
ब्रू	उक्त्वा	अनूच्य	वक्तुम
स्था	स्थित्वा	अनुष्ठाय	स्थातुम्
पा	पीत्वा	निपाय (निपीय–पीङ् पाने)	पातुम्
तन्	तनित्वा तत्वा	वितत्य	तनितुम्
वस्	उषित्वा	उपोष्य	वस्तुम्
शी	शयित्वा	अनुशय्य	शयितुम्
क्रम्	क्रमित्वा क्रान्त्वा क्रन्त्वा	प्रक्रम्य	क्रमितुम्
अद्	जग्ध्वा	प्रजग्ध्य	अत्तुम्
लभ्	लब्ध्वा	उपलभ्य	लब्धुम
दृश्	दृष्ट्वा	परिदृश्य	द्रष्टुम्

धातुः	क्त्वाप्रत्ययान्तम्	ल्यबन्तम्	तुमुन्नन्तम्
ग्रह	गृहीत्वा	अनुगृह्य	ग्रहीतुम्
पूज्	पूजयित्वा	सम्पूज्य	पूजयितुम्
अर्थ्	अर्थयित्वा	प्रार्थ्य	अर्थयितुम्
गण्	गणयित्वा	परिगणय्य	गणयितुम्
नी	नीत्वा	परिणीय	नेतुम्
सृ	सृत्वा	अनुसृत्य	सर्तुम्
प्रच्छ्	पृष्ट्वा	आपृच्छ्य	प्रष्टुम्
गै	गीत्वा	प्रगाय	गातुम
विद्	विदित्वा	संविद्य	वेदितुम्
जन्	जनित्वा	अनुजन्य	जनितुम्
मन्	मत्वा	विमत्य	मन्तुम्
लिख्	लिखित्वा लेखित्वा	विलिख्य	लेखितुम्
रुद्	रुदित्वा रोदित्वा	प्ररुध्य	रोदितुम्
भुज्	भुक्त्वा	सम्भुज्य	भोक्तुम्

शतृ–शानच् प्रत्ययौ

ಧಾತುಗಳಿಗೆ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ **लट्**, ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ **लृट्** ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆಯೆಂದೂ ಅವುಗಳಿಗೆ **तिङ्** ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದು ತಿಜಂತ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ **लट्**, **लृट्** ಗಳಿಗೆ **शतृ**, **शानच्** ಎಂಬ ಆದೇಶಗಳು ಬಂದು ಕೃದಂತ ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಮೇಲೆ **सुप्** ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಸುಬಂತ ನಾಮಪದಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ **शतृ, शानच्** ಗಳು ಬಂದಾಗ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಗಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ, ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ, ಆದೇಶ — ಮೊದಲಾದವೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಪರಸ್ಮೈಪದಿಗಳಿಗೆ **शतृ**, ಆತ್ಮನೇಪದಿಗಳಿಗೆ **शानच्**, ಉಭಯಪದಿಗಳಿಗೆ ಉಭಯ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇವೆರಡೂ ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ **लट्**, **लृट्** ಗಳಿಗೆ ಸರ್ವತ್ರ **शानच्** ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಗ ಗಣಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ **य**, ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ **स्य** ಎಂಬ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ನಡುವೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಭಾವೇಪ್ರಯೋಗವು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

शतृ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **अत्** ಎಂಬುದೂ **शानच्** ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **आन** ಎಂಬುದೂ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ವಿಕರಣಾಂತ ಶಬ್ದಸ್ವರೂಪವು ಅಕಾರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ **आन** ಎಂಬುದು **मान** ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃದಂತಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

पठ् धातुः—कर्तरि लट्—शतृप्रत्ययः ।

	पु.	स्त्री.	न.
	पठन् (ಓದುವವನು, ಓದುವ)	पठन्ती	पठत्
कर्तरि लृट्			
	पठिष्यन् (ಮುಂದೆ ಓದಲಿರುವ)	पठिष्यन्ती	पठिष्यत्
कर्मणि लट्			
	पठ्यमानः (ಓದಲ್ಪಡುವ)	पठ्यमाना	पठ्यमानम्
कर्मणि लृट्			
	पठिष्यमाणः (ಮುಂದೆ ಓದಲ್ಪಡಲಿರುವ)	पठिष्यमाणा	पठिष्यमाणम्

शतृಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗರೂಪವು ईकारान्तವೂ शानच् ಬಂದಾಗ आकारान्तವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗುವುದು. शतृ, शानच् ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಆಗುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃದಂತ ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಒಂದನೆಯ ಗಣ (भ्वादि) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

	कर्तरि		कर्मणि	
धातुः	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
भू-	भवत्	भविष्यत्	अनुभूयमान	अनुमविष्यमाण
गम्-	गच्छत्	गमिष्यत्	गम्यमान	गंस्यमान
सृ-	सरत्	सरिष्यत्	अनुस्रियमाण	अनुसरिष्यमाण
घ्रा-	जिघ्रत्	घ्रास्यत्	घ्रायमाण	घ्रास्यमान
दृश्-	पश्यत्	द्रक्ष्यत्	दृश्यमान	द्रक्ष्यमाण
तॄ-	तरत्	तरिष्यत्	तीर्यमाण	तरिष्यमाण
पा(ಕುಡಿ)-	पिबत्	पास्यत्	पीयमान	पास्यमान

ಆರನೇ ಪಟ

	कर्तरि		कर्मणि	
धातुः	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
ईक्ष्-	ईक्षमाण	ईक्षिष्यमाण	ईक्ष्यमाण	ईक्षिष्यमाण
त्रै-	त्रायमाण	त्रास्यमान	त्रायमाण	त्रास्यमान
लभ्-	लभमान	लप्स्यमान	लभ्यमान	लप्स्यमान
कम्प्-	कम्पमान	कम्पिष्यमाण	कम्प्यमान	कम्पिष्यमाण
बाध्-	बाधमान	बाधिष्यमाण	बाध्यमान	बाधिष्यमाण
रम्-	रममाण	रंस्यमान	—	—
बुध-	बोधत् / बोधमान	बोधिष्यत् / बोधिष्यमाण	बुध्यमान	बोधिष्यमाण
खन्-	खनत् / खनमान	खनिष्यत् / खनिष्यमाण	खन्यमान / खायमान	खनिष्यमाण
नी-	नयत् / नयमान	नेष्यत् / नेष्यमाण	नीयमान	नेष्यमाण
यज्-	यजत् / यजमान	यक्ष्यत् / यक्ष्यमाण	इज्यमान	यक्ष्यमाण
पच्-	पचत् / पचमान	पक्ष्यत् / पक्ष्यमाण	पच्यमान	पक्ष्यमाण
हृ-	हरत् / हरमाण	हरिष्यत् / हरिष्यमाण	ह्रियमाण	हरिष्यमाण
श्री-	श्रयत् / श्रयमाण	श्रयिष्यत् / श्रयिष्यमाण	श्रीयमाण	श्रयिष्यमाण

ಎರಡನೆಯ ಗಣ (अदादिः) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

	कर्तरि		कर्मणि	
धातुः	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
अद्-	अदत्	अत्स्यत्	अद्यमान	अत्स्यमान
अस्(ಇರು)	भवत्	भविष्यत्	—	—
इ-	अयत्	ऐष्यत्	ईयमान	एष्यमाण
नु-	नुवत्	नविष्यत्	नूयमान	नविष्यमाण
पा (ರಕ್ಷಿಸು)	पात्	पास्यत्	पीयमान	पास्यमान
या-	यात्	यास्यत्	यायमान	यास्यमान
जक्ष्(ತಿನ್ನು)	जक्षत्	जक्षिष्यत्	जक्ष्यमाण	जक्षिष्यमाण
जागृ-	जाग्रत्	जागरिष्यत्	—	—
दरिद्रा-	दरिद्रत्	दरिद्रिष्यत्	—	—
शास्-	शासत्	शासिष्यत्	शिष्यमाण	शासिष्यमाण
चकास्-	चकासत्	चकासिष्यत्	—	—

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

अधि+इ	अधीयान	अध्येष्यमाण	अधीयमान	अध्येष्यमाण
शी-	शयान	शयिष्यमाण	अधिशय्यमान	अधिशयिष्यमाण

ಉಭಯಪದಿ

द्विष्-	द्विषत् द्विषाण	द्वेक्ष्यत् द्वेक्ष्यमाण	द्विष्यमाण	द्वेक्ष्यमाण
ब्रू-	ब्रुवत् ब्रुवाण	वक्ष्यत् वक्ष्यमाण	उच्यमान	वक्ष्यमाण
स्तु-	स्तुवत् स्तुवान	स्तोष्यत् स्तोष्यमाण	स्तूयमान	स्तोष्यमाण

ಮೂರನೆಯ ಗಣ (जुहोत्यादि) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

	कर्तरि		कर्मणि	
धातुः	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
हु-	जुह्वत्	होष्यत्	हूयमान	होष्यमाण
भी-	बिभ्यत्	भेष्यत्	—	—
ಆತ್ಮನೇಪದಿ				
मा (ಅಳೆ)-	मिमान	मास्यमान	मीयमान	मास्यमान
ಉಭಯಪದಿ				
दा-	ददत् / ददान	दास्यत् / दास्यमान	दीयमान	दास्यमान
धा-	दधत् / दधान	धास्यत् / धास्यमान	धीयमान	धास्यमान
भृ-	बिभ्रत् / बिभ्राण	भरिष्यत् / भरिष्यमाण	भ्रियमाण	भरिष्यमाण

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗಣ (दिवादि) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

दिव्	दीव्यत्	देविष्यत्	दीव्यमान	देविष्यमाण
जॄ-	जीर्यत्	जरिष्यत्	—	—
नश्-	नश्यत्	नङ्क्ष्यत् / नशिष्यत्	—	—
व्यध्-	विध्यत्	व्यत्स्यत्	विध्यमान	व्यत्स्यमान

ಆತ್ಮನೇಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्तरि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	कर्मणि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्मणि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
जन्-	जायमान	जनिष्यमाण	—	—
डी-	डयमान	डयिष्यमाण	—	—
पद्-	पद्यमान	पत्स्यमान	प्रपद्यमान	प्रपत्स्यमान
बुध-	बुध्यमान	भोत्स्यमान	बुध्यमान	भोत्स्यमान
मन्-	मन्यमान	मंस्यमान	मन्यमान	मंस्यमान

ಉಭಯಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्तरि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	कर्मणि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्मणि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
रञ्-	रज्यत् रज्यमान	रङ्क्ष्यत् रङ्क्ष्यमाण	—	—
मृष्-	मृष्यत् मृष्यमाण	मर्षिष्यत् मर्षिष्यमाण	मृष्यमाण	मर्षिष्यमाण

ಐದನೆಯ ಗಣ (स्वादिः) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्तरि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	कर्मणि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्मणि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
आप्-	आप्नुवत्	आप्स्यत्	आप्यमान	आप्स्यमान
श्रु-	शृण्वत्	श्रोष्यत्	श्रूयमाण	श्रोष्यमाण

ಉಭಯಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्तरि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	कर्मणि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्मणि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
चि-	चिन्वत् चिन्वान	चेष्यत् चेष्यमाण	चीयमान	चेष्यमाण
धु-	धुन्वत् धुन्वान	धोष्यत् धोष्यमाण	धूयमान	धोष्यमाण

धातुः	कर्तरि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्तरि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	कर्मणि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्मणि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
धू-	धून्वत् धून्वान	धोष्यत् धविष्यत् धोष्यमाण धविष्यमाण	धूयमान	धोष्यमाण धविष्यमाण
वृ-	वृण्वत् वृण्वान	वरिष्यत् वरीष्यत् वरिष्यमाण वरीष्यमाण	व्रियमाण	वरिष्यमाण वरीष्यमाण

ಆರನೆಯ ಗಣ (तुदादिः) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

इष्-	इच्छत्	एषिष्यत्	इष्यमाण	एषिष्यमाण
लिख्-	लिखत्	लेखिष्यत्	लिख्यमान	लेखिष्यमाण
सृज्-	सृजत्	स्रक्ष्यत्	सृज्यमान	स्रक्ष्यमाण
स्पृश्-	स्पृशत्	स्पर्क्ष्यत् स्प्रक्ष्यत्	स्पृश्यमान	स्पर्क्ष्यमाण स्प्रक्ष्यमाण

ಉಭಯಪದಿ

क्षिप्-	क्षिपत् क्षिपमान	क्षेप्स्यत् क्षेप्स्यमान	क्षिप्यमान	क्षेप्स्यमान
तुद्-	तुदत् तुदमान	तोत्स्यत् तोत्स्यमान	तुद्यमान	तोत्स्यमान
मुच्-	मुञ्चत् मुञ्चमान	मोक्ष्यत् मोक्ष्यमाण	मुच्यमान	मोक्ष्यमाण
सिच्-	सिञ्चत् सिञ्चमान	सेक्ष्यत् सेक्ष्यमाण	सिच्यमान	सेक्ष्यमाण

ಏಳನೆಯ ಗಣ (रुधादिः) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

	कर्तरि		कर्मणि	
धातुः	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	लट् (ವ.ಕಾಲ)	लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
पिष्-	पिंषत्	पेक्ष्यत्	पिष्यमाण	पेक्ष्यमाण
भञ्ज्-	भञ्जत्	भङ्क्ष्यत्	भज्यमान	भङ्क्ष्यमाण
हिंस्-	हिंसत्	हिंसिष्यत्	हिंस्यमान	हिंसिष्यमाण

ಉಭಯಪದಿ

रुध्-	रुन्धत् रुन्धान	रोत्स्यत् रोत्स्यमान	रुध्यमान	रोत्स्यमान
भिद्-	भिन्दत् भिन्दान	भेत्स्यत् भेत्स्यमान	भिद्यमान	भेत्स्यमान
भुज्-	भुञ्जत् भुञ्जान	भोक्ष्यत् भोक्ष्यमाण	भुज्यमान	भोक्ष्यमाण

ಎಂಟನೆಯ ಗಣ (तनादिः) ಉಭಯಪದಿ

तन्-	तन्वत् तन्वान	तनिष्यत् तनिष्यमाण	तन्यमान तायमान	तनिष्यमाण
कृ-	कुर्वत् कुर्वाण	करिष्यत् करिष्यमाण	क्रियमाण	करिष्यमाण

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಗಣ (क्र्यादिः) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ

ग्रन्थ्-	ग्रथ्नन्	ग्रन्थिष्यन्	ग्रथ्यमान	ग्रन्थिष्यमाण
बन्ध्-	बध्नत्	भन्त्स्यत्	बध्यमान	भन्त्स्यमान
मन्थ्-	मथ्नत्	मन्थिष्यत्	मथ्यमान	मन्थिष्यमाण

ಉಭಯಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्तरि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)	कर्मणि लट् (ವ.ಕಾಲ)	कर्मणि लृट् (ಭ.ಕಾಲ)
क्री-	क्रीणत् क्रीणान	क्रेष्यत् क्रेष्यमाण	क्रीयमाण	क्रेष्यमाण
ग्रह=	गृह्णत् गृह्णान	ग्रहीष्यत् ग्रहीष्यमाण	गृह्यमाण	ग्रहीष्यमाण
ज्ञा-	जानत् जानान	ज्ञास्यत् ज्ञास्यमान	ज्ञायमान	ज्ञास्यमान
पू=	पुनत् पुनान	पविष्यत् पविष्यमाण	पूयमान	पविष्यमाण

ಹತ್ತನೆಯ ಗಣ (चुरादिः) ಆತ್ಮನೇಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट्	कर्तरि लृट्	कर्मणि लट्	कर्मणि लृट्
चित्-	चेतयमान	चेतयिष्यमाण	चेत्यमान	चेतयिष्यमाण
मन्त्र्=	मन्त्रयमाण	मन्त्रयिष्यमाण	मन्त्र्यमाण	मन्त्रयिष्यमाण
अर्थ-	अर्थयमान	अर्थयिष्यमाण	अर्थ्यमान	अर्थयिष्यमाण

ಉಭಯಪದಿ

धातुः	कर्तरि लट्	कर्तरि लृट्	कर्मणि लट्	कर्मणि लृट्
पूज्	पूजयत् पूजयमान	पूजयिष्यत् पूजयिष्यमाण	पूज्यमान	पूजयिष्यमाण
चुर=	चोरयत् चोरयमान	चोरयिष्यत् चोरयिष्यमाण	चोयमाण	चोरयिष्यमाण
गण-	गणयत् गणयमान	गणयिष्यत् गणयिष्यमाण	गण्यमान	गणयिष्यमाण

ಹತ್ತನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಧಾತುಗಳು ಪ್ರಾಯೇಣ ಉಭಯಪದಿಗಳು. ಇವುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ. ಶತೃ, ಶಾನಚ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸನ್, ಯಙ್, ಯಙ್ಲುಗಂತಗಳ ಮೇಲೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಚಿಕೀರ್ಷನ್, ಜಿಗಮಿಷನ್, ಬೋಭೂಯಮಾನಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿಲ್ಲ.

ಶತೃ, ಶಾನಚ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ—

1. ಪುಲ್ಲಿಂಗ

ಶತೃ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತವು ತಕಾರಾಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸುಬಂತ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪಚತ್ (21) ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಉದಾಹರಣೆ :

ಪಠನ್—ಪಠಂತೌ—ಪಠಂತಃ। ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆದರೆ ಮೂರನೆಯ ಗಣದ ಶಬ್ದರೂಪಗಳೂ ಎರಡನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿರುವ ಜಕ್ಷತ್, ಜಾಗ್ರತ್, ದರಿದ್ರತ್, ಶಾಸತ್, ಚಕಾಸತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳೂ ಮಹತ್ (20) ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

ಜುಹ್ವತ್, ಜುಹ್ವತೌ, ಜುಹ್ವತಃ। ಜಕ್ಷತ್, ಜಕ್ಷತೌ, ಜಕ್ಷತಃ। ಇತ್ಯಾದಿ.

2. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ

ಶತೃ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಎಲ್ಲಾ ತಕಾರಗಳ ಮುಂದೆ ಈ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಆಗ 1, 4, 10ನೆಯ ಗಣದ ಶಬ್ದರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತಕಾರದ ಹಿಂದೆ ನುಮ್ (ನ್) ಎಂಬ ಆಗಮವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

पठन्ती, दीव्यन्ती, चोरयन्ती ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆದರೆ ಆರನೆಯ ಗಣದ ಶಬ್ದರೂಪಕ್ಕೆ **नुम्** ಆಗಮವು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

इच्छन्ती-इच्छती, तुदन्ती-तुदती।

ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ **स्य** ದ ಮುಂದೆ **शतृ** ಇದ್ದಾಗಲೂ **नुम्** ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

भविष्यन्ती-भविष्यती, करिष्यन्ती, करिष्यती।

ಉಳಿದ ಯಾವ ಗಣದ ಶಬ್ದರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ **नुम्** ಆಗಮವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾಹರಣೆ :

अदती, जुह्वती, शृण्वती, पिंषती, तन्वती, क्रीणती ಇತ್ಯಾದಿ.

सन्नन्त ದ ಮೇಲೆ **शतृ** ಪ್ರತ್ಯಯ ಬಂದಿದ್ದರೂ **नुम्** ಆಗಮವು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : **चिकीर्षन्ती** ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಎಲ್ಲ **ई** ಕಾರಾಂತಗಳೂ **गौरी** ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

3. ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ

शतृ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಶಬ್ದರೂಪಗಳು ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ **जगत्** (49) ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : **भवत्, भवती, भवन्ति** ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ **जक्षत्** ಮೊದಲಾದ ಐದು ಶಬ್ದಗಳೂ ಮೂರನೆಯ ಗಣದ ಶಬ್ದರೂಪಗಳೂ **ददत्** (50) ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

शासत्, शासती, शासन्ति-शासति ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆರನೆಯ ಗಣದ ಶಬ್ದರೂಪವು **तुदत्** (51) ಶಬ್ದದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

इच्छत्, इच्छन्ती-इच्छती, इच्छन्ति ಇತ್ಯಾದಿ.

शानच् ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಕಾರಾಂತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ **राम** ಶಬ್ದದಂತೆಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ **आ** ಕಾರಾಂತವಾಗಿ **रमा** ಶಬ್ದದಂತೆಯೂ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ **ज्ञान** ಶಬ್ದದಂತೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಸನಾತನ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಚಾರ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಸ್ತಿಕರ
ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಡಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ
ಶೃಂಗೇರಿ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾಪೀಠದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗುವ
ವಿದ್ಯಾಭಾರತೀ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ತೃತೀಯ ಪುಷ್ಪ.